

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz-Zduńska Wola-Łask

2022-2030

m. Sieradz	m. Zduńska Wola	Łask	Szadek	Buczek
Sędziejowice	Sieradz	Wodzierady	Zapolice	Zduńska Wola

Wersja 3.0 z dnia 24.06.2026

**Paweł
Osiewała**

Elektronicznie
podpisany przez
Paweł Osiewała
Data: 2026.07.16
15:09:43 +02'00'

ZATWIERDZAM:

Lider Związku ZIT w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola - Łask

Opracowanie

Spis treści

Wprowadzenie.....	4
MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask w ujęciu regionalnym i krajowym – geneza powstania.....	5
Realizacja instrumentu ZIT w ramach funkcjonowania MOF.....	6
Podstawa prawna opracowania Strategii ZIT	6
I Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT.....	8
I.1 Definicja obszaru wsparcia	8
I.2 Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT Sieradz – Zduńska Wola – Łask	12
I.3 Identyfikacja najważniejszych problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask	48
I.4 Kluczowe powiązania funkcjonalne w MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, ustalenia analityczne	55
II Założenia rozwojowe.....	60
II.1 Logika interwencji, cel nadrzędny, cele rozwojowe	60
II.2 Interwencja zintegrowana – cele rozwojowe MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask.....	66
II.3 Wykaz wszystkich przedsięwzięć zintegrowanych – lista projektów realizujących cele rozwojowe	95
II.4 Plan finansowy – źródła finansowania przedsięwzięć z listy podstawowej.....	101
III Założenia wdrożeniowe i włączenie partnerów społeczno-gospodarczych	103
III.1 Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT	103
III.2. Opis procesu partycypacji i sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych.....	112
III.3 Przebieg procedury środowiskowej.....	115
III.4 Komplementarność opracowania	117

Wprowadzenie

„Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030” to planistyczny dokument operacyjny koncentrujący się na integracji przedmiotowego terenu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego (zwanego dalej MOF¹) z punktu widzenia jego spójności, konkurencyjności oraz szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego. Opracowanie definiuje ramowy plan strategiczno-operacyjny, który jest ukierunkowany na poprawę jakości życia lokalnej społeczności zamieszkującej obszar interwencji poprzez realizację konkretnych wyselekcjonowanych przedsięwzięć ZIT.

Głównym celem opracowania jest (1) zaplanowanie inwestycji samorządów skupionych w MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, (2) umożliwienie im pozyskania dofinansowania oraz (3) zbudowania trwałych podstaw dla dalszej partnerskiej współpracy. Warunkiem powodzenia realizacji inwestycji zapisanych w dokumencie jest ścisła współpraca samorządów MOF, której zasady opisane są w przedmiotowym opracowaniu.

„Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030” pokazuje aspiracje MOF oraz jego plany w zakresie integracji. Zwraca uwagę nie tylko na kwestie środowiskowe czy infrastrukturalne, ale również społeczne. Świadczy to o rzeczywistym traktowaniu blisko 160 tysięcznej grupy mieszkańców MOF, jako kluczowych odbiorców i beneficjentów podejmowanych działań rozwojowych przez samorządy w formule inwestycji zintegrowanych terytorialnie.

¹ Miejski Obszar Funkcjonalny jest szczególnym typem obszaru funkcjonalnego. Zgodnie z ustawą o zasadach prowadzenia polityki rozwoju obszar funkcjonalny to obszar, na którym występuje względnie wyodrębniający się, intensywny i otwarty system powiązań społecznych, gospodarczych lub przyrodniczych, uwarunkowanych cechami środowiska geograficznego (przyrodniczego i antropogenicznego).

MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask w ujęciu regionalnym i krajowym – geneza powstania

Miejski Obszar Funkcjonalny Sieradz – Zduńska Wola – Łask został wyznaczony w sposób formalny w „Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030” (stanowiącej Załącznik do Uchwały Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.). Jest on jednym z czterech miejskich obszarów funkcjonalnych ustanowionych na terenie województwa łódzkiego.

Zgodnie z zapisami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030), aż dziewięć miast średnich w województwie łódzkim zostało uznanych za tracące funkcje społeczno-gospodarcze (Kutno, Łask, Opoczno, Ozorków, Radomsko, Sieradz, Tomaszów Mazowiecki, Wieluń, Zduńska Wola). Obszar MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask oparty został o trzy miasta wymienione w KSRR 2030 (tj. Sieradz, Łask, Zduńska Wola) jako jego rdzeń, zgodnie z wytycznymi zawartymi w *Instrukcji w zakresie delimitowania miejskich obszarów funkcjonalnych w strategiach rozwoju województw w kontekście realizacji instrumentu ZIT w perspektywie 2021-2027* opracowanej przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Zgodnie z przyjętymi zasadami MOF musi posiadać rdzeń, tj. miasto lub grupę miast, który oddziałuje ekonomicznie, społecznie, przestrzennie i kulturowo na otaczające go gminy, tworząc powiązania funkcjonalne. W przypadku miast sąsiadujących ze sobą, miasta te powinny tworzyć jeden wspólny MOF.

Jednocześnie warto podkreślić, iż Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030 (zwanej dalej Strategia ZIT) odpowiada na sformułowane w treści „Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030” wyzwania, a w szczególności to związane z „przeciwdziałaniem nierównościom terytorialnym i przestrzennej koncentracji problemów rozwojowych”, poprzez działania na rzecz wzmocnienia spójności terytorialnej.

Ponadto założenia Strategii ZIT wpisują się w koncepcję tzw. „miast odzyskanych szans” skupiającą się przede wszystkim na zatrzymaniu dalszej utraty funkcji społeczno-gospodarczych przez miasta średnie (rdzeniowe), a w następnej fazie do ich stopniowego przywracania. Ta logika działania ma zastosowanie również w przypadku pozostałych gmin miejsko-wiejskich i gmin wiejskich współtworzących obszar MOF.

Realizacja instrumentu ZIT w ramach funkcjonowania MOF

Miejski Obszar Funkcjonalny Sieradz – Zduńska Wola – Łask został wskazany jako obszar przewidziany do wdrażania terytorialnego instrumentu ZIT opierającego się na realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (zwanych dalej ZIT). Jest to narzędzie do wdrażania strategii terytorialnych w sposób zintegrowany w ramach unijnej polityki spójności, rozpoczętej w Polsce w latach 2014–2020, i następnie kontynuowanej w ramach aktualnie rozpoczynającej się perspektywy budżetowej na lata 2021–2027. Logika instrumentu ZIT ma oddziaływać kompleksowo na zdelimitowany obszar wsparcia i realizować zaplanowaną interwencję w sposób spójny. Szczegółowy opis instrumentu i wskazanie jego roli w funkcjonowaniu MOF zawarto w rozdziale II.2 *Interwencja zintegrowana – cele rozwojowe MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask*.

Należy podkreślić, że narzędzie ZIT może być skutecznie wykorzystywane wyłącznie, jeśli MOF posiada zintegrowaną, międzysektorową strategię terytorialną, którą na gruncie przepisów prawa jest Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022–2030. Ponadto, niniejsze opracowanie w przyszłości może stanowić bazę do sporządzenia strategii ponadlokalnej w rozumieniu art. 10g Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Dokument ten odnosi się do zagadnień i problematyki oddziałującej na cały obszar wsparcia, a co za tym idzie postuluje realizację przedsięwzięć zintegrowanych oraz takich, które za pomocą efektu skali oddziałują na cały MOF. Innymi słowy, przedstawiona w nim strategia działania tworzy płaszczyznę dla przedsięwzięć wykraczających poza granice administracyjne poszczególnych gmin i powiatów skupionych w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask.

Podstawa prawna opracowania Strategii ZIT

Formalną podstawą dla działań samorządów skupionych w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest porozumienie międzygminne z dnia 8 października 2021 r. w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask, służącą realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (Dz. Urz. Woj. Łódz. 2021 Poz. 5966 z późn. zm.). Zgodnie z §2 ww. porozumienia, jednym z zadań Związku ZIT jest przygotowanie Strategii ZIT oraz koordynowanie stanu realizacji projektów wynikających z opracowywanej Strategii.

Ponadto, dokument opracowano w oparciu o Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) oraz Ustawę o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, które przedstawiono poniżej.

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dot. Europejskiego Funduszy Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego a także przepisy finansowe tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu i Migracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231/159 z 30.6.2021 r.).

Przytoczone rozporządzenie stanowi, że warunkiem realizacji instrumentów terytorialnych jest opracowanie przez gminy i/lub powiaty dokumentu strategicznego, właściwego dla wybranej formy współpracy, tj. strategii terytorialnych lub planu działań wraz z listami projektów, które mają być wspierane ze środków europejskich w perspektywie finansowej budżetu UE w latach 2021-2027. **Przedmiotowe opracowanie w myśl przywołanych przepisów stanowi „strategia ZIT”.**

- Ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. 2022 poz. 1079).

Art. 34 operacjonalizuje charakter instrumentu ZIT oraz w ust. 15 stanowi, że Strategia ZIT określa w szczególności:

- 1) syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych;
- 2) cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu;
- 3) listę projektów realizujących cele, o których mowa w pkt. 2, wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
- 4) źródła jej finansowania;
- 5) warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT;
- 6) opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Opracowanie powstało również w oparciu o „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027”. Dokument ten zawiera kluczowe wytyczne określone w celu usprawnienia realizacji instrumentów terytorialnych przez podmioty, które są odpowiedzialne za ich wdrażanie, przede wszystkim partnerstwa jednostek samorządu terytorialnego oraz społeczności lokalne.

Opracowanie składa się z trzech zasadniczych rozdziałów: syntezy diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych i środowiskowych; części planistyczno-operacyjnej oraz założeń wdrożeniowych. Strategia ZIT stanowi podstawę do ubiegania się o środki zewnętrzne stanowiące wyodrębniony instrument ZIT w ramach Funduszy Europejskich dla Łódzkiego (FEŁ2027).

I Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT

Rozdział stanowi syntezę diagnozy obszaru realizacji ZIT wraz z analizą problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w tym wzajemnych powiązań gospodarczych, społecznych, środowiskowych i przestrzennych. Przedstawione w rozdziale informacje są odpowiedzią na wymogi formalne stawiane strategiom ZIT przez Ustawę z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, a w szczególności art. 34.

Rozdział charakteryzuje obszar wsparcia, wskazuje na kluczowe ustalenia diagnostyczne (głównie statystyczne) oraz identyfikuje główne problemy, potrzeby i potencjały MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask wraz z odniesieniem się do analizy powiązań funkcjonalnych. Diagnoza została opracowana na początku 2022 r. i zawiera najbardziej aktualne na ten czas dane. W 2023 r. dane i informacje zawarte w opracowaniu zostały poddane ponownej analizie, z której wynika, iż w latach 2021-2023 nie zaszły znaczące z punktu widzenia interwencji ZIT zmiany. Uznano, że wnioski z diagnozy oraz zidentyfikowane problemy, potrzeby i potencjały rozwojowe MOF są aktualne i w dalszym ciągu stanowią uzasadnienie wypracowanej interwencji.

I.1 Definicja obszaru wsparcia

Jednym z wymogów realizacji ZIT przez podmioty tworzące Miejskie Obszary Funkcjonalne jest zawiązanie zinstytucjonalizowanej formy ich partnerstwa – Związku ZIT.

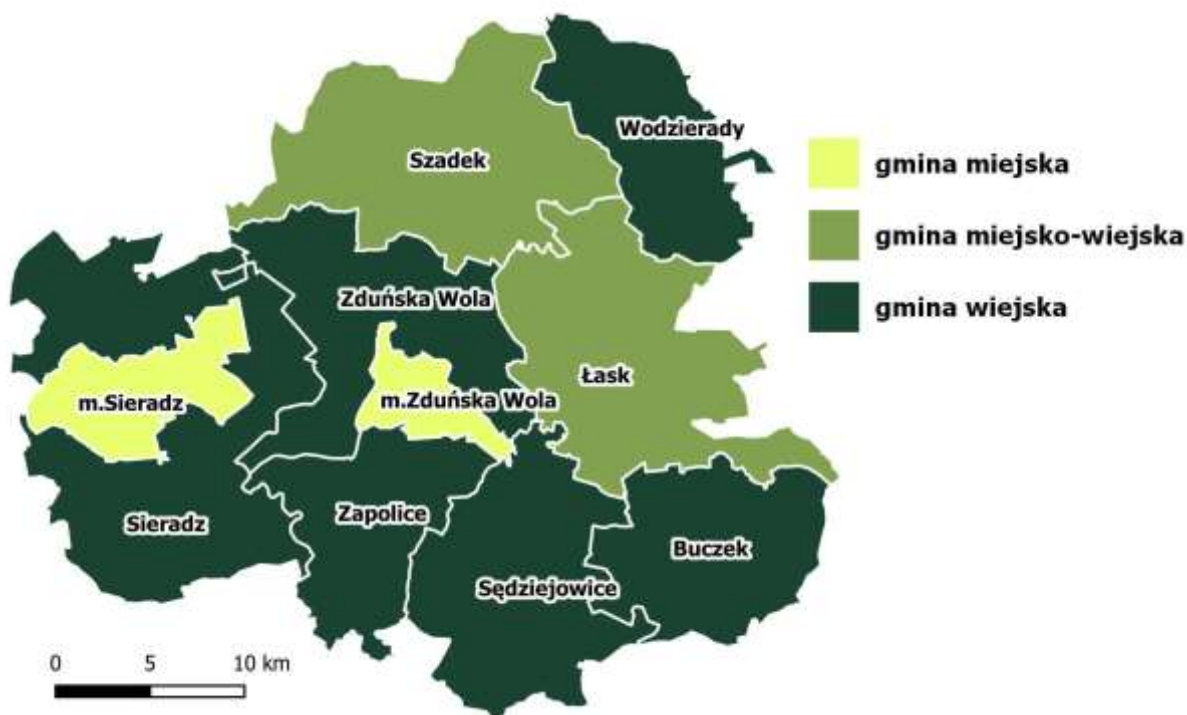
W dniu 8 października 2021 r. podpisano porozumienie międzygminne w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask, służącą realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, które zinstytucjonalizowało partnerstwo między następującymi jednostkami samorządu terytorialnego: Gminą Miastem Sieradz, Gminą Miastem Zduńska Wola, Gminą i Miastem Szadek, Gminą Łask, Gminą Sieradz, Gminą Zduńska Wola, Gminą Zapolice, Gminą Wodzierady, Gminą Buczek i Gminą Sędziejowice.

Gminy Sieradz, Zapolice, Zduńska Wola, Wodzierady, Buczek i Sędziejowice są gminami wiejskimi. Gmina Łask oraz Gmina i Miasto Szadek stanowią gminy miejsko-wiejskie. Natomiast do kategorii gmin miejskich, czyli w istocie miast, kwalifikują się: Gmina Miasto Sieradz, Gmina Miasto Zduńska Wola. Należy podkreślić, że specyfiką MOF-u jest jego wielordzeniowość, której emanacja ma również swoje miejsce w tytule strategii.

Terytorialnie, Miejski Obszar Funkcjonalny Sieradz – Zduńska Wola – Łask zawiera się w granicach trzech sąsiadujących powiatów: sieradzkiego (reprezentowanego przez Miasto Sieradz oraz Gminę

Sieradz), zduńskowolskiego (reprezentowanego przez wszystkie gminy w jego granicach) i łaskiego (reprezentowanego przez Gminę Łask, Gminę Sędziejowice, Gminę Buczek i Gminę Wodzierady). Na poniższej grafice zaprezentowano schematyczny zasięg terytorialny MOF.

Grafika 1 Partnerzy tworzący Miejski Obszar Funkcjonalny Sieradz – Zduńska Wola – Łask z uwzględnieniem charakteru gminy

Źródło: opracowanie własne

Delimitacja MOF województwa łódzkiego została przeprowadzona w ramach Strategii Rozwoju Województwa łódzkiego 2030, a jej bazą była analiza obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej ośrodków miejskich i wiejskich. Na podstawie badania uwarunkowań takich jak m.in. procesy migracyjne, poziom wzrostu gospodarczego, jakość środowiska przyrodniczego czy dostępność infrastruktury publicznej wskazano obszary miejskie, czyli miasta i ich strefy bezpośredniego oddziaływania.

Punktem wyjścia do delimitacji MOF był zestaw zasad i warunków określonych przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej², zgodnie z którymi:

² Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Instrukcja w zakresie delimitowania miejskich obszarów funkcjonalnych w strategiach rozwoju województw w kontekście realizacji instrumentu ZIT w perspektywie 2021-2027

- MOF musi posiadać rdzeń, tj. miasto lub grupę miast, który oddziałuje ekonomicznie, społecznie, przestrzennie i kulturowo na otaczające go gminy, tworząc powiązania funkcjonalne;
- W przypadku wyznaczania MOF dwóch lub więcej miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze sąsiadujących ze sobą – miasta te powinny tworzyć jeden wspólny MOF, a równocześnie jeden „rdzeń MOF”;
- W przypadku miast wchodzących w MOF innego większego ośrodka miejskiego (najczęściej wojewódzkiego) nie tworzy się własnych obszarów funkcjonalnych i powinny być one włączone w istniejące MOF;
- Konieczne jest zastosowanie typowo statystycznych kryteriów delimitacji, takich jak: liczba wyjeżdżających do pracy najmniej do rdzenia MOF na 1 tys. mieszkańców, liczba zameldowań na pobyt stały mieszkańców z położonych w tym samym województwie gmin, udział pracujących w zawodach pozarolniczych, liczba podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców, gęstość zaludnienia, liczba mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców.

Rdzeniem MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask są trzy średnie miasta uznane za tracące funkcje społeczno-gospodarcze ze względu na stopniowo malejącą atrakcyjność osadniczą. Ośrodki te zmagają się bowiem z wieloma problemami w sferze demograficznej związanymi ze starzeniem się społeczeństwa i spadkiem liczby mieszkańców, które powiązane są również z niską dostępnością usług publicznych oraz niezadowalającą jakością środowiska przyrodniczego. Miasta Sieradz, Zduńska Wola i Łask posiadają zauważalne powiązania funkcjonalno-przestrzenne z otaczającymi je obszarami wiejskimi, co warunkuje funkcjonowanie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego. Ze względu na wspólne problemy i wyzwania stojące przed MOF, wyznaczona w ramach Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 interwencja uwzględnia realizację zintegrowanych projektów dotyczących m.in. rozwoju zrównoważonego transportu publicznego, poprawy stanu środowiska, zwiększenia efektywności energetycznej, czy rozwoju turystyki.

MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask położony jest w zachodniej części województwa łódzkiego, obejmując według danych GUS powierzchnię 104 197 ha, co stanowi 5,7% powierzchni całego województwa. Gminy wiejskie zajmują powierzchnię 66 917 ha, co stanowi około 64% całego obszaru MOF.

Największa pod względem powierzchni jest gmina wiejska Sieradz (18 160 ha). Najmniejszą natomiast terytorialnie jednostką jest gmina miejska Zduńska Wola (2 457 ha), będąca jednocześnie najgęściej zaludnionym terytorium (1 680 os/km² w 2020 r.). Z drugiej strony najmniejszą gęstością zaludnienia

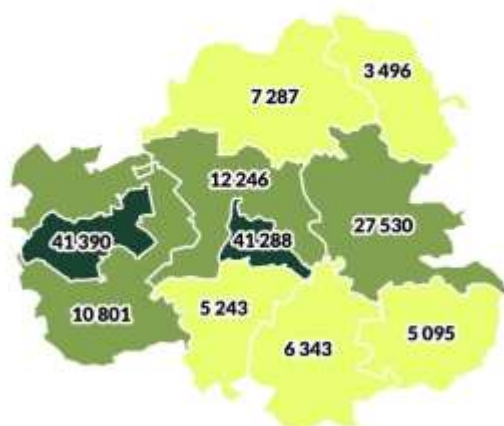
charakteryzuje się gmina miejsko-wiejska Szadek (48 os/km^2)³. Liczba mieszkańców gminy miejskiej Zduńska Wola wynosiła nieco ponad 41 tys. mieszkańców, co plasowało ją na czele najludniejszych gmin MOF zaraz obok gminy miejskiej Sieradz (różnica w liczbie mieszkańców pomiędzy obiema jednostkami miała symboliczny charakter).

W kolejnym podrozdziale (I.2 Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT Sieradz – Zduńska Wola – Łask) zaprezentowano podsumowanie ustaleń diagnostycznych w podziale na sfery oraz uzupełniono o stosowny komentarz.

³ Dane dotyczące liczby mieszkańców i powierzchni pochodzą z BDL GUS.

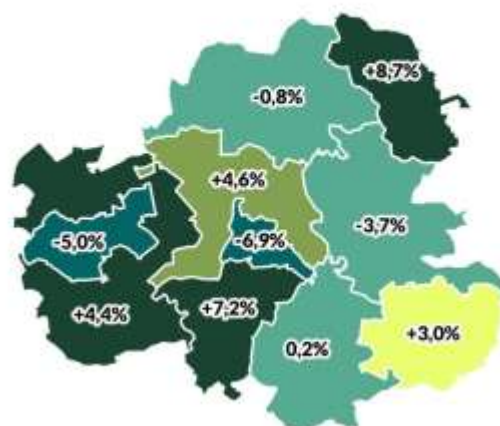
I.2 Synteza diagnozy obszaru realizacji ZIT Sieradz – Zduńska Wola – Łask

demografia

Liczba ludności (2020 r.)

MOF: 160 719 | woj. łódzkie: 2 437 970 | Polska: 38 265 013

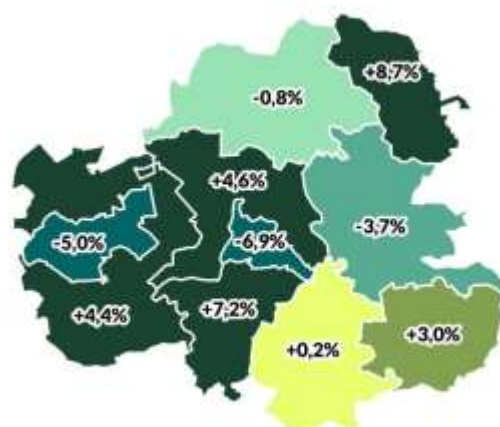
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: -1,6% | woj. łódzkie: -1,9% | Polska: -0,4%

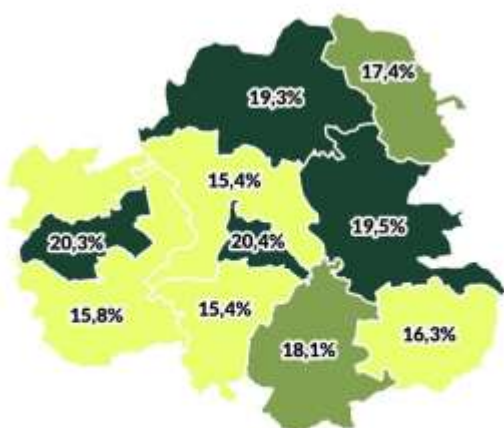
Proгноza ludności (2030 r.)

MOF: 156 588 | woj. łódzkie: 2 343 124 | Polska: 38 110 216

Dynamika zmian (2020 - 2030 r.)

MOF: -2,6% | woj. łódzkie: -3,9% | Polska: -0,4%

Odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem (2020 r.)

MOF: 19,0% | woj. łódzkie: 20,7% | Polska: 18,6%

Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +5,8 pp. | woj. łódzkie: +5,8 pp. | Polska: +5,1 pp.

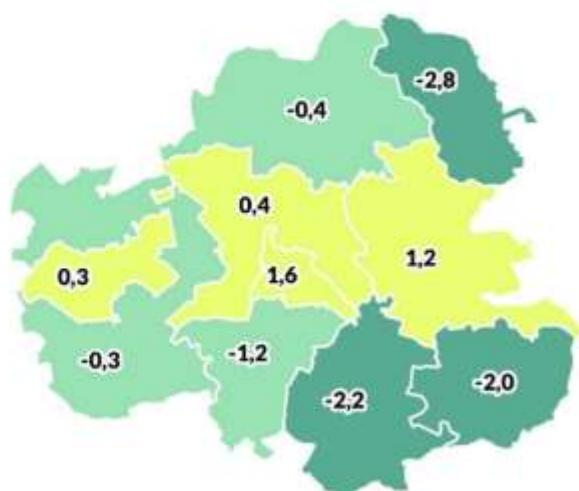
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Liczba ludności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask (MOF) w 2020 r. wyniosła 160 719, co stanowi 6,6% ludności województwa łódzkiego. Najbardziej zaludnione obszary to gminy miejskie: Sieradz i Zduńska Wola oraz gmina miejsko-wiejska Łask, a najslabiej – gminy wiejskie: Zapolice, Buczek i Wodzierady. Największy przyrost ludności w porównaniu z rokiem 2010 r. miał miejsce w gminach Sieradz (+4,4%), Zapolice (7,2%) i Wodzierady (8,7%).

Dynamika zmian liczby ludności w latach 2010-2020 w MOF kształtuje się na poziomie -1,6%. Prognozowana dynamika na lata 2020-2030 wyniesie natomiast -2,6% przy przewidywanym stanie ludności wynoszącym 156 588 mieszkańców. Największą dynamikę zmian przewiduje się dla gmin wiejskich: Wodzierady (+8,7%) i Zapolice (+7,2) oraz gminy miejskiej Zduńska Wola (-6,9%). **Odptyw mieszkańców z najbardziej zaludnionych miast do pobliskich mniejszych miejscowości wskazuje na postępującą suburbanizację analizowanego regionu.**

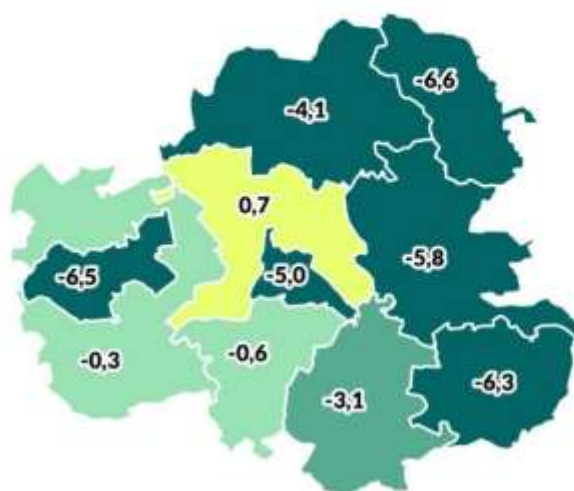
Odsetek ludności w wieku powyżej 65. roku życia wśród mieszkańców MOF w 2020 r. wyniósł 19,0%. Najwięcej osób w wieku 65 lat i więcej zamieszkuje gminy miejskie: Sieradz (20,3% ludności) i Zduńska Wola (20,4% ludności) oraz gminy Szadek (19,3% ludności) i Łask (19,5% ludności), a najmniej – gminy wiejskie: Sieradz, Zduńska Wola, Zapolice i Buczek. Największy wzrost liczby ludności powyżej 65. roku życia na przestrzeni lat 2010-2020 wystąpił w gminach miejskich: Sieradz (+7,9 pp.) i Zduńska Wola (+7,3 pp.) oraz w gminie miejsko-wiejskiej Łask (+6,8 pp.). Na terenie całego analizowanego obszaru Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego odsetek osób starszych wzrósł natomiast o 5,8 pp. W porównaniu z dynamiką zmian w skali kraju (+5,1 pp.), problem starzejącego się społeczeństwa jest więc tutaj bardziej zauważalny.

demografia

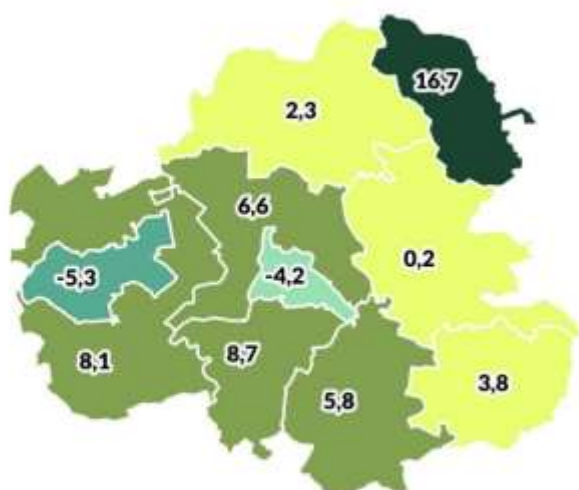
Przyrost naturalny na 1000 ludności (2010 r.)

MOF: 0,5 | woj. łódzkie: -2,2 | Polska: 0,9

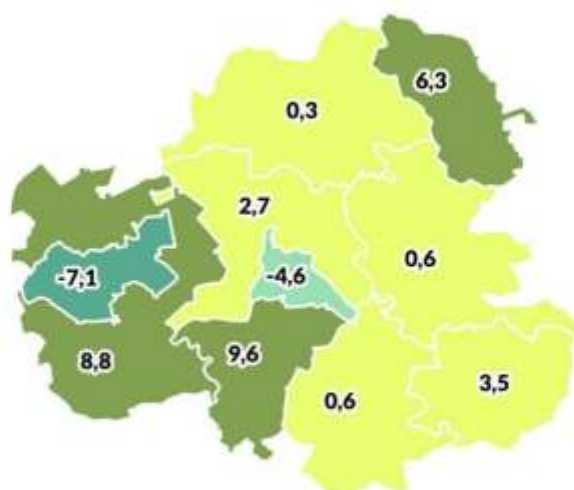
Przyrost naturalny na 1000 ludności (2020 r.)

MOF: -4,6 | woj. łódzkie: -6,1 | Polska: -3,2

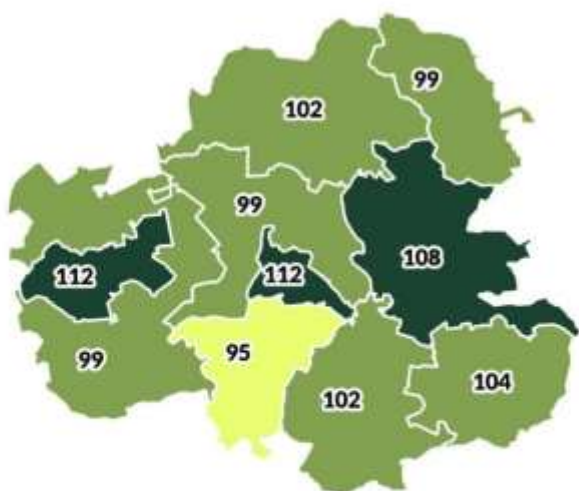
Saldo migracji na 1000 ludności (2010 r.)

MOF: -0,5 | woj. łódzkie: -0,7 | Polska: -0,1

Saldo migracji na 1000 ludności (2020 r.)

MOF: -1,5 | woj. łódzkie: -0,7 | Polska: 0,1

Współczynnik feminizacji (2020 r.)

MOF: 107 | woj. łódzkie: 110 | Polska: 107

Przyrost naturalny MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask w 2020 r. względem roku 2010 spadł o 4,9 pp. i kształtował się na poziomie -4,6 na 1000 ludności. Wskaźnik ten przyjął wartość dodatnią wyłącznie w gminie wiejskiej Zduńska Wola (0,7), natomiast w przypadku pozostałych gmin wskaźnik osiągnął wartość ujemną. Najmniejsze wartości dotyczyły gminy Wodzierady (-6,6), gminy miejskiej Sieradz (-6,5), gminy Buczek (-6,3) oraz gminy Łask (-5,8). W 2020 r. odnotowano znaczącą różnicę poziomu przyrostu naturalnego na obszarze MOF (-4,6 na 1000 ludności) w stosunku do wskaźnika dla całej Polski (-3,2 na 1000 ludności). Liczba zgonów przewyższająca liczbę urodzin jest związana ze zjawiskiem starzenia się społeczności i może wynikać ze struktury demograficznej obszaru. Wpływ na niski przyrost naturalny mogą mieć również procesy migracyjne, w ramach których młodzi ludzie przenoszą się do większych miast lub innych ośrodków zapewniających bardziej odpowiadające im warunki życia.

Na terenie MOF zauważalne jest zjawisko suburbanizacji, polegające na odpływie mieszkańców miast do stref podmiejskich i wiejskich. Świadczą o tym zebrane dane dotyczące migracji, z których wynika, iż na przestrzeni lat 2010-2020 spadek liczby ludności w miastach był bardziej gwałtowny niż na obszarach wiejskich oraz dynamika zmian liczby ludności wskazująca, iż w niektórych gminach wiejskich odnotowano wzrost populacji.

Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych dla MOF wyniosło -1,5, a największe zmiany w tym obszarze dotyczyły gminy Wodzierady – na przestrzeni 10 lat wskaźnik ten spadł z 16,7 na 1000 ludności w 2010 r. do 6,3 w 2020 r., co może świadczyć o spadku atrakcyjności osiedleńczej gminy, bądź wzroście konkurencyjności pobliskich ośrodków. Dodatkowo saldo migracji dotyczy wszystkich gmin MOF, poza gminami miejskimi: Sieradz (-7,1) i Zduńska Wola (-4,6), co potwierdza twierdzenie o stopniowym opuszczaniu centrów miast przez ludność na korzyść obszarów podmiejskich i wiejskich.

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące migracji wewnętrznych dla poszczególnych gmin MOF z uwzględnieniem kierunku (miasta i wieś). Z ich analizy również wynika, iż gminy wiejskie chętniej zasiedlane są przez ludność z miast, natomiast w przypadku gmin miejskich, liczba wymeldowań przewyższa liczbę zameldowań, przy czym znacząca część ich mieszkańców przenosi się na tereny wiejskie.

Tabela 1. Migracje na pobyt stały gminne wg kierunku (miasto, wieś) w 2020 r.

Gmina	Zameldowania z miast	Zameldowania ze wsi	Zameldowania ogółem
Buczek (gm. wiejska)	57	9	66
Sędziejowice (gm. wiejska)	42	23	65
Wodzierady (gm. wiejska)	41	10	51
Sieradz (gm. wiejska)	127	43	170
Zapolice (gm. wiejska)	72	19	91
Zduńska Wola (gm. wiejska)	124	15	139

Łask (gm. miejsko-wiejska)	227	133	360
Szadek (gm. miejsko-wiejska)	38	33	71
Sieradz (gm. miejska)	82	149	231
Zduńska Wola (gm. miejska)	85	127	212
MOF	895	561	1456
	Wymeldowania do miast	Wymeldowania na wieś	Wymeldowania ogółem
Buczek (gm. wiejska)	29	19	48
Sędziejowice (gm. wiejska)	36	25	61
Wodzierady (gm. wiejska)	12	18	30
Sieradz (gm. wiejska)	55	22	77
Zapolice (gm. wiejska)	31	11	42
Zduńska Wola (gm. wiejska)	66	40	106
Łask (gm. miejsko-wiejska)	161	183	344
Szadek (gm. miejsko-wiejska)	39	33	72
Sieradz (gm. miejska)	239	284	523
Zduńska Wola (gm. miejska)	154	253	407
MOF	822	888	1710

Źródło: BDL GUS.

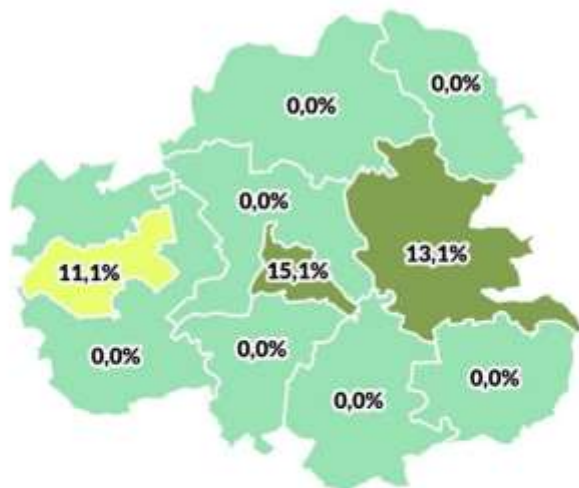
Tendencje do osiedlania się poza miastem są istotne pod względem kształtowania struktury przestrzennej oraz realizacji polityki społecznej. Zarówno pod kątem inwestycyjnym, jak i społecznym gminy z obszaru MOF winny uwzględnić w swoich planach działania m.in. z zakresu zaspokojenia potrzeb dotyczących podstawowej infrastruktury technicznej (sieci kanalizacji sanitarnej, wodociągowej, drogowej itp.), jak i dostępu do szeroko rozumianych usług publicznych.

Współczynnik feminizacji MOF jest porównywalny ze współczynnikiem dla Polski i wynosi 107. Największe wartości przyjmuje dla gmin miejskich: Sieradz (112) i Zduńska Wola (112) oraz gminy miejsko-wiejskiej Łask (108), natomiast najmniejszą dla gminy wiejskiej Zapolice (95). Struktura płci w populacji w pewnym stopniu może determinować strukturę gospodarczą MOF ze względu na odmienny charakter stanowisk pracy preferowanych przez kobiety i mężczyzn. Ośrodki, w których kobiety stanowią dominującą część społeczeństwa, mają szansę na bardziej intensywny rozwój branż usługowych czy kreatywnych, natomiast w przypadku mężczyzn, preferowane branże to zwykle te związane z przemysłem lub biznesem.

Biorąc pod uwagę powyższe, sytuacja demograficzna na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask nie przedstawia się optymistycznie, czego wyrazem jest prognoza spadku liczby ludności do 2030 r., postępujące ujemne saldo migracji oraz ujemny przyrost naturalny. Sytuacja ta może oznaczać kryzys demograficzny z uwzględnieniem wszystkich negatywnych skutków depopulacji. Niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej (starzenie się

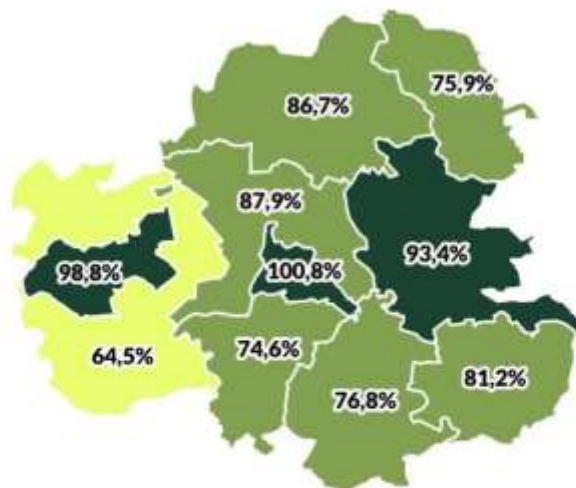
społeczeństwa, dysproporcja w liczebności ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym) są istotne z punktu widzenia realizacji polityki senioralnej i prorodzinnej w gminach wchodzących w skład MOF. Konieczne jest zatem podjęcie działań mających na celu zahamowanie negatywnych trendów migracyjnych i zatrzymanie odpływu ludności z analizowanego obszaru.

edukacja i wychowanie

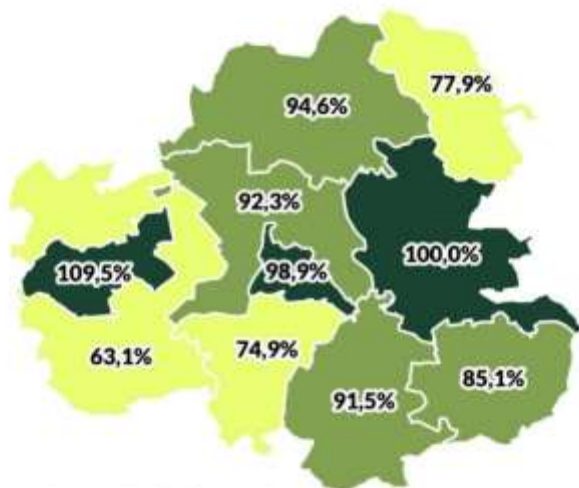
Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (2020 r.)

MOF: 8,5% | woj. łódzkie: 11,4% | Polska: 12,8%

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (2020 r.)

MOF: 91,5% | woj. łódzkie: 89,6% | Polska: 90,1%

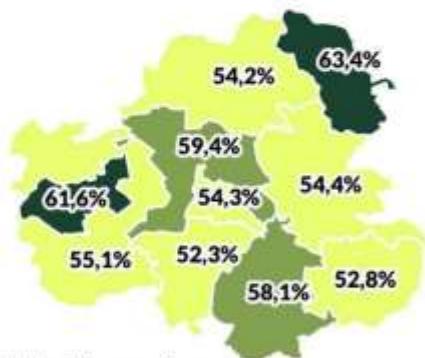
Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych (2020 r.)

woj. łódzkie: 95,0% | Polska: 94,7%

Współczynnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

woj. łódzkie: -1,4 pp. | Polska: -0,9 pp.

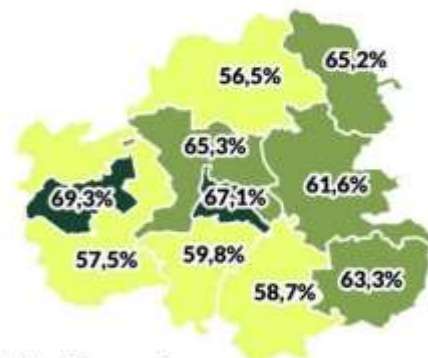
Wyniki egzaminu ósmoklasisty (2021 r.)
- język polski

MOF: 56,9%
woj. łódzkie: 58,3
Polska: 59,9%

Wyniki egzaminu ósmoklasisty (2021 r.)
- matematyka

MOF: 46,3%
woj. łódzkie: 48,0%
Polska: 47,4%

Wyniki egzaminu ósmoklasisty (2021 r.)
- język angielski

MOF: 64,9%
woj. łódzkie: 65,1%
Polska: 65,9%

Żłobki i kluby dziecięce na terenie MOF znajdują się tylko w gminach miejskich: Zduńska Wola i Sieradz oraz w gminie miejsko-wiejskiej Łask. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach w 2020 r. w gminie miejsko-wiejskiej Łask i gminie miejskiej Zduńska Wola był wyższy, niż średni odsetek dla Polski i wynosił kolejno 13,1% oraz 15,1%, natomiast w gminie miejskiej Sieradz kształtował się on na poziomie 11,1%. Te same gminy charakteryzowały się wysokim odsetkiem dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, który dla MOF w 2020 r. przyjął wartość 91,5%. Ze względu na fakt, iż w pozostałych gminach MOF w 2020 r. nie funkcjonowały żadne placówki opieki żłobkowej, odsetek objęcia dzieci opieką wynosił 0%.

Odsetek osób uczących się w szkołach podstawowych w stosunku do liczby ludności w odpowiednim przedziale wiekowym w 2020 r. w województwie łódzkim wyniósł 95,0%, przy czym w gminie miejskiej Sieradz osiągnął on poziom 109,5%. Zjawisko to świadczy o tym, że do szkół zlokalizowanych na terenie gminy miejskiej Sieradz uczęszczają także osoby zamieszkujące pobliskie gminy. Najniższą wartość współczynnika odnotowano natomiast w gminach wiejskich: Wodzierady (77,9%), Zapolice (74,9%) oraz Sieradz (63,1%), gdzie od 2010 r. spadł on odpowiednio o 18,8, 14,4 i 9,8 pp. Można zatem wnioskować, iż dzieci i młodzież zamieszkująca ich teren w większości uczą się w szkołach zlokalizowanych w pobliskich dużych miastach – Sieradzu, Zduńskiej Woli czy Łasku. Spadek wartości współczynnika skolaryzacji województwa łódzkiego na przestrzeni lat 2010-2020 (-1,4 pp.) jest bardziej zauważalny w porównaniu z krajem (-0,9 pp.), co może świadczyć o obniżającej się atrakcyjności oferty oświatowej, bądź wzroście konkurencyjności oferty innych województw.

W sferze edukacji i wychowania można zauważyć dysproporcje między upowszechnieniem tych usług na terenach miejskich i wiejskich, co wpisuje się w tendencję ogólnopolską, zgodnie z którą dostępność tych usług w miastach jest wyższa.

Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 r. na terenie MOF najlepiej przedstawiały się w gminie miejskiej Sieradz oraz gminach wiejskich: Zduńska Wola i Wodzierady, przy czym najlepsze wyniki uczniowie osiągnęli z egzaminu z języka angielskiego. Średnie wyniki egzaminów wśród ósmoklasistów z Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask były jednak niższe, niż średnie wyniki uczniów w całej Polsce o 3 pp. w przypadku egzaminu z języka polskiego i o ok. 1 pp. w przypadku egzaminu z matematyki oraz języka angielskiego.

Tabela 2. Wyniki egzaminu ósmoklasisty z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego w MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask i województwie łódzkim w latach 2019-2021

	2019		2020		2021	
	MOF	Woj. łódzkie	MOF	Woj. łódzkie	MOF	Woj. łódzkie
Język polski	62,6%	63,4%	55,9%	58,0%	56,9%	58,3%
Matematyka	41,3%	45,0%	44,0%	46,9%	46,3%	48,0%
Język angielski	52,8%	58,2%	48,6%	53,7%	64,9%	65,1%

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>

Biorąc pod uwagę średnie wyniki egzaminów w poszczególnych latach można zauważyć, iż rokrocznie były one słabsze od średnich wyników w województwie łódzkim.

Dostępność usług opiekuńczo-wychowawczych w gminach MOF Sieradz – Zduńska Wola - Łask jest stosunkowo niewielka, zwłaszcza pod względem objęcia dzieci opieką w żłobkach. Niedostatecznie rozwinięta oferta opiekuńcza skierowana do najmłodszych dzieci może implikować problemy z sferze społecznej i gospodarczej, wynikające z braku możliwości rozwoju zawodowego rodziców. W przypadku przedszkoli i placówek oświatowych, ich dostępność na analizowanym terenie jest większa, niż w województwie łódzkim, co może świadczyć o konkurencyjnej ofercie oświatowej w MOF. Słabsze wyniki egzaminów gimnazjalnych w ostatnich latach w porównaniu do średnich wyników w województwie mogą jednak świadczyć o stosunkowo niższej jakości kształcenia.

Kultura

W MOF w latach 2012-2021 zauważalny jest spadek liczby organizowanych imprez, jak również uczestników imprez. Do roku 2018/2019 sytuacja utrzymywała się na zbliżonym poziomie, natomiast od 2020 r. w wyniku pandemii COVID-19 znacząco spadła liczba organizowanych w gminach MOF imprez. Ograniczenia związane z organizacją wydarzeń i imprez masowych przełożyły się również na poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym – w 2020 r. liczba uczestników imprez wynosiła 33 426 i była dużo niższa w porównaniu do lat poprzednich, gdzie utrzymywała się na poziomie ok. 160-200 tys. osób. W latach 2020-2022 sytuacja uległa pewnej poprawie, jednak wydaje się, że powrót do sytuacji sprzed pandemii wymaga podjęcia intensywnych działań ukierunkowanych na poszerzenie oferty kulturalnej oraz poprawę jej dostępności i jakości.

	Imprezy organizowane przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice						
	2012	2014	2016	2018	2020	2021	2022
Buczek	14	16	19	18	13	11	14
Łask	117	142	166	134	51	47	117
Sędziejowice	38	118	46	44	3	6	9
Wodzierady	0	3	2	2	2	4	7

Sieradz – miasto	234	339	390	705	84	96	90
Sieradz – gmina wiejska	6	3	5	6	0	0	0
Zduńska Wola – miasto	155	208	375	373	132	166	243
Zduńska Wola – gmina wiejska	94	69	23	72	45	33	33
Szadek	125	61	62	76	31	35	37
Zapolice	14	16	19	18	13	11	14
MOF	783	959	1 088	1 430	361	398	550
Województwo łódzkie	11 087	15 302	12 846	15 556	6 431	8 816	10 901
Polska	195 070	221 173	236 442	242 277	120 866	156 556	227 347
	Uczestnicy imprez organizowanych przez centra, domy, ośrodki kultury, kluby i świetlice						
	2012	2014	2016	2018	2020	2021	2022
Buczek	1 450	3 170	3 000	12 045	1 305	400	2 500
Łask	21 472	27 370	25 182	17 570	3 825	3 289	15 115
Sędziejowice	10 300	18 840	15 424	15 238	980	2 800	4 570
Wodzierady	0	98	700	700	267	216	800
Sieradz – miasto	39 450	51 735	52 295	83 451	13 296	26 986	14 168
Sieradz – gmina wiejska	250	80	120	120	0	0	0
Zduńska Wola – miasto	28 816	46 775	50 403	69 085	9 284	26 742	45 566
Zduńska Wola – gmina wiejska	13 841	7 860	5 300	9 146	2 359	1 619	2 220
Szadek	13 659	12 960	8 096	8 110	2 110	1 963	2 654
Zapolice	1 450	3 170	3 000	12 045	1 305	400	2 500
MOF	129 238	168 888	160 520	215 465	33 426	64 015	87 593
Województwo łódzkie	1 447 903	1 862 083	1 545 008	1 664 869	922 586	678 307	970 866
Polska	31 483 578	40 303 742	35 548 405	39 485 526	13 355 365	18 256 595	27 320 571

Źródło: BDL GUS.

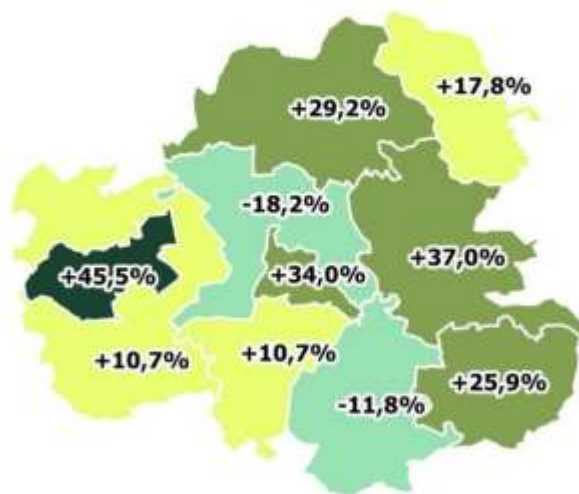
stan i ochrona zdrowia

Umieralność

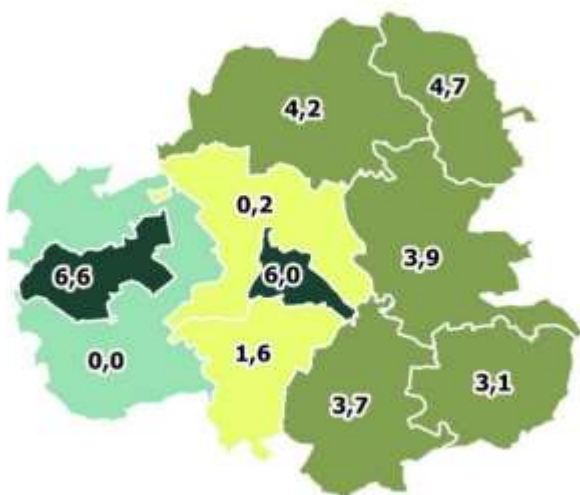
- zgony na 100 tys. ludności (2020 r.)

MOF: 1 297 | woj. łódzkie: 1 462 | Polska: 1 245

Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

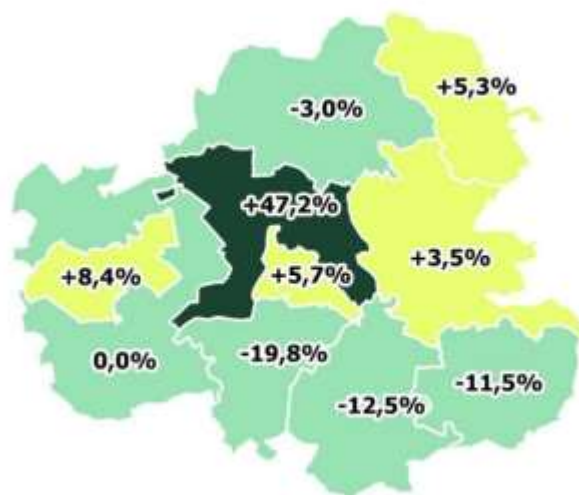
MOF: +26,3% | woj. łódzkie: +19,3% | Polska: +26,7%

Podstawowa opieka zdrowotna

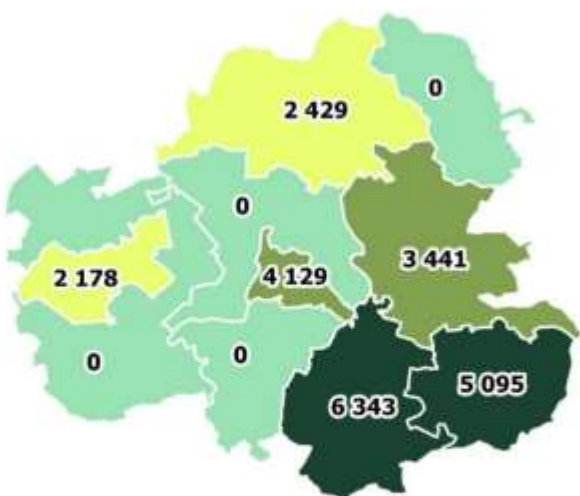
- porady udzielone na 1 mieszkańca (2020 r.)

MOF: 4,5 | woj. łódzkie: 4,6 | Polska: 4,1

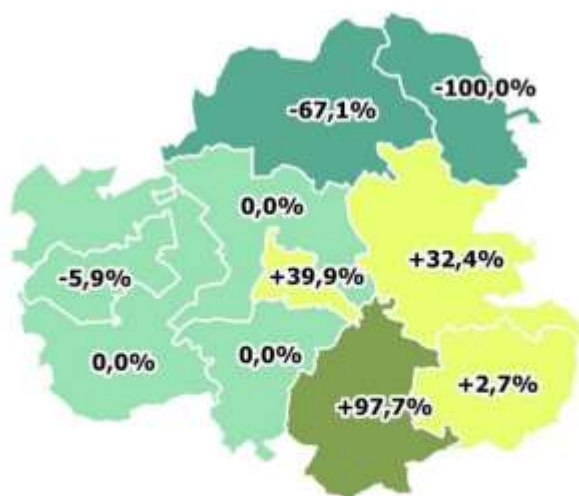
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +3,5% | woj. łódzkie: -0,1% | Polska: +3,0%

Ludność na aptekę ogólnodostępną (2020 r.)

MOF: 3 827 | woj. łódzkie: 2 962 | Polska: 3 174

Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +17,2% | woj. łódzkie: +3,3% | Polska: -6,9%

W województwie łódzkim od lat odnotowuje się wysoki współczynnik zgonów wynikający z ogólnego złego stanu zdrowia mieszkańców i częstszego występowania chorób cywilizacyjnych⁴. Wpływ na wysoką umieralność może mieć także wysoki odsetek osób starszych w populacji, który jest najwyższy w Polsce. Niekorzystne tendencje są widoczne również w przypadku MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, gdzie średnia liczba zgonów w 2020 r. wyniosła 1 297 na 100 tys. ludności. Jest to wynik gorszy od średniej ogólnokrajowej (1 247), lecz lepszy od średniej wojewódzkiej (1 469). Najniższy poziom śmiertelności na terenie MOF odnotowuje się w gminie wiejskiej Zduńska Wola (843 zgonów na 100 tys. ludności), a największym – w gminie Wodzierady (1 517 zgonów na 100 tys. ludności). Większa umieralność w 2020 roku wynikała przede wszystkim z wybuchu pandemii COVID-19, jednak w regionie od wielu lat odnotowuje się wyższy od średniej krajowej współczynnik zgonów, co przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 3. Zgony ogółem w MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask, województwie łódzkim i Polsce w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców w latach 2015-2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MOF	1099	1086	1152	1129	1132	1297
Woj. łódzkie	1246	1214	1257	1279	1244	1462
Polska	1027	1010	1049	1078	1067	1245

Źródło: BDL GUS.

Podstawową opiekę zdrowotną charakteryzuje liczba porad udzielonych na 1 mieszkańca, która w 2020 r. w MOF wynosiła 4,5. Największa liczba porad została udzielona w gminach miejskich: Sieradz (6,6) i Zduńska Wola (6,0), natomiast w skali całego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego liczba porad w 2020 r. wzrosła średnio o 3,5% w stosunku do roku 2010.

Największa liczba ludności przypadającej na aptekę ogólnodostępną charakteryzuje gminy wiejskie: Sędziejowice i Buczek – wynosi ona odpowiednio 6 343 i 5 095 osób. W skali całego MOF liczba ta w 2020 r. wzrosła o 17,2% względem 2010 r. i wyniosła 3 827 osób na aptekę, co świadczy o niższej dostępności w porównaniu z krajem (3 173 osób na aptekę). Na terenie gmin wiejskich: Sieradz,

⁴ „W 2018 r. pod względem zgonów z powodu nowotworów województwo łódzkie zajmowało 1. miejsce w kraju (łódzkie 316,3/100 tys.; Polska 284,5), z powodu chorób układu krążenia 3. miejsce (łódzkie – 488,8/100 tys.; Polska 437,2). W 15 spośród 24 powiatów umieralność na nowotwory była wyższa od ogólnopolskiej. W tym samym 2018 r. województwo łódzkie zajmowało także czołowe miejsca pod względem zgonów z powodu: przyczyn zewnętrznych (1. miejsce w kraju), chorób układu oddechowego (1. miejsce), chorób układu pokarmowego (2. miejsce) oraz z przyczyn niewyjaśnionych (5. miejsce). Pomimo odnotowanego w latach 2010-2018 spadku liczby zgonów w łódzkim z powodu chorób układu krążenia (o 15,0%) wzrosła jednak liczba zgonów z powodu nowotworów o 8,9%.” Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, Łódź, kwiecień 2021 r.

Zapolice, Zduńska Wola i Wodzierady⁵ nie ma żadnych aptek, a więc dostęp do farmaceutyków jest tam znacznie utrudniony.

Z przedstawionych danych wynika, iż dostępność podstawowej opieki medycznej na terenie MOF jest stosunkowo wysoka, jednak zauważalne są różnice pomiędzy ośrodkami miejskimi a wiejskimi, zwłaszcza biorąc pod uwagę dostępność aptek. Mimo wysokiego wskaźnika zgonów w województwie łódzkim, średnia umieralność w gminach tworzących MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest nieco mniejsza.

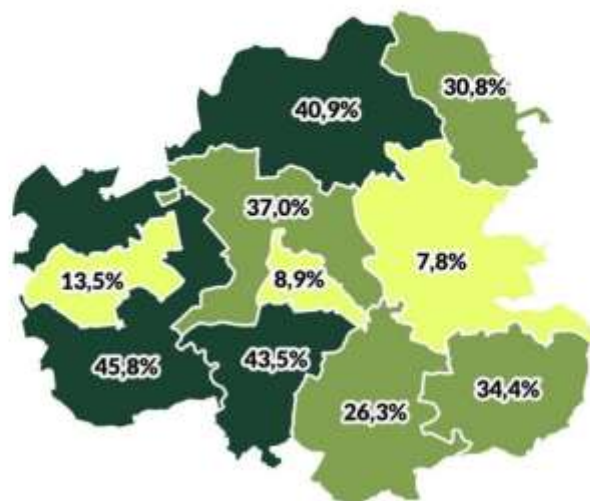
⁵ Według danych BDL GUS, w gminie Wodzierady do 2012 r. funkcjonowała jedna apteka.

sytuacja gospodarcza

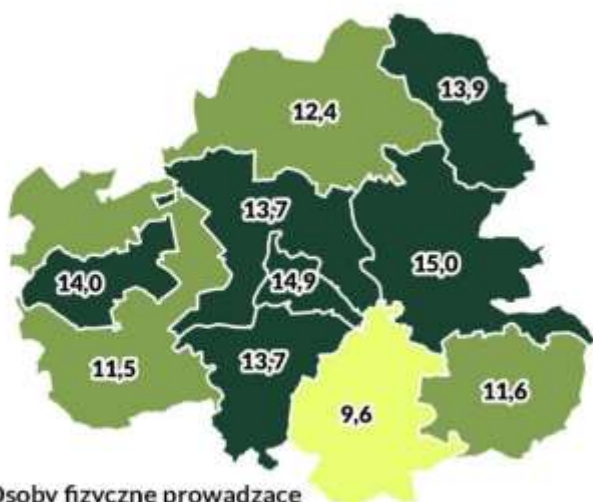
Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności (2020 r.)

MOF: 101 | woj. łódzkie: 107 | Polska: 122

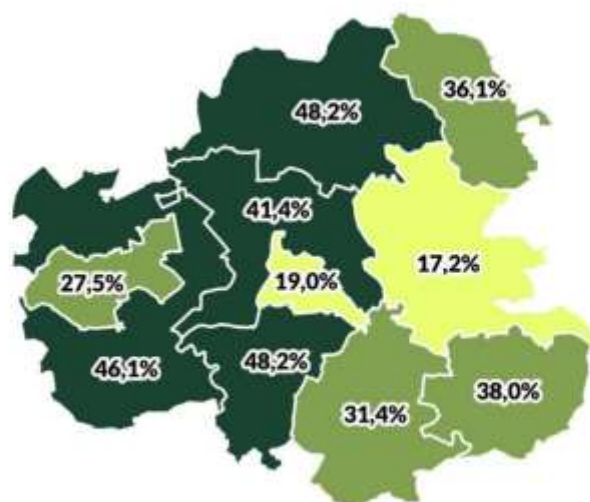
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +13,8% | woj. łódzkie: +17,6% | Polska: +20,8%

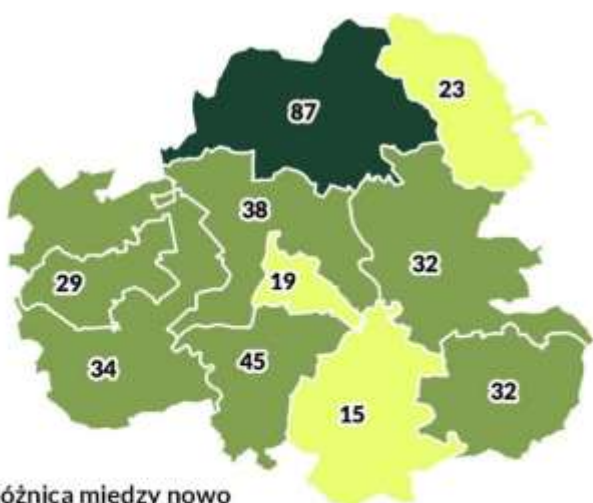
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym (2020 r.)

MOF: 13,5 | woj. łódzkie: 13,8 | Polska: 14,6

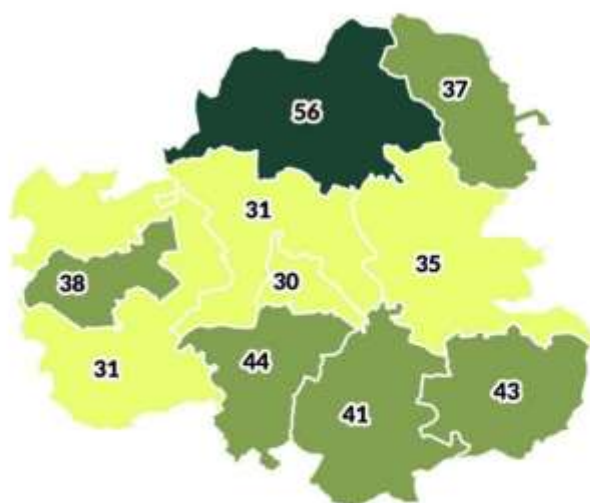
Dynamika zmian (2020 - 2030 r.)

MOF: +24,8% | woj. łódzkie: +24,3% | Polska: +23,3%

Różnica między nowo zarejestrowanymi a wykreślonymi podmiotami gospodarczymi na 10 tys. ludności (2020 r.)

MOF: 30 | woj. łódzkie: 32 | Polska: 42

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. ludności (2020 r.)

MOF: 36 | woj. łódzkie: 36 | Polska: 39

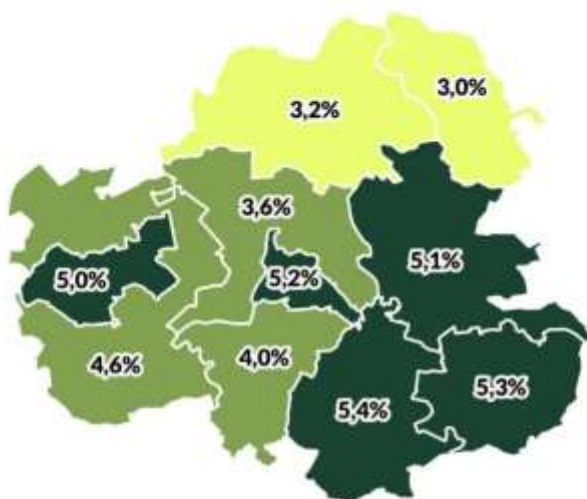
Sytuacja gospodarcza na terenie MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask określona poprzez liczbę podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności w 2020 r. (101) była porównywalna do sytuacji w woj. łódzkim (107). Od 2010 r. liczba ta wzrosła o 13,8%, przy czym największe zmiany zanotowano w gminach wiejskich: Zapolice, Sieradz oraz w gminie miejsko-wiejskiej Szadek. W 2020 r. najwięcej podmiotów gospodarczych zarejestrowano w gminie miejskiej Zduńska Wola i gminie miejsko-wiejskiej Łask (po 110 podmiotów). Dominującymi sektorami są: sektor G - Handel hurtowy i detaliczny (23,7% wszystkich podmiotów) oraz sektor F – Budownictwo (17,2% wszystkich podmiotów).

Średnia różnica między nowo zarejestrowanymi a wykreślonymi podmiotami gospodarczymi na 10 tys. ludności w 2020 r. w MOF wyniosła 30. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym osiągnęła natomiast wartość średnią 13,5, a więc o 24,8% większą, niż w roku 2010. Największą liczbę osób prowadzących działalność odnotowano w gminie miejsko-wiejskiej Łask (15,0) oraz w gminie miejskiej Zduńska Wola (14,9), a najmniejszą – w gminie Sędziejowice. Zjawiska te świadczą o wzrastającym poziomie przedsiębiorczości na analizowanym obszarze.

Na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask w 2020 r. funkcjonowało 36 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. ludności. Największa liczba wspomnianych instytucji charakteryzuje gminę Szadek i wynosi 56 na 10 tys. ludności.

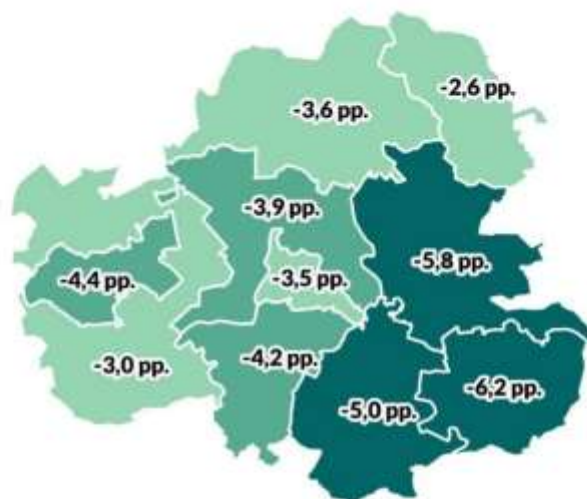
Jak wynika z powyższej analizy, MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask charakteryzuje się średnim poziomem przedsiębiorczości, co koresponduje z ogólną sytuacją w województwie łódzkim. Wskaźniki dotyczące lokalnej gospodarki są stosunkowo niekorzystne, jednak dynamika ich zmian w ostatnich latach jest pozytywnym aspektem. Na rozwój przedsiębiorczości na terenie MOF mogą mieć działania związane z tworzeniem i rozwijaniem inwestycji w ramach dostępnych dla inwestorów instrumentów wsparcia w postaci Polskiej Strefy Inwestycji (m.in. ulgi podatkowe w podatku CIT lub PIT), wspieraniem współpracy przedsiębiorców z naukowcami, a także inwestowaniem w niezbędną infrastrukturę.

rynek pracy

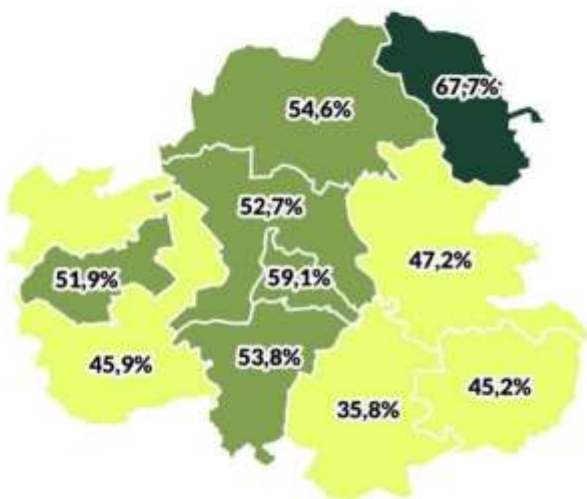
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (2020 r.)

MOF: 4,8% | woj. łódzkie: 4,8% | Polska: 4,6%

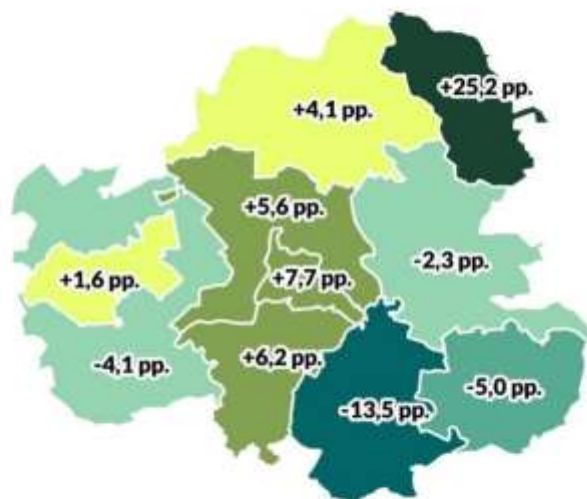
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: -4,7 pp. | woj. łódzkie: -3,3 pp. | Polska: -3,3 pp.

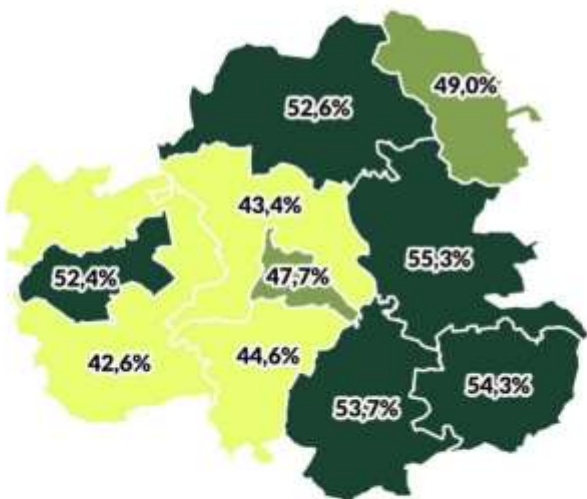
Udział bezrobotnych kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem (2020 r.)

MOF: 52,0% | woj. łódzkie: 51,1% | Polska: 53,7%

Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +2,1 pp. | woj. łódzkie: +0,7 pp. | Polska: +1,8 pp.

Udział długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (2020 r.)

MOF: 50,6% | woj. łódzkie: 49,6% | Polska: 50,3%

Dynamika zmian (2011 - 2020 r.)

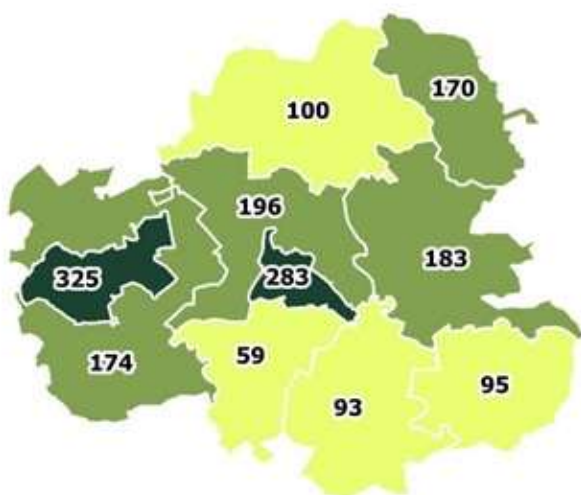
MOF: -1,8 pp. | woj. łódzkie: +2,2 pp. | Polska: -1,0 pp.

Udział osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2020 r. na terenie MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask osiągnął wartość 4,8%, co stanowi wynik wyższy niż średnia wartość dla Polski (4,6%). Dynamika zmian w tym zakresie jest jednak bardziej korzystna niż w przypadku województwa łódzkiego – na przestrzeni lat 2010-2020 odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w MOF zmniejszył się o 4,7 pp., podczas gdy w województwie tylko o 3,3 pp. Największy spadek udziału bezrobotnych odnotowano w gminach wiejskich: Sędziejowice (-5,0 pp.) i Buczek (-6,2 pp.), mimo to gminy te wciąż charakteryzują się największym odsetkiem bezrobotnych (odpowiednio 5,4% i 5,3%).

Średnio 52,0% bezrobotnych na terenie MOF w 2020 r. stanowiły kobiety, a najwyższy odsetek odnotowano w gminie Wodzierady (67,7%) – jest on wyższy o 25,2 pp., niż w roku 2010. W odniesieniu do całego MOF, udział bezrobotnych kobiet w 2020 r. wzrósł o 2,1% względem roku 2010.

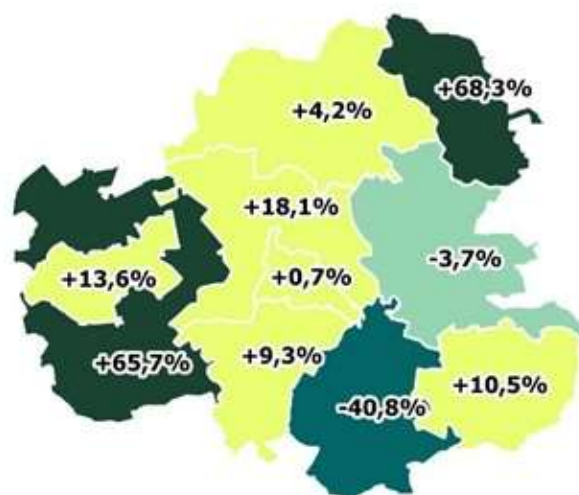
Na analizowanym obszarze MOF osoby długotrwale bezrobotne w 2020 r. stanowiły 50,6% osób bezrobotnych ogółem. Największą zmianę w tym obszarze w stosunku do roku 2010 odnotowano w gminach Zduńska Wola (wzrost o 9,3 pp.) i Buczek (spadek o 9,7 pp.). Gminy Łask i Buczek pozostają gminami o największym udziale osób długotrwale bezrobotnych (odpowiednio 55,3% i 54,3%). W latach 2010-2020 w MOF odnotowano spadek udziału osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych o 1,8 pp., co świadczy o bardziej korzystnej dynamice zmian w tym zakresie w porównaniu do województwa łódzkiego (wzrost o 2,2 pp.) i Polski (spadek o 1 pp.).

rynek pracy

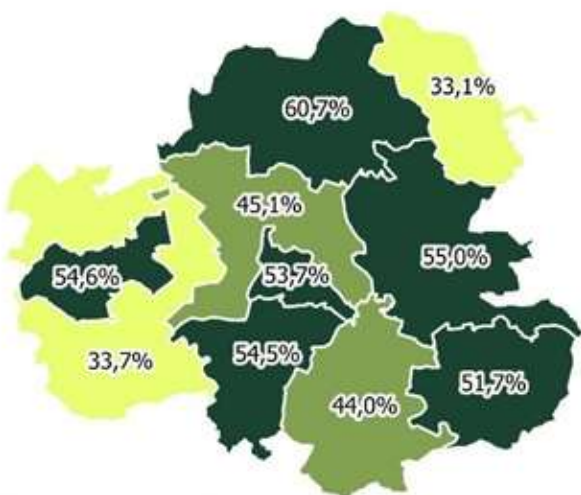
Pracujący na 1000 ludności (2020 r.)

MOF: 231 | woj. łódzkie: 252 | Polska: 252

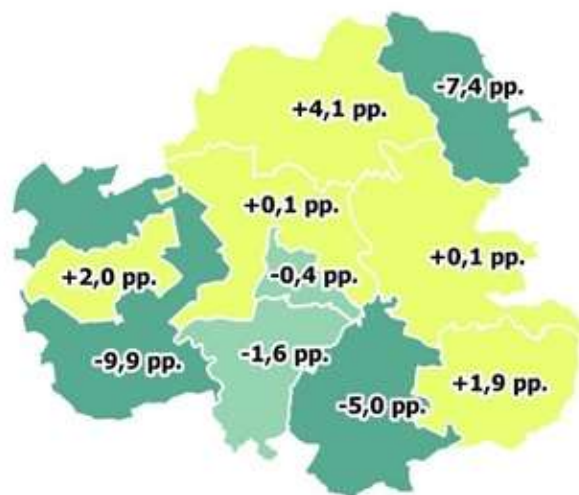
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +4,0% | woj. łódzkie: +12,5% | Polska: +13,0%

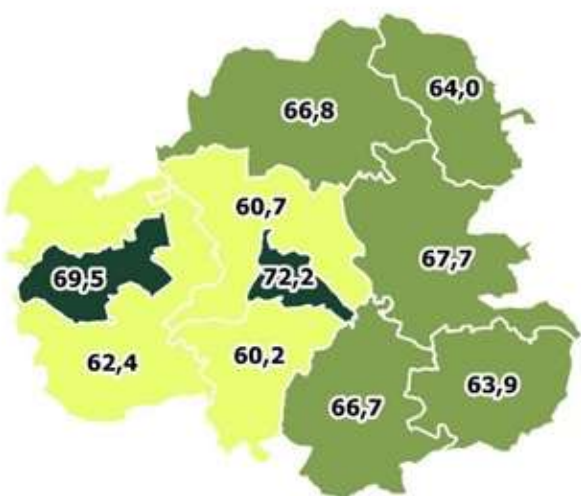
Udział pracujących kobiet w liczbie pracujących ogółem (2020 r.)

MOF: 52,3% | woj. łódzkie: 50,9% | Polska: 50,2%

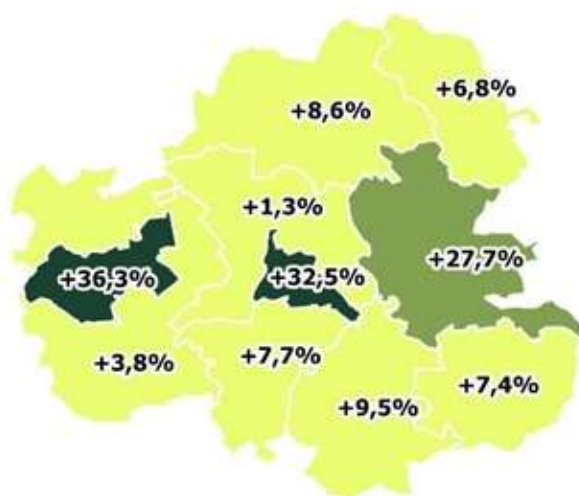
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: -0,4 pp. | woj. łódzkie: +0,2 pp. | Polska: +1,2 pp.

Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (2020 r.)

MOF: 67,8 | woj. łódzkie: 71,6 | Polska: 68,0

Dynamika zmian (2011 - 2020 r.)

MOF: +23,7% | woj. łódzkie: +25,8% | Polska: +23,2%

Rynek pracy na terenie MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask charakteryzuje się niższym odsetkiem osób pracujących na 1000 ludności (231) w porównaniu z województwem łódzkim i Polską (252). Najwięcej pracujących jest w gminach miejskich: Sieradz (325 na 1000 ludności) i Zduńska Wola (283 na 1000 ludności), a najmniej – w gminie wiejskiej Zapolice (59 na 1000 ludności). Ma to związek ze zjawiskiem suburbanizacji i eksponuje fakt, iż ludność na analizowanym terenie wybiera mniejsze miejscowości jako miejsce do życia, natomiast pracuje w głównych miastach MOF. Dynamika zmian na terenie MOF w latach 2010-2020 również jest dużo niższa, niż w kraju i regionie i wynosi jedynie +4,0%.

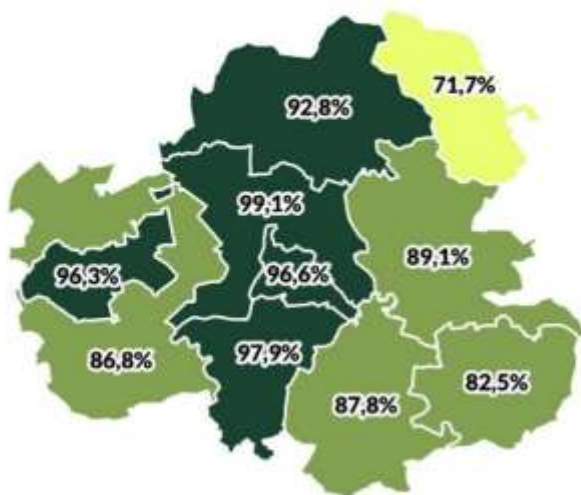
Udział pracujących kobiet w liczbie pracujących ogółem w 2020 r. na terenie MOF wyniósł 52,3%, przy czym największy odsetek charakteryzował gminę miejsko-wiejską Szadek (60,7%), a najmniejszy - gminy wiejskie: Sieradz (33,7%) i Wodzierady (33,1%). Względem roku 2010, udział kobiet pracujących w ogólnej liczbie pracujących na terenie MOF w 2020 r. zmalał o 0,4 pp., a największa zmiana dotyczyła gminy wiejskiej Sieradz (-9,9 pp.).

Współczynnik obciążenia demograficznego⁶ w 2020 r. osiągnął średnią liczbę 67,8, co stanowiło wartość 23,7% większą w porównaniu z rokiem 2010 r. Najwięcej osób w wieku nieprodukcyjnym zamieszkuje gminy miejskie Sieradz (69,5 na 100 osób w wieku produkcyjnym) i Zduńska Wola (72,2 na 100 osób w wieku produkcyjnym), a najmniej – w gminach wiejskich: Zduńska Wola (60,7 na 100 osób w wieku produkcyjnym) oraz Zapolice (60,2 na 100 osób w wieku produkcyjnym). Wysoki udział ludności w wieku nieprodukcyjnym w liczbie ludności w wieku produkcyjnym jest negatywnym zjawiskiem i wynika z występowania zjawiska starzenia się społeczeństwa oraz jest potęgowany przez ujemny przyrost naturalny oraz odpływ ludności.

Ze względu na fakt, iż struktura wiekowa ludności ma kluczowe znaczenie w funkcjonowaniu rynku pracy, MOF narażony jest na istotne problemy w tej sferze. Luka pokoleniowa spowodowana starzeniem się społeczeństwa i wzrostem udziału osób starszych w populacji może prowadzić do niekorzystnej sytuacji na rynku pracy wynikającej z braku pracowników.

⁶ Stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (dzieci do 14 lat i osoby powyżej 65. roku życia) do liczby osób w wieku produkcyjnym (15-64 lata).

infrastruktura techniczna

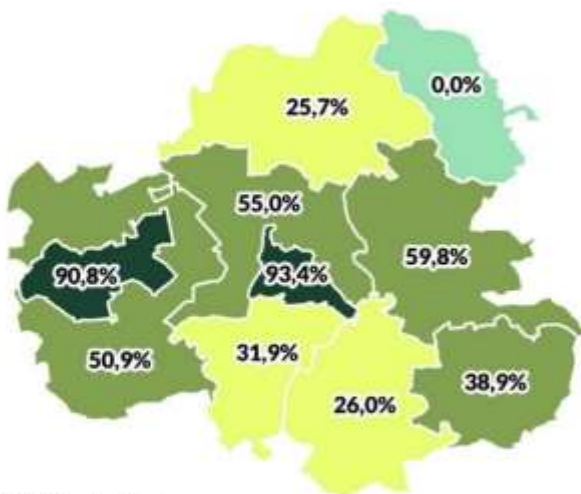
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej (2020 r.)

MOF: 93,3% | woj. łódzkie: 94,4% | Polska: 92,2%

Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +3,0 pp. | woj. łódzkie: +4,8 pp. | Polska: +4,8 pp.

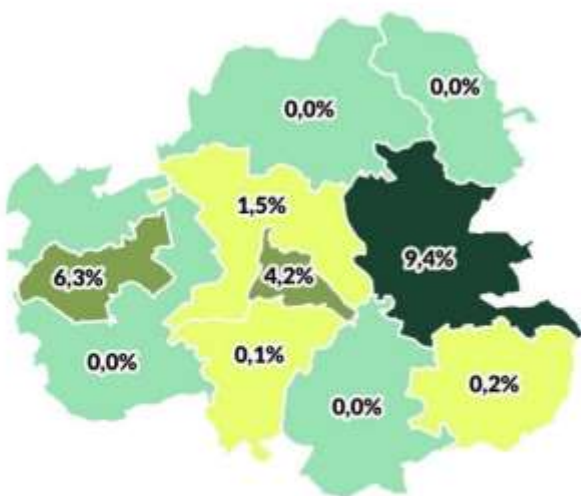
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej (2020 r.)

MOF: 69,7% | woj. łódzkie: 64,5% | Polska: 71,5%

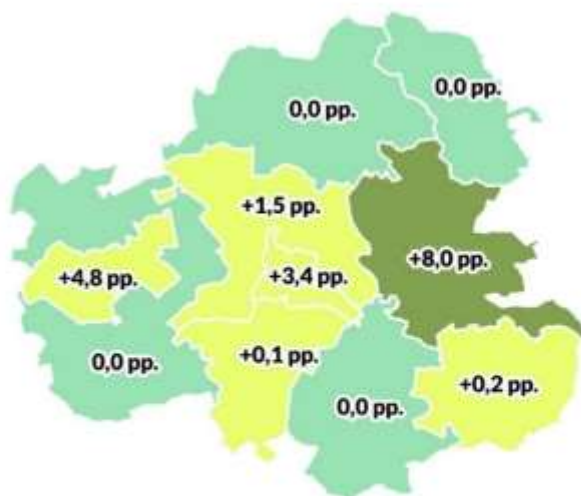
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +8,0 pp. | woj. łódzkie: +5,7 pp. | Polska: +9,5 pp.

Udział ludności korzystającej z sieci gazowej (2020 r.)

MOF: 4,4% | woj. łódzkie: 40,1% | Polska: 54,2%

Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: +3,6 pp. | woj. łódzkie: +0,8 pp. | Polska: +1,7 pp.

Na podstawie analizy infrastruktury technicznej oraz sieci wodnej i kanalizacji sanitarnej oraz gazowej na terenie MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask określono ich dostępność. Według dostępnych danych z sieci wodociągowej na terenie MOF korzysta 93,3% ludności, co świadczy o stosunkowo dobrze rozwiniętej infrastrukturze wodociągowej. Z kanalizacji sanitarnej korzysta natomiast 69,7% ludności zamieszkałej na terenie MOF. Dostęp do sieci gazowej zapewniony jest dla zaledwie 4,4% ludności. Najslabiej rozwiniętą infrastrukturą techniczną charakteryzuje się gmina Wodzierady, gdyż jej mieszkańcy nie mają dostępu sieci gazowej ani kanalizacyjnej, a dostęp do sieci wodociągowej ma 71,7% ludności. Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej, sieci kanalizacji sanitarnej i sieci gazowej ogółem na terenie MOF wzrósł w 2020 r. względem roku 2010, a największą różnicę odnotowano w przypadku sieci kanalizacji sanitarnej (+8,0 pp.). Największa dynamika rozbudowy ww. sieci wodociągowej miała miejsce w gminie wiejskiej Sieradz, natomiast w przypadku sieci gazowej – w gminie miejsko-wiejskiej Łask.

Dostępność komunikacyjna MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask

MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask charakteryzuje dobra dostępność komunikacyjna. Przez jego teren przebiega bowiem droga ekspresowa S8 (Kłódzko – Choroszcz), drogi krajowe DK12 (Łęknica – Dorohusk) i DK83 (Turek – Sieradz) oraz drogi wojewódzkie (nr 473, 479, 480, 481, 482, 710), dostępne są również połączenia kolejowe w ramach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej oraz magistrała kolejowa Śląsk – Porty (linia kolejowa nr 131). Ponadto, Centralny Port Komunikacyjny, w ramach prowadzenia Inwestycji Towarzyszących projektuje na terenie województwa łódzkiego – w tym w granicach MOF Sieradz-Zduńska Wola- Łask – linię kolejową dużych prędkości umożliwiającą prowadzenie szybkiego ruchu regionalnego, obejmującą linie kolejowe: Nr 85 Warszawa Zachodnia – CPK – Łódź Fabryczna – Poznań Starołęka oraz Nr 86 Sieradz Północny – Kępno – Czernica Wrocławska – Wrocław Główny, na których przewidziano ruch pociągów pasażerskich, zarówno dalekobieżnych, jak i regionalnych. Do obsługi pasażerskiej przewidziano nowe przystanki: Wodzierady, Szadek i Sieradz Zachód, a także zaprojektowano kompleksową przebudowę stacji Sieradz i Sieradz Warta. Z nowych przystanków będą mogły korzystać składy pasażerskie wyposażone w system ERTMS oraz system zasilania prądem przemiennym 2 x 25 kV. Na zaprojektowanej infrastrukturze będą możliwe do wytrasowania pociągi obsługujące województwo łódzkie, jak również komunikujące region z województwem wielkopolskim i dolnośląskim.

Pod względem komunikacji wewnątrzgminnej, zwłaszcza biorąc pod uwagę drogi rowerowe, dostępność ta na obszarze MOF jest na średnim poziomie. Najlepsza dostępność komunikacyjna charakteryzuje miasta: Łask, Sieradz, Zduńską Wolę i Szadek, przy czym miasta rdzeniowe (Sieradz,

Tabela 4 Średni dobowy ruch roczny (SDRR) w punktach pomiarowych w GPR (Generalny Pomiar Ruchu) 2020/21 na drogach wojewódzkich

Nr drogi	Nazwa odcinka	SDRR poj. silnik. ogółem ⁸	Nr drogi	Nazwa odcinka	SDRR poj. silnik. ogółem ⁸
473	ŁASK /DW482/ - W. ŁASK /S8/	7618	481	ŁASK /PRZEJŚCIE: UL. ŻEROMSKIEGO (DW473, DW482) - GR. MIASTA/	5369
473	W. ŁASK /S8/ - WADLEW /DW485/	3977	482	ŁASK /PRZEJŚCIE: GR. MIASTA - AL. NIEPODLEGŁOŚCI (DW473)/	13730
482	ZDUŃSKA WOLA /PRZEJŚCIE 2: UL. SZADKOWSKA - W. ZDUŃSKA WOLA ZACH. (S8)/	8013	482	ŁASK /UL. ŻEROMSKIEGO (DW473)/ - ZDUŃSKA WOLA	6799
482	W. ZDUŃSKA WOLA ZACH. /S8/ - SIERADZ /DK83/	9022	710	SZADEK - ROSSOSZYCA /DW479/	2243
480	SIERADZ /PRZEJŚCIE 1: DK12 - UL. WOJSKA POLSKIEGO (DK83, DW482)/	5389	481	ŁASK - WIDAWA /DW480/	3092
482	SIERADZ /PRZEJŚCIE 2: UL. 1 MAJA (DW480) - DK12/	11779	483	ŁASK /PRZEJŚCIE: UL. MICKIEWICZA (DW481) - GR. MIASTA/	9522
482	SIERADZ /DK12/ - ZŁOCZEW /DW477/	4588	473	SZADEK /DW710/ - ŁASK /DW482/	2583
479	SIERADZ /PRZEJŚCIE: GR. MIASTA - UL. SIENKIEWICZA (DK83)/	3596	480	SIERADZ - WIDAWA /DW481/	2697
480	SIERADZ /PRZEJŚCIE 1: DK12 - UL. WOJSKA POLSKIEGO (DK83, DW482)/	5389	473	ŁASK /PRZEJŚCIE: DW482 - DW482/	13218
482	W. ZDUŃSKA WOLA ZACH. /S8/ - SIERADZ /DK83/	7099	480	SIERADZ /PRZEJŚCIE 2: UL. JANA PAWŁA II (DW482) - GR. MIASTA/	5874
482	SIERADZ /PRZEJŚCIE 2: UL. WOJSKA POLSKIEGO (DK83) - UL. 1 MAJA (DW480)/	9022	473	DĄBRÓWKA /DW479/ - SZADEK /DW710/	3394

Źródło: Średni dobowy ruch roczny (SDRR) w punktach pomiarowych w GPR (Generalny Pomiar Ruchu) 2020/21 na drogach wojewódzkich

⁸ Średni dobowy ruch roczny (SDRR) w punktach pomiarowych w GPR (Generalny Pomiar Ruchu) 2020/21 na drogach wojewódzkich – pojazdy silnikowe

Wysokie natężenie ruchu drogowego wynika m.in. z rokrocznie wzrastającej liczby zarejestrowanych samochodów. Łącznie w powiatach: sieradzkim, zduńskowolskim i łaskim, w granicach których znajdują się gminy należące do MOF w 2021 r. odnotowano 246 688 zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników, z czego niemal 71% stanowiły samochody osobowe, a 11% - samochody ciężarowe.

Tabela 5 Liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników w latach 2017-2021

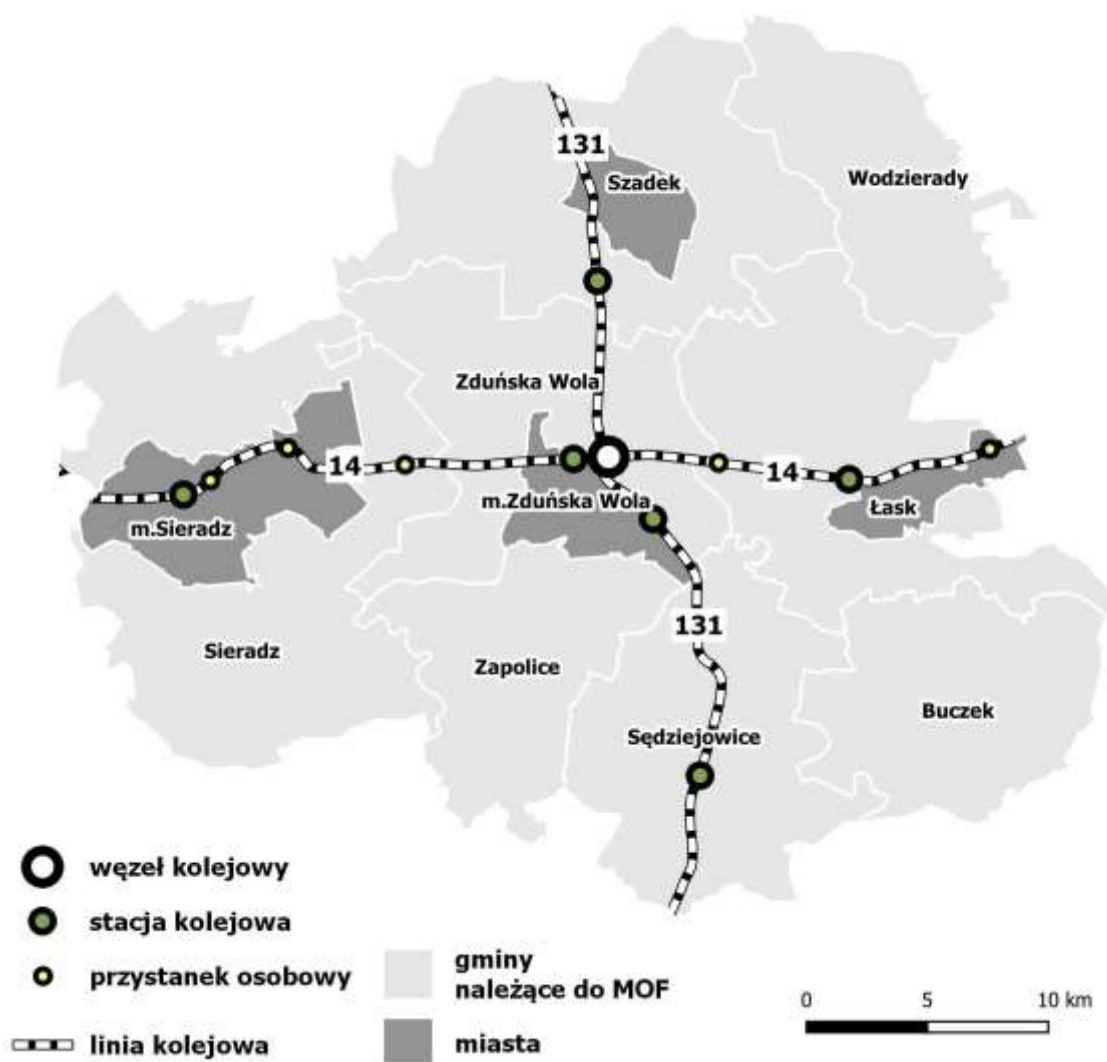
	2017	2018	2019	2020	2021
Powiat łaski	48 284	49 884	51 674	53 301	54 899
Powiat sieradzkim	113 323	117 278	121 820	126 295	130 184
Powiat zduńskowolski	54 725	56 729	58 494	60 003	61 605
Województwo łódzkie	1 980 689	2 049 765	2 124 765	2 186 547	2 249 270
Polska	29 634 928	30 800 790	31 989 313	32 991 083	34 030 267

Źródło: BDL GUS.

Wzrastająca liczba pojazdów samochodowych na drogach przekłada się m.in. na obniżenie komfortu uczestników ruchu drogowego poprzez generowanie zatorów drogowych, a tym samym wydłużenie czasu podróży i transportu, a także w znacznym stopniu przyczynia się do obniżenia jakości środowiska. Emisja liniowa pochodząca z transportu stanowi bowiem jeden z głównych źródeł zanieczyszczeń powietrza. Według danych zawartych w raporcie Centrum Analiz Klimatyczno-Energetycznych⁹, emisja z transportu w Polsce wzrosła z 61 Mt CO₂ do poziomu 63 Mt CO₂ w 2030 roku. W 2050 roku szacuje się je natomiast na 58 Mt CO₂.

⁹ Rola transportu publicznego w świetle pakietu „Fit for 55” i perspektywy roku 2050, Warszawa, czerwiec 2022r.

Rysunek 2 Układ kolejowy MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask

Źródło: opracowanie własne.

Na 100 km² w gminach tworzących MOF przypada ok. 10,4 km dróg dla rowerów¹⁰, a więc więcej, niż w województwie (5,2 km na 100 km²) i kraju (5,5 na 100 km²). Głębsza analiza pozwala jednak na stwierdzenie, iż sieć dróg dla rowerów na obszarze gmin wchodzących w skład MOF nie jest niejednorodna i w znacznej części tworzących go gmin dostępność tej infrastruktury jest niewystarczająca, co przedstawiono w poniższej tabeli.

¹⁰ Wg GUS: Droga dla rowerów - droga lub część drogi niebędącej jezdnią oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi (np. C-13, C-13/16) przeznaczona do ruchu rowerów, hulajnóg elektrycznych i urządzeń transportu osobistego oraz osób poruszających się przy użyciu urządzenia wspomagającego ruch i ruchu pieszych, w przypadkach przewidzianych w ustawie (ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. - Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2022 r. poz. 988, z późn. zm.)). Są to zatem samodzielne drogi dla rowerów (położone w pasie drogi); drogi wydzielone z jezdni; drogi wydzielone z chodnika; drogi zawarte w ciągach pieszo-rowerowych. Za długość dróg dla rowerów należy uważać długość dróg przebiegających w jednym kierunku. Długość dróg położonych po dwóch stronach drogi jest liczona odrębnie. Ujęto drogi służące głównie do celów komunikacyjnych, a nie turystycznych, tzw. szlaków rowerowych (np. położonych w lesie).

Tabela 6. Długość dróg dla rowerów na 100 km² w gminach MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask w 2020 r.

Gmina	Długość dróg dla rowerów na 100 km ²
Buczek	0,00
Łask	6,81
Sędziejowice	1,25
Wodzierady	0,49
Sieradz – miasto	56,03
Sieradz – gmina wiejska	0,00
Zduńska Wola – miasto	136,75
Zduńska Wola – gmina wiejska	25,00
Szadek	0,66
Zapolice	6,26
MOF	10,38
Województwo łódzkie	5,19
Polska	5,52

Źródło: BDL GUS.

Zagospodarowanie przestrzenne

Ze względu na nasilające się zjawisko suburbanizacji, a więc migracji ludności miast na obszary wiejskie, w strukturze funkcjonalno-przestrzennej wielu polskich gmin zauważa się problem, jakim jest presja urbanizacyjna. Jej wynikiem jest niekontrolowane rozprzestrzenianie się zabudowy, w tym na terenach cennych przyrodniczo i krajobrazowo, oraz obniżenie jakości przestrzeni. Narzędziem wspierającym zapobieganie negatywnym zjawiskom z sferze przestrzennej jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego (MPZP), dzięki którym możliwe jest kształtowanie odpowiednich warunków do zabudowy.

Obszar MOF charakteryzuje się stosunkowo niewielkim udziałem powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP) w stosunku do jego ogólnej powierzchni. Jedyną gminą w pełni objętą MPZP jest gmina Wodzierady (100%). Gmina miejska Sieradz pokryta jest planami w 17%, a gmina miejska Zduńska Wola w 23%, natomiast udział powierzchni objętej MPZP pozostałych gmin nie przekracza 6%, co może stanowić istotną barierę w utrzymaniu ładu przestrzennego i wpływać na mniejszą sprawność procesów inwestycyjnych.

Infrastruktura turystyczna

Obszar MOF charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i antropogenicznymi, co stanowi o jego atrakcyjności turystycznej. Budującym ją potencjałem jest przede wszystkim przebieg rzek: Warty i Grabi, a także występowanie cennych przyrodniczego, zróżnicowanych terenów prawnie chronionych, m.in. Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, czy Obszaru

Chronionego Krajobrazu Środkowej Grabii oraz Obszaru Natura 2000 Grabia. Miasto Sieradz, Zduńska Wola oraz gmina Zduńska Wola i Zapolice wchodzi w skład Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, w ramach którego zrzeszone samorządy współpracują w celu wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych obszaru oraz zwiększenia jego atrakcyjności turystycznej. Rzeki: Warta, Grabia i Widawka stanowią istotny potencjał, który wciąż nie jest jednak wystarczająco wykorzystany. W gminach MOF organizowane są m.in. spływy kajakowe i inne aktywności wodne, jednak brakuje odpowiedniego zagospodarowania brzegów rzeki i infrastruktury w postaci przystanków czy przystani, które umożliwiłyby rozwijanie oferty turystycznej opartej na walorach przyrodniczych MOF.

Przez obszar MOF prowadzi kilka szlaków turystycznych, m.in. Szlak Sieradzkiej Eski, Szlak Bursztynowy, Łódzki Szlak Konny i liczne szlaki PTTK, a także Szlak Ziemi Sieradzkiej liczący ok 320 km, składający się z czterech odcinków – Szlaku św. Maksymiliana Kolbego (prowadzący m.in. przez Łask i Zduńską Wolę), Szlaku Skarbów Ziemi Sieradzkiej (prowadzący m.in. przez gminy: Szadek i Łask), Szlaku Osad Braci Czeskich i Szlaku Węgla Brunatnego. Wyznaczona trasa obejmuje wiele zabytków, m.in. kościoły, zespoły klasztorne i świątynie oraz prowadzi przez malownicze tereny Wysoczyzny Łaskiej czy Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki.

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego gmin wchodzących w skład MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest architektura sakralna i mieszczańska. Miasto Sieradz wchodzi w skład sieci ośrodków historycznych o randze krajowej, m.in. z uwagi na historyczny układ przestrzenny i zabytki. Istotnym walorem Zduńskiej Woli, poza architekturą sakralną są natomiast domy tkaczy oraz miejsca związane z życiem i działalnością św. Maksymiliana Kolbe. Na obszarach wiejskich MOF funkcjonują ponadto obiekty agroturystyczne i letniskowe, przyciągające miłośników natury.

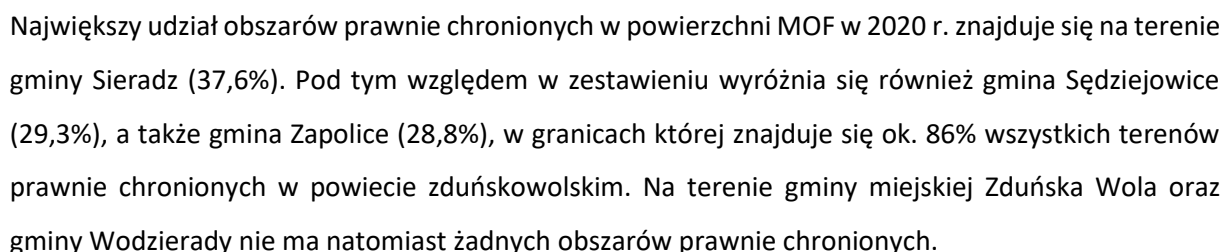
Istotnym deficytem ograniczającym rozwój turystyki w MOF jest przede wszystkim niska dostępność dróg rowerowych, w szczególności na obszarach wiejskich, a także stosunkowo niewielka liczba obiektów noclegowych. Według danych GUS, turystyczne obiekty noclegowe występują bowiem wyłącznie na terenie gmin: Łask, Wodzierady, Sieradz (gminy miejska i wiejska) i Zduńska Wola (gmina miejska), a ich liczbę przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 7 Turystyczne obiekty noclegowe i miejsca noclegowe ogółem, stan na lipiec 2020 r.

	Turystyczne obiekty noclegowe ogółem	Miejsca noclegowe ogółem
Łask	4	233
Wodzierady	1	20
Sieradz - gmina miejska	3	215
Sieradz - gmina wiejska	2	124
Zduńska Wola - gmina miejska	7	270
MOF	17	862
Woj. łódzkie	277	21 821

Źródło: BDL GUS.

ochrona środowiska

39

2000 Grabia. Na obszarze MOF występują zasoby wód geotermalnych, zwłaszcza w miastach stanowiących trzon Obszaru¹¹. Występowanie obszarów chronionych na terenie MOF stanowi z jednej strony potencjał turystyczny, lecz z drugiej powoduje ograniczenia związane z ochroną prawną, które mogą wpływać na hamowanie rozwoju infrastruktury technicznej czy działalności wytwórczej.

Udział terenów zieleni w całkowitej powierzchni MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask w 2020 r. wyniósł ok. 0,44%, co jest stosunkowo słabym wynikiem w porównaniu do sytuacji w województwie łódzkim (0,52%) oraz w całym kraju (0,58%). Największą powierzchnią terenów zielonych (parków, zieleńców, zieleni ulicznej, zieleni osiedlowej, cmentarzy oraz lasów gminnych) charakteryzują się miasta Sieradz i Zduńska Wola, co wynika ze specyfiki analizowanych terenów zieleni – są one typowe dla obszarów miejskich, gdzie zieleń urządzona jest jednym z elementów przestrzeni miejskiej, natomiast obszary wiejskie charakteryzują się występowaniem rozległych terenów zieleni nieurządzonej. Szczegółowe dane przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 8. Powierzchnia terenów zieleni i ich udział w ogólnej powierzchni MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask w 2020 r.

Gmina	Powierzchnia terenów zieleni [ha]	Udział terenów zieleni w ogólnej powierzchni [%]
Buczek	7,70	0,08%
Łask	63,12	0,43%
Sędziejowice	11,45	0,10%
Wodzierady	7,20	0,09%
Sieradz – miasto	105,85	2,07%
Sieradz – gmina wiejska	58,43	0,32%
Zduńska Wola – miasto	150,01	6,11%
Zduńska Wola – gmina wiejska	21,25	0,19%
Szadek	14,61	0,10%
Zapolice	22,37	0,27%
MOF	461,99	0,44%
Województwo łódzkie	9 540,08	0,52%
Polska	181 338,28	0,58%

Źródło: BDL GUS.

Lesistość na terenie MOF wyniosła w 2020 r. 20,6%, przy czym najbardziej zalesione gminy to gmina Sędziejowice (28,3%) oraz gmina Zduńska Wola (26,8%). Najmniejsza lesistość występuje w gminach miejskich: Sieradz (3,8%) i Zduńska Wola (4,3%). Ze względu na pokrycie znacznej części powierzchni MOF lasami, są one zagrożone występowaniem negatywnych zjawisk naturalnych takich jak pożary czy wichury. Ponadto, obecność rzek: Warty i Grabi może skutkować występowaniem powodzi i lokalnych podtopień.

¹¹ Mapa zagospodarowania wód podziemnych zaliczonych do kopalin w Polsce, A. Majewska (red.), Państwowy Instytut Geologiczny – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2021

Zagrożenia miejscowe

Ze względu na postępujące zmiany klimatu i ich negatywne skutki w postaci ekstremalnych zjawisk pogodowych, coraz częściej występującym problemem, oddziałującym w dużej mierze na poziom bezpieczeństwa publicznego. Widoczne jest to przede wszystkim w przypadku silnych wiatrów, z powodu których w 2021 r. w MOF odnotowano 516 interwencji jednostek ochrony przeciwpożarowej.

Tabela 9 Miejskowe zagrożenia według rodzaju zagrożenia w MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask w latach 2018-2021

Rodzaj zagrożenia	2018	2019	2020	2021
Silne wiatry	128	199	362	516
Opady śniegu	3	52	0	57
Opady deszczu	35	31	32	75
Zdarzenia w komunikacji	248	283	266	235
Zdarzenia medyczne	143	156	405	302
Ogółem¹²	648	798	1169	1360

Źródło: BDL GUS.

Zagrożenie suszą

Ze względu na postępujący kryzys klimatyczny coraz częstsze są również okresowe susze, które mają wpływ na kształtowanie się warunków wodno-glebowych, co ma znaczenie zwłaszcza na terenach wiejskich, których gospodarka w dużej mierze opiera się na rolnictwie. Dla gmin należących do MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask wyznaczono klasę łącznego zagrożenia suszą III – silnie zagrożone, co zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 10. Rodzaje i klasy zagrożeń suszą

Rodzaj zagrożenia	Klasa zagrożenia
Zagrożenie suszą atmosferyczną	III – silnie zagrożone / IV – ekstremalnie zagrożone
Zagrożenie suszą rolniczą	IV – ekstremalnie zagrożone
Zagrożenie suszą hydrologiczną	II – umiarkowanie zagrożone
Zagrożenie suszą hydrogeologiczną	I – słabo zagrożone
Łączne zagrożenie suszą	III – silnie zagrożone

Źródło: Plan Przeciwdziałania Skutkom Suszy.

Zagrożenie powodziowe

W granicach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask swój przebieg mają rzeki: Warta, Grabia i Widawka, które stanowią istotne zagrożenie dla mieszkańców MOF pod względem powodziowym. Od tych rzek wyznaczono obszary szczególnego zagrożenia powodzią, a więc obszary o wysokim (Q10% - raz na 10 lat) i średnim (Q1% - raz na 100 lat) prawdopodobieństwie wystąpienia ryzyka i zagrożenia powodziowego. Obszary te obejmują przede wszystkim tereny przy wschodniej granicy gminy Zapolice

¹² Za BDL GUS: Z uwagi na różnice w metodologii klasyfikowania wielkości i rodzajów miejscowych zagrożeń, występują różnice w wartościach ogółem.

(zwłaszcza w jej południowej części, gdzie rzeka Widawka łączy się z Wartą), środkowej i zachodniej części miasta Sieradz, wschodniej części gminy Sędziejowice oraz środkowej części gminy Łask.

Jakość powietrza

W województwie łódzkim, a zwłaszcza w jego największych miastach, identyfikuje się nasilający problem niskiej jakości powietrza. Poza Aglomeracją Łódzką problem dotyczy w szczególności m.in. Sieradza, Zduńskiej Woli i Łasku, ale także obszarów wiejskich.

W 2021 r. w miastach Sieradz, Zduńska Wola i Łask doszło do przekroczenia dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀. Co więcej, obszar przekroczeń objął swoim zasięgiem również sąsiadujące z nimi gminy. Podobna sytuacja miała miejsce w przypadku pyłu zawieszonego PM_{2,5} (faza II), którego przekroczenie w województwie łódzkim odnotowano m.in. w miastach Zduńska Wola i Łask¹³.

Głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze MOF są indywidualne instalacje grzewcze opalane paliwami stałymi. Na niską jakość powietrza ma również wpływ emisja liniowa z transportu drogowego. Na terenie MOF identyfikuje się również niski poziom efektywności energetycznej budynków, co ma wpływ również na zwiększone zużycie energii, a tym samym wzrastające koszty jej zakupu.

Zanieczyszczenie światłem

Na podstawie danych zbieranych przez instrument VIIRS (Visible Infrared Imaging Radiometer Suite) umieszczony na pokładzie satelity Suomi NPP, tworzona jest mapa zanieczyszczenia światłem, na podstawie której można wnioskować, iż problem ten dotyczy również MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask. Obszarami charakteryzującymi się najwyższym poziomem zanieczyszczenia światłem na analizowanym obszarze są przede wszystkim miasta: Sieradz, Zduńska Wola i Łask, które w ostatnich latach podejmują szereg działań na rzecz zmniejszenia skali tego zjawiska i ochrony środowiska. Źródłem zanieczyszczenia światłem jest przede wszystkim oświetlenie obiektów infrastruktury komunikacyjnej (m.in. oświetlenie uliczne) oraz budowli i przestrzeni publicznych (m.in. oświetlenie budynków mieszkalnych, budynków użyteczności publicznej, zabytków, obiektów przemysłowych, parków miejskich). Problem tkwi w nieprawidłowo zaprojektowanej sieci oświetlenia zewnętrznego, cechującej się nadmiernym zagęszczeniem punktowych źródeł światła, bądź ich nieproporcjonalną do potrzeb mocą. Zanieczyszczenie światłem jest zjawiskiem negatywnym ze względu na fakt, iż ma

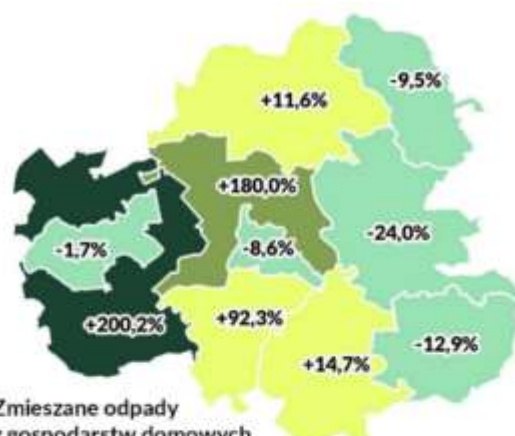
¹³ Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Łodzi, *Roczna ocena jakości powietrza w województwie łódzkim. Raport wojewódzki za rok 2021, Łódź 2022 r*

Gospodarka odpadami

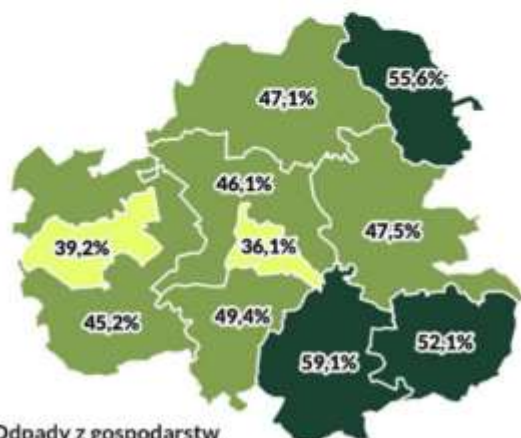
Zmieszane odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg] (2020 r.)

MOF: 169 | woj. łódzkie: 175 | Polska: 174

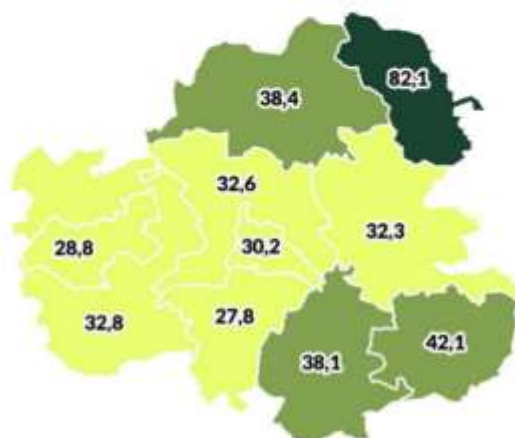
Zmieszane odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca
Dynamika zmian (2010 - 2020 r.)

MOF: -2,3% | woj. łódzkie: +3,0% | Polska: +6,7%

Odpady z gospodarstw domowych zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów (2020 r.)

MOF: 42,5% | woj. łódzkie: 38,7% | Polska: 37,9%

Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego [m³] (2020 r.)

MOF: 32,3 | woj. łódzkie: 40,2 | Polska: 36,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Biorąc pod uwagę produkcję odpadów zmieszanych w gospodarstwach domowych, na jednego mieszkańca MOF przypada średnio 169 kg, przy czym od 2010 r. liczba ta zmalała o 2,3%. Największa zmiana w tym zakresie miała miejsce w gminach wiejskich: Sieradz (+200,2%) oraz Zduńska Wola (+180,0%). Odpady zebrane selektywnie stanowią 42,5% odpadów z gospodarstw domowych MOF. Największy odsetek charakteryzuje gminy wiejskie: Wodzierady (55,6%), Sędziejowice (59,1%) i Buczek (52,1%), a najmniejszy – gminy miejskie Sieradz (39,2%) i Zduńska Wola (36,1%).

Zużycie wody

Na terenie MOF zużycie wody z wodociągów ogółem wynosiło 32,3 m³ na 1 korzystającego. Zużycie było zatem stosunkowo małe, biorąc pod uwagę wartości charakteryzujące województwo łódzkie (40,2 m³) oraz kraj (36,8 m³). W 2020 r. zużycie wody na 1 korzystającego największe było w gminie

wiejskiej Wodzierady i wyniosło 82,1 m³, natomiast najmniejsze zużycie wystąpiło w gminach miejskich: Sieradz i Zduńska Wola. Zużycie wody jest istotne z punktu widzenia realizacji celów socjalno-bytowych oraz stanowi pewien wyznacznik rozwoju gospodarczego jst. Większe zużycie wody może bowiem świadczyć o większej liczbie podmiotów gospodarczych wykorzystujących ją m.in. w produkcji czy przetwórstwie.

Energia odnawialna

Województwo łódzkie charakteryzuje się znacznymi potencjalnymi zasobami energii odnawialnej. Największe jej zasoby zawarte są w energii słonecznej, wodach geotermalnych, biopaliwach stałych, biogazie rolniczym, gazie składowiskowym oraz biogazie z osadów z oczyszczalni ścieków.

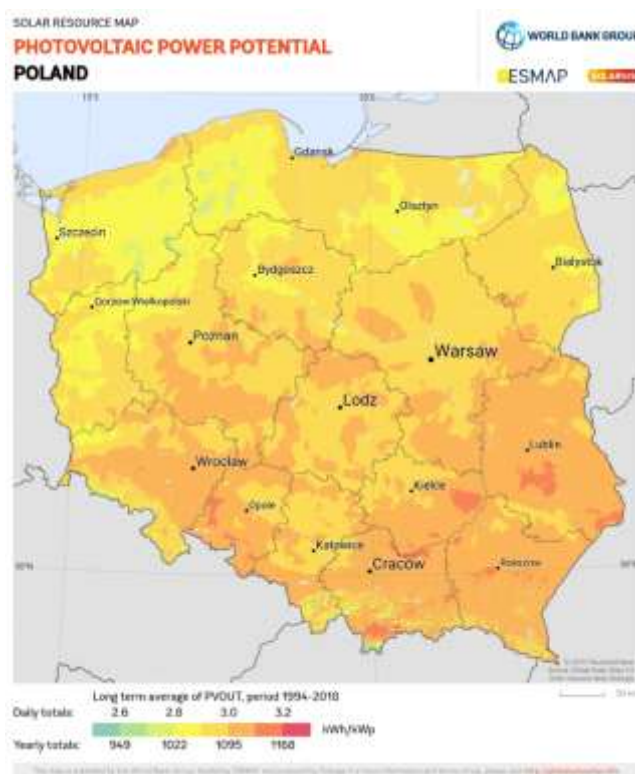
Na terenie gmin MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask identyfikuje się głównie potencjał do wykorzystania energii wiatrowej, słonecznej i geotermalnej, mimo to aktualny rozwój OZE na przedmiotowym obszarze jest stosunkowo niewielki. Łącznie w powiatach sieradzkim, zduńskowolskim i łaskim w 2021 r. moc zainstalowana instalacji OZE wyniosła 164,451 MW, co stanowi ok. 20% mocy zainstalowanej w całym województwie łódzkim. Wśród analizowanych powiatów pod względem wykorzystania OZE wyróżnia się powiat sieradzki, który charakteryzuje się wysoką liczbą działających turbin wiatrowych – w 2021 r. moc zainstalowana OZE wykorzystujących energię wiatru przekroczyła tutaj 100 MW.

Tabela 11. Instalacje OZE w powiatach: łaskim, sieradzkim i zduńskowolskim - stan na 31 grudnia 2021 r.

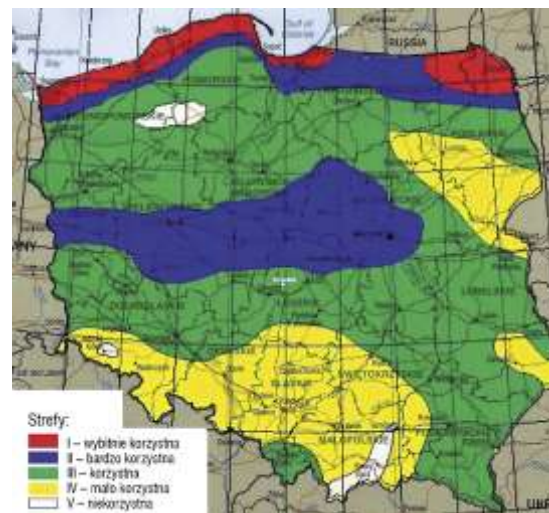
Rodzaj OZE	Moc zainstalowana [MW]			
	Powiat łaski	Powiat sieradzki	Powiat zduńskowolski	Woj. łódzkie
wykorzystujące energię promieniowania słonecznego (PV)	12,88	2,993	5,464	119,662
wykorzystujące hydroenergię (WO)	0,17	0,0	0,0	11,082
wykorzystujące energię wiatru (WI)	15,83	106,29	20,335	615,445
wykorzystujące biogaz (BG)	0,124	0,0	0,365	15,005
wykorzystujące biomasę (BM)	0,0	0,0	0,0	59,260
SUMA	29,004	109,283	26,164	820,454

Źródło: Dane Urzędu Regulacji Energetyki

Rysunek 4. Potencjał do wykorzystania energii słonecznej

Rysunek 5. Strefy energetyczne dla produkcji energii z wiatru

Źródło: <https://globalsolaratlas.info/download/poland>, [Rysunek 5.] Lorenc H., *Struktura i zasoby energetyczne wiatru w Polsce*, IMiGW, 1996 r.

Powiaty: łaski, sieradzki i zduńskowolski, w granicach których zawiera się MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask znajdują się w korzystnych strefach dla produkcji energii słonecznej i wiatrowej. Szacowany potencjał dla produkcji energii słonecznej wynosi od 1022 do 1095 kWh/rok, natomiast zgodnie z wytyczonymi strefami dla produkcji energii z wiatru, MOF znajduje się w III strefie (korzystnej) energetycznej.

Warto w tym miejscu podkreślić, że Gmina Miasto Sieradz (spółka Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Sieradzu) rozpoczęła w 2022 r. realizację projektu polegającego na instalacji modułu kogeneracyjnego wspomagającego pracę nowobudowanej ciepłowni geotermalno-biomasowej w Sieradzu. W ramach inwestycji wybudowany zostanie moduł wysokosprawnej kogeneracji o mocy 0,9 MWe i 1,1 MWt współpracujący z ciepłownią geotermalno-biomasowej. Wyprodukowana energia elektryczna wykorzystywana będzie na potrzeby własne ciepłowni, natomiast pozyskana energia cieplna wspomagać będzie pracę ciepłowni. Całkowita moc ciepłowni geotermalno-biomasowej wynosić będzie 28 MW. Ciepło produkowane w ciepłowni zabezpieczy potrzeby bytowe (ogrzewanie i ciepła woda) mieszkańców Sieradza przez ok. 9 miesięcy w roku, bez konieczności uruchamiania

kotłów węglowych, tym samym zmniejszy emisję gazów cieplarnianych emitowanych ze spalania węgla o ok. 40 tys. ton CO₂ rocznie.

Podstawowym źródłem dla wytwarzania energii cieplnej w nowobudowanej ciepłowni będzie: woda geotermalna (istniejący otwór GT-1), biomasa. Dywersyfikacja źródeł energii cieplnej pozwoli Przedsiębiorstwu Energetyki Ciepłej dostosować się do sytuacji rynkowej w zakresie cen nośników energii. Jest to obecnie jedyna inwestycja na obszarze MOF związana w wykorzystaniem geotermii na tak dużą skalę.

I.3 Identyfikacja najważniejszych problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask

Biorąc pod uwagę konieczność syntetycznego zaprezentowania diagnozy (co wprost wynika z podstawy prawnej) zdecydowano się na analizę SWOT, w której wskazano najważniejsze wyselekcjonowane problemy, potrzeby i potencjały MOF Sieradz – Zduńska Wola - Łask. Rozwinięcie wskazanych w analizie aspektów znajduje się m.in. w ramach *definiowania kluczowych powiązań funkcjonalnych w MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask* (podrozdział I.4).

Analiza SWOT rozumiana jako S (Strenghts) – mocne strony, W (Weaknesses) – słabe strony, O (Opportunities) – szanse, T (Threats) – zagrożenia, jest podstawowym narzędziem umożliwiającym diagnozowanie obecnej sytuacji danego podmiotu w kontekście planowania jego dalszego rozwoju.

Problemy w analizie SWOT to słabe strony, istotne deficyty stanowiące barierę rozwojową. Są one również brane pod uwagę w formułowaniu przedsięwzięć zintegrowanych, które zostały skupione pod postacią celów rozwojowych w dalszej części opracowania. Tym samym słabe strony stanowią również potrzeby realizacyjne, choć te są również wskazane jako mocne strony i szanse rozwojowe. Warto tutaj przywołać kwestię środowiska naturalnego, które jest równocześnie atutem MOF i słabą stroną, biorąc pod uwagę niektóre kryteria (np. emisyjność). Jednocześnie możemy również mówić o szansie rozwojowej związanej z wykorzystaniem potencjału przyrodniczego na rzecz wzmocnienia lokalnej turystyki, czy też – co równie ważne – atrakcyjności osiedleńczej, poprzez podnoszenie jakości życia na danym terenie. Potencjały rozwojowe mogą mieć zarówno charakter wewnętrzny, jak również zewnętrzny. Te o endogenicznym charakterze stanowią mocne strony – warto podkreślić tutaj przede wszystkim uwarunkowania transportowe i komunikacyjne, czy też potencjał przyrodniczy.

Poniżej przedstawiono zbiór zidentyfikowanych mocnych i słabych stron MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask oraz szans i zagrożeń dla jego dalszego rozwoju, na podstawie których następnie określono kluczowe potencjały i wyzwania rozwojowe. Zestawienie uwzględnia zarówno wnioski z analizy danych statystycznych zgromadzonych na etapie diagnozy strategicznej, jak i informacje przedstawione przez uczestników spotkań warsztatowych. Dzięki warsztatom możliwe było bowiem pozyskanie danych jakościowych, które nie są dostępne w oficjalnych bazach danych (m.in. dotyczące konsekwencji pandemii COVID-19 w sferze społecznej i ekonomicznej).

MOCNE STRONY

Obecność miast Sieradz, Zduńska Wola i Łask, stanowiących zgodnie z zapisami SRWŁ 2030 bieguny rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie łódzkim

Dobra dostępność komunikacyjna – przebieg drogi ekspresowej S8, dróg krajowych (DK12 i DK83), dróg wojewódzkich (m.in. 482, 483, 473, 473) na terenie MOF

Dostępność połączeń kolejowych w ramach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej na terenie miast rdzeni MOF (Sieradz, Zduńska Wola, Łask) oraz magistrali kolejowej Śląsk-Porty (linia kolejowa nr 131)

Rozwój przedsiębiorczości – wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą

Doświadczenie części samorządów MOF we współpracy w obszarze realizacji usług publicznych (m.in. transport, gospodarka wodno-ściekowa, turystyka), czy m.in. w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zduńska Wola – Karsznice, Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty lub LGD „Podkowa” i LGD „Dolina Rzeki Grabi”

Dziedzictwo kulturowe – obecność zabytkowych budynków, obiektów sakralnych, muzeów; miasto Sieradz wpisane w sieć ośrodków historycznych o randze krajowej

Potencjał do rozwoju w oparciu o udokumentowane zasoby wód geotermalnych w Sieradzu oraz Łasku i Zduńskiej Woli

Aktywna działalność fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz ich współpraca z samorządami MOF

Występowanie obszarów prawnie chronionych i atrakcyjnych przyrodniczo, stanowiących potencjał turystyczny i sprzyjających utrzymaniu wysokiej jakości środowiska przyrodniczego

Topografia i ukształtowanie terenu sprzyjające rozwojowi turystyki

Wysoka dostępność przedszkoli i szkół podstawowych

SŁABE STRONY

Zmniejszająca się populacja obszaru, prognozowany dalszy spadek liczby ludności o ok. 2,6% do 2030 r.

Negatywne zjawiska demograficzne - postępująca suburbanizacja rdzenia MOF, starzenie się społeczeństwa, ujemny przyrost naturalny, ujemne saldo migracji, wysoki współczynnik zgonów

Niska dostępność opieki żłobkowej, zwłaszcza na terenach wiejskich

Niski na ogół udział pokrycia powierzchni MOF miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (MPZP)

Niższe wyniki egzaminów ósmoklasisty w porównaniu do średniej dla województwa łódzkiego oraz kraju

Wyraźne dysproporcje w dostępności usług publicznych (zwłaszcza edukacji i wychowania przedszkolnego oraz ochrony zdrowia) na terenach wiejskich i miejskich

Niekorzystna sytuacja na lokalnym rynku pracy z uwagi na wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych; dużo niższa dynamika zmian liczby osób pracujących w obszarze MOF, niż w województwie łódzkim i kraju

Niezadowalająca jakość powietrza, zły stan wód powierzchniowych w województwie łódzkim¹⁴ oraz występowanie obszarów zagrożonych powodzią i suszą

Niedostateczny poziom przystosowania terenu MOF do zmian klimatu, niski stopień rozwoju małej retencji i zielono-niebieskiej infrastruktury oraz efektywności energetycznej budynków

Nierównomierny poziom dostępności infrastruktury sieciowej, niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna, w szczególności na obszarach wiejskich, niski poziom rozwoju sieci gazowej

Niski udział terenów zieleni urządzonej¹⁵ w ogólnej powierzchni MOF

Występowanie zjawiska zanieczyszczenia światłem, zwłaszcza w miastach

Słaba dostępność infrastruktury niezmotoryzowanego transportu indywidualnego, w tym dróg rowerowych w większości gmin MOF

Niższa w porównaniu do średniej wojewódzkiej i krajowej liczba mieszkań na 1000 mieszkańców

Ciążenie gmin wschodniej części MOF do Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego

¹⁴Główny Inspektorat Ochrony Środowiska Departament Monitoringu Środowiska Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Łodzi, *Stan środowiska w województwie łódzkim. Raport 2020*, Łódź, 2020

¹⁵ Według danych udostępnianych przez BDL GUS. Analizowane tereny zielone uwzględniają: parki, zieleńce, zieleń uliczną, zieleń osiedlową, cmentarze oraz lasy gminne.

SZANSE

Realizacja przedsięwzięć zintegrowanych przy jednoczesnym wzmacnianiu relacji funkcjonalnych obszaru

Rozwój miast rdzeni zaklasyfikowanych jako miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze dzięki kierowanej w ich stronę interwencji i wsparcia z poziomu krajowego

Współpraca miasta Sieradz, Zduńska Wola oraz gmin Zduńska Wola i Zapolice w ramach Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty

Wysoki potencjał do wykorzystania energii wiatrowej, słonecznej i geotermalnej na terenie MOF

Położenie w dolinie rzek: Warty i Grabi, wykorzystanie ich potencjału do rozwoju sfery turystycznej

Dostępność wolnych terenów inwestycyjnych dla rozwoju gospodarczego

Budowa terminala przeładunkowego w Zduńskiej Woli-Karsznicach w ramach rozwoju transportu intermodalnego

Doświadczenie gmin wchodzących w skład MOF w realizacji dużych, partnerskich projektów współfinansowanych ze środków zewnętrznych

ZAGROŻENIA

Dynamicznie zmieniająca się sytuacja geopolityczna na Świecie

Skokowy napływ uchodźców wojennych wywołany wojną w Ukrainie, brak możliwości realnego oszacowania skali problemów i wyzwań z tym związanych

Zwiększająca się inflacja oraz możliwość jej narastania w coraz szybszym tempie

Dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza, m.in. w zakresie dostępności materiałów budowlanych, maszyn i urządzeń, czy cen podstawowych surowców energetycznych

Zaklasyfikowanie Sieradza, Zduńskiej Woli i Łasku jako miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze

Konkurencyjność Aglomeracji Łódzkiej pod kątem atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej i turystycznej

Negatywne konsekwencje pandemii COVID-19 w sferze społecznej i ekonomicznej

Postępujący kryzys klimatyczny i możliwość wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych (m.in. powodzi i podtopień oraz suszy i stepowienia regionów)

Oddziaływanie Aglomeracji Łódzkiej na środowisko przyrodnicze MOF, zwłaszcza pod kątem emisji zanieczyszczeń powietrza

Niestabilność przepisów prawa, częste reformy systemu finansowego

Wśród kluczowych potencjałów Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask zidentyfikowano **atrakcyjność turystyczną i kulturową** wynikającą z obecności obszarów cennych przyrodniczo, dogodnej lokalizacji oraz dostępności zróżnicowanej oferty spędzania czasu wolnego. Wszystkie gminy wchodzące w skład MOF mają szansę na dywersyfikację lokalnej gospodarki poprzez rozwój ww. infrastruktury turystycznej i promocję posiadanych zasobów w ramach wspólnej marki turystycznej. Jej budowanie może zostać oparte na rzekach: Warcie i Grabi oraz parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu (m.in. Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Obszar Chronionego Krajobrazu Środkowej Grabi, Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Grabi), a także obiektach historycznych i zasobach środowiskowych, w tym zasobach wód geotermalnych, o ile mogą być do tego celu zdadne. Wykorzystanie istniejącej infrastruktury sportowej i turystycznej każdej z gmin MOF oraz jej konsekwentny rozwój będzie stanowił szansę na stworzenie spójnej oferty turystycznej ukierunkowanej na aktywny wypoczynek o każdej porze roku.

Szansą na dalszy rozwój MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest również wysoki **potencjał do wykorzystania odnawialnych źródeł energii**, zwłaszcza energii słonecznej, wiatrowej i geotermalnej. Wymiana konwencjonalnych źródeł ciepła na OZE pozwoliłaby bowiem na zwiększenie efektywności gospodarowania energią, a co za tym idzie – zmniejszenie jej zużycia oraz obniżenie kosztów związanych z jej zakupem. Warto zaznaczyć, iż stopniowe wdrażanie instalacji OZE będzie miało korzystny wpływ nie tylko na gminy MOF, ale również przyczyni się do poprawy jakości środowiska w całym regionie poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

Na drodze diagnozy strategicznej zidentyfikowano również istotne bariery rozwoju MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, przede wszystkim w sferze przestrzennej i środowiskowej. Analiza aktualnej sytuacji poszczególnych gmin pozwoliła na określenie wspólnych dla MOF problemów i potrzeb w zakresie dostępności infrastruktury technicznej, zarządzania energią oraz dostosowania przedmiotowego obszaru do zmian klimatu i ich negatywnych skutków. Wśród kluczowych zagadnień, na które powinna zostać ukierunkowana interwencja w ramach działań rozwojowych, znajduje się przede wszystkim **transport publiczny oraz jakość powietrza**, których poziom na terenie MOF jest niedostateczny. Województwo łódzkie zmagają się bowiem z problemem niskiej emisji oraz rokrocznie odnotowywanym przekroczeniem dobowego poziomu dopuszczalnego pyłów zawieszonych, na co wpływ mają przede wszystkim indywidualne instalacje grzewcze opalane paliwami stałymi oraz emisja liniowa z transportu drogowego. Konieczne jest zatem podjęcie działań w kierunku rozwoju zrównoważonego transportu publicznego, który przyczyni się do ograniczenia zanieczyszczenia powietrza nie tylko lokalnie, ale również w skali całego regionu. Co więcej, zapewnienie spójnej sieci komunikacyjnej przyczyni się do **wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych** między wszystkimi gminami MOF, co jest istotne w aspekcie wzmocnienia konkurencyjności tego obszaru m.in. pod względem gospodarczym, turystycznym i osiedleńczym.

Ze względu na postępujący kryzys klimatyczny oraz jego nasilające się negatywne skutki, istotnym kierunkiem interwencji w sferze środowiskowej powinno być również **dostosowanie MOF do zmian klimatu** oraz ograniczanie ryzyka związanego z suszą oraz powodziami. Z uwagi na fakt, iż dla gmin należących do MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask wyznaczono klasę łącznego zagrożenia suszą III – silnie zagrożone, konieczne jest wdrażanie rozwiązań z zakresu zielono-niebieskiej infrastruktury m.in. ukierunkowanych na efektywne gospodarowanie wodami opadowymi i roztopowymi. Wzrastające zagrożenie wynikające z występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych będących następstwem zmian klimatu implikuje natomiast konieczność wzmocnienia poziomu reakcji jednostek ochrony przeciwpożarowej oraz rozwijania i zwiększania efektywności systemów obserwacji i łączności przeciwpożarowej.

Bariery rozwojowe MOF występują również w sferze społecznej. Sytuacja demograficzna w przedmiotowym obszarze jest stosunkowo niekorzystna, czego wyrazem jest stopniowo malejąca liczba ludności w poszczególnych gminach. Postępujące ujemne saldo migracji oraz długotrwale utrzymujące się ujemne wartości przyrostu naturalnego mogą oznaczać kryzys demograficzny z uwzględnieniem wszystkich negatywnych skutków depopulacji, dlatego konieczne jest podjęcie działań mających na celu **zahamowanie negatywnych trendów migracyjnych** i zatrzymanie odpływu ludności z terenu MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask. Kluczowe jest stałe podnoszenie jakości życia mieszkańców obszaru, zapewnianie nowoczesnej i sprawnej infrastruktury technicznej oraz szerokiej oferty usług publicznych skierowanych do wszystkich grup wiekowych.

Kluczowe potencjały MOF Sieradz – Zduńska Wola - Łask		
Atrakcyjność turystyczna wynikająca z obecności obszarów cennych przyrodniczo, dogodnej lokalizacji, zróżnicowanej oferty spędzania czasu wolnego i dziedzictwa kulturowego	Wysoki potencjał wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza energii słonecznej, wiatrowej i geotermalnej	Doświadczenie gmin w realizacji wspólnych przedsięwzięć, funkcjonowanie lokalnych grup działania oraz stowarzyszeń i organizacji pozarządowych
Kluczowe problemy i bariery MOF Sieradz – Zduńska Wola - Łask		
Zmniejszająca się populacja MOF, odpływ mieszkańców, zjawisko starzenia się społeczeństwa	Zagrożenie suszą oraz powodziami i podtopieniami, niska jakość powietrza	Nierównomierny poziom dostępności infrastruktury sieciowej

I.4 Kluczowe powiązania funkcjonalne w MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, ustalenia analityczne

W ramach tworzenia „Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030” przeprowadzono analizy zmierzające do przedstawienia realnych powiązań funkcjonalnych pomiędzy partnerami współtworzącymi MOF. Badania miały charakter jakościowy i zostały opracowane na podstawie indywidualnych lub zogniskowanych wywiadów grupowych przeprowadzonych w większości stacjonarnie w siedzibach Urzędów Gmin i Miast (w dwóch przypadkach zdalnie: gmina Wodzierady i miasto Sieradz). Łączna liczba badań pokrywa się z liczbą partnerów MOF i wynosi dziesięć. Opisana część badawcza została poszerzona o badania terenowe.

Kluczowe powiązania i ich opis został również skonfrontowany z dostępną literaturą przedmiotu oraz przede wszystkim z dokumentami regionalnymi odnoszącymi się do kwestii miejskich obszarów funkcjonalnych.

Poniżej przedstawiono najważniejsze elementy opisujące stan i jakość sieci powiązań społecznych, gospodarczych i środowiskowych w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, co można również traktować jako pogłębienie ustaleń diagnostycznych.

1. Analizując zgromadzone informacje należy podkreślić, że wspólne działania dziesięciu samorządów skupionych w MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask ma pionierski charakter i jest dla opisywanej grupy podmiotów (w większości) nowym doświadczeniem. Znaczna część podmiotów współtworzących MOF do tej pory poza incydentalnymi przypadkami, nie posiada doświadczenia we wspólnej realizacji zadań na skalę porównywalną do interwencji ZIT MOF. Dlatego docelowym wyzwaniem w ramach partnerskich działań jest wzmocnienie poziomu integracji oraz wypracowanie korzystnej formuły trwałej współpracy międzygminnej w obrębie członków MOF na przyszłe lata.
2. Ważnym aspektem związanym z wdrażaniem i organizowaniem współpracy w obrębie MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask są tradycje i doświadczenia kooperacji, ale też pewnego dziedzictwa administracyjnego. Można w tym kontekście wskazać trzy aspekty:
 - a. Każdy z partnerów MOF funkcjonował w granicach istniejącego w latach 1975–1998 województwa sieradzkiego. MOF stanowi element odbudowy istniejących w przeszłości więzi i relacji.
 - b. Doświadczeniem części partnerów jest działanie w ramach Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zduńska Wola – Karsznice, który miał charakter głównie gospodarczy i w sposób sektorowy miał integrować i budować konkurencyjność obszaru.

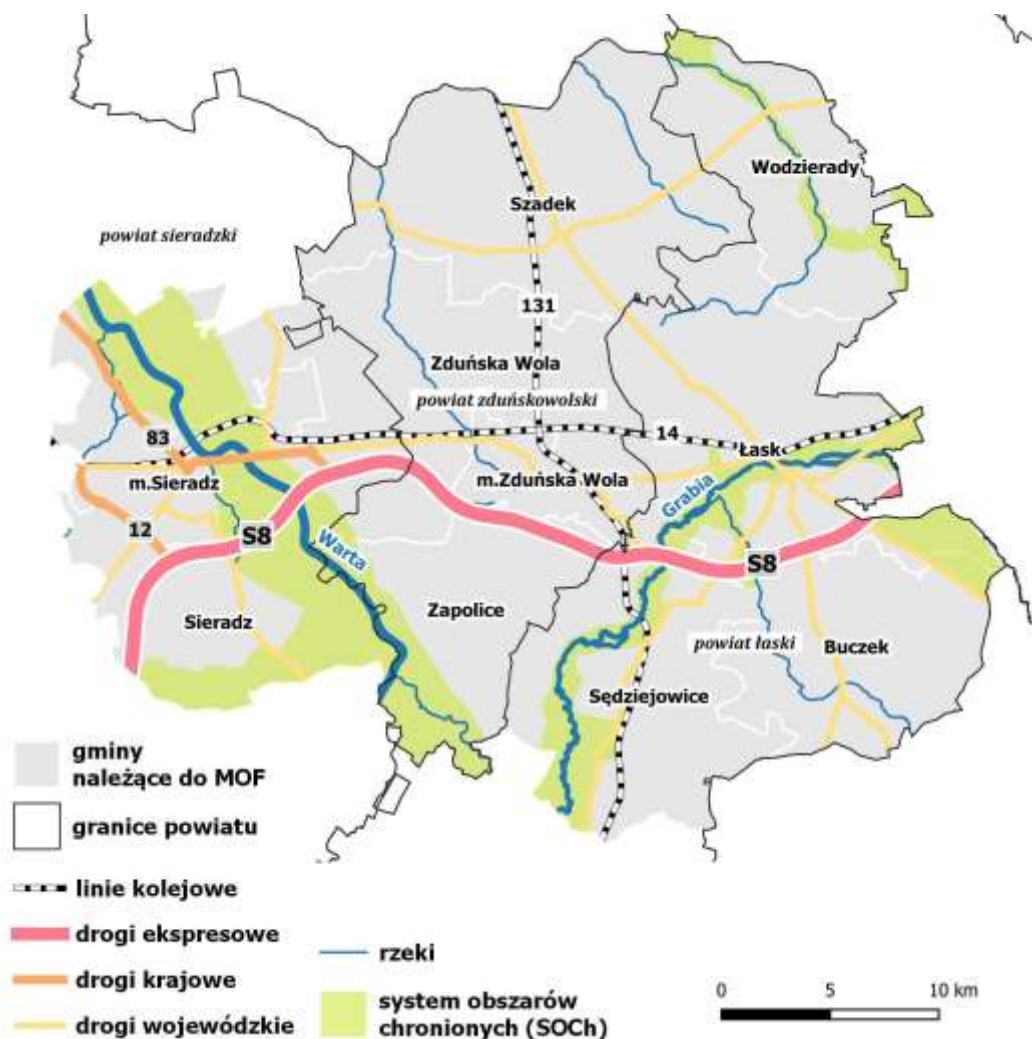
- c. Trzeci element to bilateralne współprace pomiędzy samorządami w obszarze realizacji usług publicznych takich jak transport, gospodarka wodno-ściekowa czy turystyka. Bagaż tych doświadczeń jest wartością dodaną zawiązanej współpracy.
- 3. Warto podkreślić, że zasięg terytorialny MOF został poszerzony w wyniku decyzji administracyjnych o gminy funkcjonujące w większym oddaleniu od głównych miast obszaru. Należy tutaj wskazać Gminę Szadek, Gminę Buczek oraz Gminę Sędziejowice, których chęć podjęcia współpracy świadczy o zaangażowaniu i podejmowaniu oddolnych inicjatyw. Większy zasięg terytorialny należy traktować również jako wyzwanie i poszerzenie problematyki dotykanej przez MOF.
- 4. Odnosząc się do specyfiki MOF należy w pierwszej kolejności skupić się na ośrodkach rdzeniowych, a następnie na strefie funkcjonalnej (pierścieniu funkcjonalnym).
 - a. Sieradz, Zduńska Wola i Łask należą do grupy miast średnich województwa łódzkiego¹⁶ określanych jako bieguny rozwoju społecznego i gospodarczego. W SRWŁ 2030 podkreślono, że typu miasta doświadczają jednak również niekorzystnych procesów demograficznych, związanych ze spadkiem liczby mieszkańców i starzeniem się społeczeństwa.
 - b. Pozardzeniowa strefa MOF – jej pierścień funkcjonalny tworzą gminy o rolniczym, podmiejskim lub mieszanym charakterze. Ich największym wyzwaniem jest postępująca suburbanizacja i zapewnienie oczekiwanej przez mieszkańców jakości usług oraz infrastruktury.

Należy podkreślić, że sumarycznie ranga rdzenia MOF i jego poszczególnych komponentów jest bardzo wysoka również ze względu na bliskość terytorialną ww. miast i w ujęciu regionalnym plasuje MOF zaraz za stolicą województwa instytucjonalizowaną w formule obszarów funkcjonalnych przez Stowarzyszenie Łódzki Obszar Metropolitalny.
- 5. W ślad za powyższą myślą należy podkreślić, że cały MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, a szczególnie jego wschodnia część odczuwa istotne ciążenia i powiązania funkcjonalne z Łódzkim Obszarem Metropolitalnym, który z jednej strony stanowi akcelerator rozwoju, a z drugiej natomiast jest konkurencyjnym obszarem o ponadregionalnej skali oddziaływania. Ciężenie to nie sprzyja zatem wewnętrznej integracji w ramach MOF, ze względu na szeroką sieć powiązań gmin wschodnich z Łódzkim Obszarem Metropolitalnym.

¹⁶ Zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego, za miasta średnie uznaje się miasta powyżej 20 tys. mieszkańców, z wyłączeniem miast wojewódzkich oraz miasta z liczbą ludności pomiędzy 15-20 tys. będące stolicami powiatów.

6. Policentryczność obszaru i jego wielordzeniowość jest z jednej strony atutem, a z drugiej słabością MOF. Należy ją rozumieć w istocie rzeczy poprzez trójmiejski charakter rdzenia obszaru funkcjonalnego składającego się z Sieradza, Zduńskiej Woli i Łasku. Wskazana charakterystyka układu osadniczego to właśnie konieczność ukierunkowania polityki rozwojowej MOF na wzmocnienie rdzenia, który będzie oddziaływał na resztę obszaru.
7. W ślad za przywołaną policentrycznością należy zwrócić uwagę na ciężenia powiatowe, które w aktualnej sytuacji mają najważniejsze znaczenie i dla gmin podmiejskich są determinujące. Na poziomie lokalnym status miast powiatowych, powiązania gospodarcze, edukacyjne i związane ze świadczeniami usług czy też funkcjonowaniem rynku pracy jest określone z poziomu ośrodków powiatowych i tak też jest definiowane w terenie.
8. Wspólny mianownik MOF warto określić z dwóch perspektyw: zasobów oraz problemów. Jeżeli chodzi o ten pierwszy aspekt to warto poddać analizie schematyczną mapę MOF.

Grafika 2 Schemat funkcjonalny MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask

Źródło: opracowanie własne

- 9.** W ramach analizy funkcjonalnej MOF należy podkreślić następujące elementy:
- Oś rozwojową wzdłuż drogi szybkiego ruchu S8;
 - System powiązań gospodarczych pomiędzy poszczególnymi ośrodkami;
 - Funkcjonowanie horyzontalnych i wertykalnie przebiegających linii kolejowych;
 - Zasoby terenów atrakcyjnych przyrodniczo sprowadzających się do dolin rzecznych Warty i Grabi.
 - MOF to niemal w pełni dorzecze przywołanych rzek. Można rozpatrzyć traktowanie MOF jako „związku gmin dorzecza Warty i Grabi” jako elementu scalającego i czynnika wpływającego na wspólny wizerunek obszaru.
- 10.** Głównie problemy Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask to brak dobrej jakości ładu przestrzennego, obniżenie się jakości środowiska przyrodniczego, nadmierna emisja zanieczyszczeń, braki infrastrukturalne, w tym związane z transportem zbiorowym.
- 11.** Należy również zwrócić uwagę na walory przyrodniczo-krajobrazowe, przede wszystkim wynikające z przebiegu rzeki Warty, które łączą zachodnią część omawianego MOF, w szczególności miasto Sieradz, gminę Sieradz oraz gminę Zapolice. W celu rozwoju gospodarki turystycznej na terenie Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, Powiat Zduńskowolski nawiązał współpracę z partnerami: Gminą Zduńska Wola i Gminą Zapolice. Podobny charakter ma dolina rzeki Grabi, co z kolei włącza w tę strukturę m.in. Łask czy też gminę Sędziejowice.
- 12.** Ze względu na wspomniane ponadprzeciętne walory przyrodniczo-krajobrazowe MOF, część jego obszaru objęto formami ochrony przyrody, w tym należącymi do regionalnego systemu obszarów chronionych województwa (SOCh). Jego strategicznymi elementami w MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask są: Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu, zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Grabi oraz proponowane obszary chronionego krajobrazu (Doliny Neru, Tuszyńsko-Dłutowski, Złoczewski).
- 13.** Mimo wysokiej rangi powiązań gospodarczych, istota i zakres wsparcia w ramach ZIT zostanie skoncentrowana w trzech osiach: energetycznej, transportowej i turystycznej.
- 14.** Ważnym elementem konstytuującym obszar funkcjonalny jest wspólnota kulturowa i tożsamościowa. Z punktu widzenia rezultatów przeprowadzonych badań jakościowych nie jest ona w istocie rzeczy niemal w ogóle identyfikowana. Natomiast w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 wskazano, iż w regionie wykształciły się etnograficzne podregiony kulturowe z charakterystycznymi przejawami folkloru, w tym m.in.: opoczyński i

sieradzki obejmujące MOF. Region opoczyński jest jednym z najbardziej licznie reprezentowanych grup przedstawicieli folkloru w województwie łódzkim, przy czym ważną rolę w rozwoju tożsamości regionalnej pełni tradycyjna sztuka kulinarna i wyroby spożywcze. W odniesieniu do ziemi sieradzkiej ponadto identyfikuje się silne związki z podregionami: wieluńskim i piotrkowskim, które nie znajdują się w granicach zdelimitowanego MOF.

- 15.** W ramach wdrażania instrumentu ZIT oczekuje się zrealizowania konkretnych działań, które będą argumentem na rzecz dalszego działania w ramach zawierania partnerstw oraz inicjatyw wykraczających poza wąsko rozumienie granice administracyjne, szczególnie w odniesieniu do problemów i potencjałów podzielanych i identyfikowanych na terenie więcej niż jednej gminy tworzącej MOF.

II Założenia rozwojowe

Założenia rozwojowe Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030 odnoszą się do obszarów wsparcia realizowanych w ramach mechanizmu Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych, które będą wdrażane w województwie łódzkim.

Zgodnie z wymogami strukturalnymi zawartymi w Ustawie z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027, niniejsza część opracowania składa się z następujących elementów i określa w szczególności:

	cele, jakie mają być zrealizowane w ramach ZIT, ze wskazaniem wykorzystanego podejścia zintegrowanego, oczekiwanych wskaźników rezultatu i produktu powiązane z realizacją właściwego programu;
	listę projektów realizujących cele, o których mowa powyżej, wraz z informacją na temat sposobu ich wskazania oraz powiązania z innymi projektami;
	źródła jej finansowania;

II.1 Logika interwencji, cel nadrzędny, cele rozwojowe

Przedmiotowy rozdział osadza interwencję ZIT w ramach konkretnych celów: nadrzędnych (o horyzontalnym znaczeniu), rozwojowych (o obszarowym charakterze tworzącym domenę) oraz operacyjnych będących tematycznymi ramami dla wyszczególnionych celów rozwojowych.

„Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030” to dokument stanowiący wsparcie dla rozwoju dziesięciu samorządów skupionych w ramach MOF. Założenia rozwojowe zawarte w opracowaniu są ukierunkowane na wzrost integracji MOF w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzennym i środowiskowym.

Idea integracji MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask przełoży się na wzmocnienie istniejących i tworzenie nowych powiązań przestrzenno-funkcjonalnych i gospodarczych oraz niwelowanie nierówności charakteryzujących poszczególne części obszaru funkcjonalnego. Na poziomie strategicznym należy stwierdzić, że nadrzędne znaczenie ma poprawa jakości życia w subregionie zdelimitowanego MOF oraz wzmacnianie jego pozycji konkurencyjnej.

Założenia rozwojowe wskazane w Strategii ZIT z jednej strony wynikają z horyzontalnych celów znajdujących się w dokumentach wyższego rzędu (w ujęciu regionalnym przede wszystkim jest nim Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030), a z drugiej uzupełniają je o konkretne przedsięwzięcia, inwestycje, które mają być zrealizowane przez samorządy skupione w MOF.

Odzwierciedleniem sformułowanych w rozdziale celów jest głównie zaprezentowana w poprzednich rozdziałach synteza diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej MOF opartej o wyniki kompleksowych analiz danych z urzędów gmin, źródeł ogólnodostępnych oraz eksperckie badania jakościowe. Ponadto, istotnym źródłem wizji rozwoju MOF, czyli w istocie jej celu nadrzędnego, są oczekiwania i opinie sformułowane w ramach prac warsztatowych, w których uczestniczyli reprezentanci poszczególnych gmin.

W związku z powyższymi ustaleniami nadrzędnym celem (misją) realizowaną w ramach „Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030” jest:

Misja

Ograniczenie dysproporcji i nierówności rozwojowych w ramach MOF oraz budowa wzrostu społeczno-gospodarczego w oparciu o policentryczny układ osadniczy ze szczególnym uwzględnieniem jakości życia mieszkańców obszaru.

Cele realizowane w ramach ZIT

Cel nadrzędny będzie realizowany poprzez dwa cele rozwojowe, osadzone w wymiarach: społeczno-gospodarczym i przestrzenno-środowiskowym. Poziom operacyjny natomiast będą stanowiły konkretne cele operacyjne o tematycznym charakterze oraz przedsięwzięcia zintegrowane, co zostało zaprezentowane w kolejnym rozdziale.

1

cel rozwojowy

Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju

Miejski obszar funkcjonalny w założeniu stanowi zwarty przestrzennie układ osadniczy – w przypadku MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask obejmuje on obszary miejskie oraz powiązaną z nimi funkcjonalnie strefę zurbanizowaną. W celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju Obszaru, zwłaszcza w sferze przestrzennej, konieczne jest podejmowanie działań ukierunkowanych na integrację przestrzenno-funkcjonalną partnerskich jednostek samorządu terytorialnego, przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska przyrodniczego oraz reagowaniu na zachodzące zmiany klimatu, stanowiące istotne wyzwanie dla współczesnych ośrodków osadniczych.

Z uwagi na występowanie w granicach MOF form ochrony przyrody, za uzasadnione uznaje się prowadzenie działań z zakresu ochrony bioróżnorodności i racjonalnego zagospodarowania terenów atrakcyjnych przyrodniczo. Obszary te, w szczególności Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu czy Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, stanowią istotny potencjał, jak również barierę w rozwoju i zagospodarowaniu. Z punktu widzenia MOF, jako obszaru atrakcyjnego turystycznie kluczowe jest zabezpieczenie cennych przyrodniczo terenów przed nadmierną i niekontrolowaną presją turystów. Istotne jest również prowadzenie na szeroką skalę działań informacyjnych i edukacyjnych, w celu podnoszenia świadomości ekologicznej wśród mieszkańców, jak i turystów. Ze względu na wspomniane wysokie walory przyrodniczo-krajobrazowe województwa, jednym z kluczowych elementów interwencji będzie także realizacja działań z zakresu kształtowania spójnego regionalnego systemu obszarów chronionych województwa, którego strategicznymi elementami w ZIT MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask są: Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu oraz zespół przyrodniczo-krajobrazowy Dolina Grabi, a także proponowane obszary chronionego krajobrazu (Doliny Neru, Tuszyńsko-Dłutowski, Złoczewski).

Ze względu na postępujący kryzys klimatyczny, konieczne jest adaptowanie MOF do zmian klimatu oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom, m.in. poprzez rozbudowę błękitno-zielonej infrastruktury, czy zwiększanie poziomu efektywności energetycznej oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Jest to o tyle ważne, iż MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask zmagają się z problemem niskiej jakości powietrza – źródłem zanieczyszczeń są przede wszystkim: niska emisja i emisja z transportu liniowego. Do poprawy jakości powietrza oraz zwiększenia poziomu efektywności energetycznej przyczynić się mogą działania z zakresu termomodernizacji oraz montaż instalacji i wykorzystanie OZE zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i w indywidualnych gospodarstwach domowych, co pozwoli na zwiększenie produkcji energii elektrycznej i ciepłej z OZE, poprawę jakości powietrza ze względu na zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, jak również oszczędność wynikającą z obniżenia kosztów związanych z zakupem i zużyciem energii.

Istotne z punktu widzenia rozwoju MOF jest również usprawnienie działania transportu publicznego na tym terenie. Wyzwaniem w tym zakresie będzie przede wszystkim wzmocnienie systemu zrównoważonego transportu, promowanie multimodalnej mobilności, jak również inwestycje dotyczące bezemisyjnego lub niskoemisyjnego taboru. Rozbudowa infrastruktury towarzyszącej, budowa stacji do ładowania pojazdów elektrycznych i wymiana taboru autobusowego, przyczyni się zarówno do poprawy stanu środowiska naturalnego, jak również jakości świadczonych usług, a tym

samym efektywności systemu transportu publicznego. Sprawnie działający system przyczyni się do wzrostu mobilności mieszkańców i wykorzystania środków transportu zbiorowego na rzecz transportu indywidualnego, co znacząco ograniczy emisję zanieczyszczeń i przyczyni się do poprawy stanu środowiska. Ponadto, rozwój infrastruktury transportowej będzie miał realny wpływ na zwiększenie dostępności do usług publicznych poprzez niwelowanie barier przestrzennych i zmniejszanie zjawiska wykluczenia komunikacyjnego.

Bez wątpienia niniejszy cel rozwojowy ukierunkowany na integrację przestrzenno-funkcjonalną oraz dostosowanie i adaptację MOF do zmian klimatu będzie wiodącą domeną zaprojektowanej interwencji ZIT. Wypracowana interwencja w ramach 1. celu rozwojowego zakłada zintegrowane podejście oparte przede wszystkim na realizacji wspólnych przedsięwzięć infrastrukturalnych, które przyczynią się do wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych między wszystkimi gminami MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, co jest istotne w aspekcie wzmocnienia jego konkurencyjności m.in. pod względem gospodarczym, turystycznym i osiedleńczym. Współpraca poszczególnych gmin MOF w zakresie inwestycji w infrastrukturę i realizacji działań ukierunkowanych na ochronę środowiska i wzmacnianie odporności na zmiany klimatu, a także poprawę dostępności komunikacyjnej będzie miała korzystne efekty dla mieszkańców całego Obszaru, a nawet może mieć zasięg regionalny.

2

cel rozwojowy

Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie

Zmniejszająca się liczba mieszkańców w ostatnich latach oraz zaklasyfikowanie miast: Sieradza, Zduńskiej Woli i Łasku jako ośrodków tracących funkcje społeczno-gospodarcze, stanowią istotny problem w zdefiniowanym MOF. Z punktu widzenia rangi i wielkości ośrodków miejskich, kluczowe jest wzmacnianie ich funkcji oraz podnoszenie konkurencyjności całego obszaru poprzez wzmacnianie lokalnej gospodarki i systematyczne podnoszenie jakości życia w gminach tworzących MOF.

Budowa konkurencyjności i stymulowanie rozwoju społeczno-gospodarczego MOF w oparciu o posiadane zasoby to przede wszystkim kwestia podnoszenia jakości życia jego mieszkańców oraz dywersyfikacji struktury lokalnej gospodarki. Podstawowe znaczenie w tym kontekście ma branża turystyczna oraz jej zrównoważony rozwój. Kluczowy charakter ma wzmacnianie świadomości turystyki w oparciu o posiadane zasoby oraz w istocie rzeczy tworzenie nowych produktów turystycznych, które mogą i powinny definiować MOF w przyszłości. Drugim wartym podkreślenia elementem w ramach turystyki jest dbałość o bioróżnorodność zasobów oraz ich jakość przy jednoczesnym udostępnianiu terenów atrakcyjnych przyrodniczo poprzez infrastrukturę o liniowym charakterze. Z punktu widzenia marki MOF bardzo ważną rolę powinny pełnić rzeki: Warta i Grabia jako wyróżnik obszaru funkcjonalnego. Miasto Sieradz, Zduńska Wola oraz gmina Zduńska Wola i Zapolice wchodzi w skład Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, w ramach którego zrzeszone samorządy współpracują w celu wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych obszaru oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej.

Przez obszar MOF prowadzi kilka szlaków turystycznych prezentujących bogactwo przyrodnicze i kulturowe regionu oraz prowadzące przez malownicze tereny Wysoczyzny Łaskiej czy Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego gmin wchodzących w skład MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest architektura sakralna i mieszczańska. Miasto Sieradz wchodzi w skład sieci ośrodków historycznych o randze krajowej, m.in. z uwagi na historyczny układ przestrzenny i zabytki. Istotnym walorem Zduńskiej Woli są natomiast domy tkaczy oraz miejsca związane z życiem i działalnością św. Maksymiliana Kolbe. Ponadto, wśród cennych obiektów zabytkowych MOF wymienia się architekturę sakralną, m.in. kościół parafialny pw. św. Urszuli w Strońsku (jeden z najstarszych ceglanych kościołów w Polsce), kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Zduńskiej Woli czy Kolegiatę Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła w Łasku w stylu gotycko-renesansowym. Na

obszarach wiejskich MOF funkcjonują ponadto obiekty agroturystyczne i letniskowe, przyciągające miłośników natury.

Bogate zasoby historyczno-kulturowe tworzą warunki do integracji mieszkańców wokół wspólnego dziedzictwa oraz budowania tożsamości lokalnej, co z kolei sprzyja wzmocnieniu kapitału społecznego MOF. Z tego względu ochrona elementów materialnego i niematerialnego dziedzictwa oraz ich wykorzystanie do pełnienia m.in. funkcji społecznych i kulturalnych stanowi istotny element interwencji ukierunkowanej na budowę wzrostu społeczno-gospodarczego. Odpowiednie eksponowanie np. obiektów zabytkowych czy realizowanie wszelkich inwestycji infrastrukturalnych z poszanowaniem dawnych układów urbanistycznych i ruralistycznych przekłada się bowiem na ochronę i kształtowanie dziedzictwa kulturowego, które z kolei może być wykorzystywane do wzmocnienia tożsamości lokalnej i regionalnej. Co więcej, promocja lokalnych zasobów i oferty kulturalnej MOF przyczyni się również do wzmocnienia konkurencyjności obszaru pod kątem turystycznym.

Posiadane zasoby tworzą bazę do stworzenia różnorodnej oferty turystycznej, łączącej turystykę aktywną i kulturową. Istotne jest zatem dalsze rozwijanie infrastruktury i wykorzystanie potencjału istniejących szlaków, a także włączanie w nie nowych punktów i elementów oferty turystycznej. W efekcie możliwe będzie budowanie marki turystycznej Obszaru jako miejsca oferującego dogodne warunki do uprawiania aktywnej turystyki, a także atrakcyjnego pod kątem kulturalnym.

Rozwój branży turystycznej w MOF wpłynie z kolei na dywersyfikację lokalnej gospodarki poprzez udostępnianie nowych obiektów i tworzenie nowych miejsc pracy, a tym samym – poszerzanie możliwości rozwoju zawodowego mieszkańców i zwiększanie wpływów budżetowych poszczególnych jst. Przełoży się na zatem nie tylko na poprawę sytuacji na rynku pracy, ale również poprawę sytuacji w sferze demograficznej (zapobieganie odpływu ludności).

Na poniższym schemacie zaprezentowano strukturę celów określoną w odniesieniu do obszarów tematycznych, co jest kluczowe w kontekście uszczegółowienia i uzasadnienia konkretnych przedsięwzięć.

Wymiar interwencji zintegrowanej dla MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask

Cel nadrzędny strategii (misja MOF):

Ograniczenie dysproporcji i nierówności rozwojowych w ramach MOF oraz budowa wzrostu społeczno-gospodarczego w oparciu o policentryczny układ osadniczy ze szczególnym uwzględnieniem jakości życia mieszkańców obszaru.

Wymiar przestrzenno-środowiskowy

Cel rozwojowy 1.

Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju

Cel operacyjny 1.1. Efektywne zarządzanie energią i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF

Cel operacyjny 1.2. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki

Cel operacyjny 1.3. Ochrona zasobów przyrodniczych i poprawa jakości środowiska

Cel operacyjny 1.4. Rozwój mobilności miejskiej i poprawa dostępności komunikacyjnej MOF

Wymiar społeczno-gospodarczy

Cel rozwojowy 2.

Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie

Cel operacyjny 2.1. Budowa konkurencyjności i stymulowanie rozwoju gospodarczego w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne

II.2 Interwencja zintegrowana – cele rozwojowe MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask

W ramach niniejszej strategii wypracowano obszary tematyczne o szczególnym znaczeniu dla MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, które to operacjonalizują powiązane z nimi cele rozwojowe. Kolejny poziom stanowią przedsięwzięcia zintegrowane.

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) to instrument terytorialny realizowany na podstawie strategii rozwoju ponadlokalnego lub terytorialnego. Realizacja ZIT zwiększa wpływ miast i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie na kształt i sposób realizacji działań na ich obszarze, w tym w szczególności działań wspieranych w ramach polityki spójności, poprzez realizację projektów zintegrowanych przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów oraz skoordynowanego świadczenia usług publicznych na rzecz mieszkańców MOF. Instrument ZIT pozwala na wyjście poza standardowe granice administracyjne jst, stwarzając tym samym możliwości większego oddziaływania realizowanych projektów. Jego celem jest zatem nie tylko umożliwienie pozyskania środków finansowych na wdrażanie zaplanowanych przedsięwzięć, ale także ułatwienie wypracowania mechanizmu koordynacji terytorialnej w zakresie programowania i realizacji tych działań. Do najważniejszych celów ZIT należy zatem promowanie partnerskiego modelu współpracy oraz zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji na drodze realizacji zintegrowanych projektów.

W perspektywie 2021-2027 instrument ZIT stanowi wsparcie, które ogranicza się do Miejskich Obszarów Funkcjonalnych (MOF) wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030. Wśród wyznaczonych MOF-ów znajduje się MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, będący przedmiotem niniejszego opracowania.

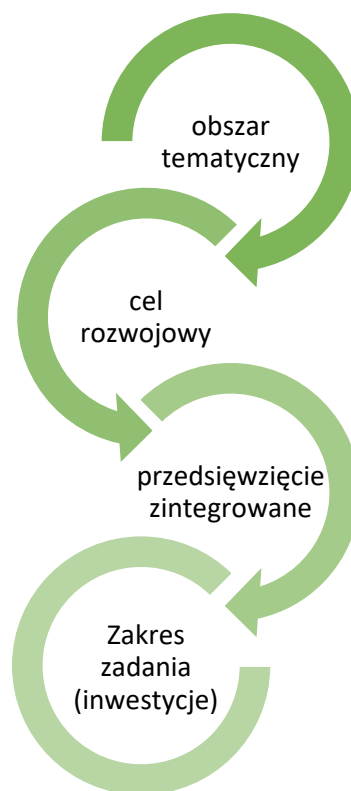
Miejski obszar funkcjonalny to układ osadniczy charakteryzujący się ciągłością przestrzenną. Składa się z odrębnych administracyjnie jednostek (gmin miejskich, wiejskich lub miejsko-wiejskich) i cechuje się zwartym obszarem miejskim. W przypadku MOF stanowiącego przedmiot niniejszego opracowania, rdzeń stanowią miasta Sieradz, Zduńska Wola i Łask. Ponadto, w skład Obszaru wchodzi powiązana z nimi funkcjonalnie strefa zurbanizowana, poparta siecią rzeczywistych powiązań gospodarczych, społecznych oraz przyrodniczych.

Zgodnie z założeniami programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 (dalej FEŁ2027 przyjętego przez Zarząd Województwa Łódzkiego uchwałą nr 1119/22 z dnia 28 grudnia 2022 r.), w ramach wsparcia ZIT wyznaczono następujące kierunki interwencji:

- wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych,
- wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju,

- wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego,
- wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia oraz ukierunkowania ruchu turystycznego na obszarach chronionych,
- wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej,
- wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich,
- wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów,
- zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej,
- promowanie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.

Rdzeń Strategii ZIT MOF Sieradz- Zduńska Wola – Łask stanowią konkretne przedsięwzięcia zintegrowane składające się z projektów opracowanych i zgłoszonych przez samorządy skupione w MOF. Poszczególne projekty wpisują się w wypracowane obszary tematyczne i są komplementarne ze zdefiniowanymi celami rozwojowymi. Cechują się one zintegrowanym charakterem, co oznacza, że realizacja pełnego zakresu przewidzianych działań będzie miała znaczący wpływ na niwelowanie deficytów rozwojowych, a zasięg ich oddziaływania obejmuje cały MOF. Zestawienie projektów zgłoszonych przez samorządy zostało przedstawione według pobocznego schematu.

W celu nadania przejrzystości powyższemu schematowi należy wyjaśnić, że przedsięwzięcie zintegrowane to projekt, którego założenia wpisują się w cele rozwojowe obszaru funkcjonalnego i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów rozwojowych. Ze względu na charakter projektów zintegrowanych, mają one zatem wpływ na więcej niż jedną gminę tworzącą dany MOF, przez co rekomendowanym sposobem jego wdrażania jest formuła partnerska. Każdy projekt musi być jednoznacznie powiązany z innymi projektami w strategii ZIT i realizować przynajmniej jeden z poniższych warunków¹⁷:

- wspieranie rozwoju gospodarczego
- dążenie do neutralności klimatycznej
- wpływanie na zwiększenie dostępności do usług publicznych
- realnie przekładanie się na poprawę jakości życia mieszkańców
- opieranie się na inteligentnym zarządzaniu

Każde z zaplanowanych przedsięwzięć zintegrowanych powinno przynosić wspólny efekt, rezultat lub produkt końcowy dla partnerskich gmin. **Szczególne znaczenie ma zatem szeroki zasięg oddziaływania wyrażany m.in. poprzez zapewnienie dostępności do nowoutworzonej w ramach projektu infrastruktury, bądź objęcie wsparciem mieszkańców więcej niż jednej gminy.** Należy również podkreślić, iż ze względu na silne powiązanie poszczególnych działań zaplanowanych w ramach przedsięwzięcia, niepowodzenie jednego elementu składowego rzutuje na realizację całego projektu zintegrowanego.

Podejście zintegrowane

Wszystkie zadania wybrane do realizacji w ramach Strategii ZIT są ze sobą spójne i mają zintegrowany charakter w rozumieniu „Zasad realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej na lata 2021-2027”. Zaplanowano bowiem wyłącznie przedsięwzięcia, które przyczynią się do wielokierunkowego rozwoju MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask i będą miały efekt dla całej społeczności przedmiotowego obszaru – projekty te spełniają warunek planowanych wspólnych efektów, rezultatów lub produktów końcowych projektów, a niektóre z nich również warunek projektów partnerskich. Zaplanowane przedsięwzięcia zintegrowane obejmują swoim zasięgiem często więcej niż jedną gminę i uzupełniają się wzajemnie, co oznacza, że ich wdrażanie przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju całego obszaru funkcjonalnego. Istotny jest przewidywany zasięg oddziaływania konkretnych inwestycji, wyrażany m.in. poprzez zapewnienie szerokiego dostępu do

¹⁷ *Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej UE na lata 2021-2027 – aktualizacja przyjęta przez Ministra Funduszy i Polityki Regionalnej 24 sierpnia 2023 r.*

nowoutworzonej w ramach interwencji strategicznej infrastruktury dla mieszkańców więcej niż jednej gminy MOF.

Realizacja planowanych przedsięwzięć zintegrowanych jest uzasadniona zarówno w części diagnostycznej, jak i kierunkowej Strategii. Szczegółową charakterystykę każdego z nich przedstawiono w dalszej części opracowania.

Sposób wskazania projektów

W celu identyfikacji projektów rekomendowanych do wsparcia, przeprowadzono szereg spotkań z przedstawicielami gmin MOF oraz nabór planowanych przedsięwzięć o kluczowym znaczeniu dla partnerstwa. Uczestnicy spotkań zostali zapoznani z kryteriami i wymogami stawianymi strategii ZIT, w tym w szczególności kryterium wyboru projektów, które mają charakter terytorialny. W trakcie spotkań przeprowadzono dyskusje dotyczące kluczowych potrzeb rozwojowych oraz potencjału MOF określonych na drodze strategicznej diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszaru.

W odpowiedzi na zidentyfikowane w czasie dyskusji wyzwania, w ramach spotkań wypracowano priorytety odnoszące się do sfery społeczno-gospodarczej i przestrzenno-środowiskowej, związane z:

- adaptacją terenów zurbanizowanych do zmian klimatu,
- bezpieczeństwem publicznym, reagowaniem na sytuacje kryzysowe,
- ochroną przyrody oraz wykorzystaniem potencjału atrakcyjnego środowiska przyrodniczego,
- rozwojem mobilności miejskiej,
- wspieraniem lokalnej społeczności i rozwijaniem oferty usług publicznych.

Następnie, w odniesieniu do określonych priorytetów Partnerzy zgłaszali projekty rekomendowane do dofinansowania zgodnie z warunkami programu FEŁ2027. W efekcie powstała lista projektów podstawowych i rezerwowych, które następnie zestawiono w projekty zintegrowane zgodnie z obszarami tematycznymi oraz planowanymi partnerstwami.

Projekty i zadania wchodzące w skład poszczególnych przedsięwzięć zintegrowanych wpisują się w cele rozwoju MOF określone w części strategicznej Strategii ZIT MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030 i są ukierunkowane na rozwiązywanie wspólnych problemów i wyzwań partnerskich gmin, a także wykorzystanie ich potencjału rozwojowego.

Zgodnie z przedstawionym w niniejszym dokumencie zakresem interwencji oraz założeniami rozwojowymi w ramach Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask, do realizacji przewidziano przedsięwzięcia zintegrowane, które przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12 Cele rozwojowe i przedsięwzięcia zintegrowane w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask

Cel rozwojowy	Cel operacyjny	Przedsięwzięcie zintegrowane
1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju	1.1. Efektywne zarządzanie energią i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF	PZ 1. Poprawa efektywności energetycznej
		PZ 2. Wsparcie rozwoju energii odnawialnej
	1.2. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki	PZ 3. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu
		PZ 4. Poprawa efektywności reakcji na negatywne skutki zmian klimatu oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w MOF
	1.3. Ochrona zasobów przyrodniczych i poprawa jakości środowiska	PZ 5. Wzmocnienie ochrony przyrody i bioróżnorodności
	1.4. Rozwój mobilności miejskiej i poprawa dostępności komunikacyjnej MOF	PZ 6. Wspieranie mobilności miejskiej i rozwój infrastruktury rowerowej
		PZ 7. Rozwój transportu niskoemisyjnego
		PZ 8. Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2035
2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie	2.1. Budowa konkurencyjności i stymulowanie rozwoju gospodarczego w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne	PZ 9. Rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze MOF

Źródło: opracowanie własne

Każdy cel rozwojowy skupia się na innej sferze funkcjonowania MOF, jednak zadania w ich ramach zostały dobrane tak, aby wielokierunkowo oddziaływały na jego rozwój. Zaplanowane działania wpisują się w założenia programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, gdzie wyznaczono 8 priorytetów, z których następujące dedykowane są MOF:

Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego

Priorytet 3. Fundusze europejskie dla mobilnego Łódzkiego

Priorytet 5. Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w Łódzkiem

Dla każdego z priorytetów w dokumencie FEŁ2027 wyznaczono cele szczegółowe, których zakres odpowiada celom strategicznym opracowanym w ramach Strategii ZIT MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, co obrazuje poniższe zestawienie:

Cel rozwojowy MOF	Cel operacyjny MOF	Cel szczegółowy FEŁ2027
1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju	1.1. Efektywne zarządzanie energią i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF	RSO2.1. Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych
		RSO2.2. Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001 w sprawie energii odnawialnej, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju
	1.2. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki	RSO2.4. Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego
	1.3. Ochrona zasobów przyrodniczych i poprawa jakości środowiska	RSO2.7. Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia
	1.4. Rozwój mobilności miejskiej i poprawa dostępności komunikacyjnej MOF	RSO2.8. Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej
2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie	2.1. Budowa konkurencyjności i stymulowanie rozwoju gospodarczego w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne	RSO5.1 Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich

Poniżej przedstawiono zakres działań wyznaczonych do realizacji w odniesieniu do celów rozwojowych, a także konkretne projekty przewidziane do realizacji w ramach instrumentu ZIT. Zestawienie zaprezentowano w podziale na obszary tematyczne – wymiary funkcjonowania MOF, na które

oddziaływać będą poszczególne przedsięwzięcia: wymiar przestrzenno-środowiskowy i społeczno-gospodarczy.

Wymiar przestrzenno-środowiskowy

Cel rozwojowy 1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju

PZ 1. Poprawa efektywności energetycznej

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Jednym z kluczowych problemów środowiskowych w MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask jest niska jakość powietrza. W 2021 r. w miastach: Sieradz, Zduńska Wola i Łask odnotowano przekroczenie dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM₁₀ oraz PM_{2,5}. Co więcej, obszar przekroczeń objął swoim zasięgiem również sąsiadujące z nimi gminy, co świadczy o tym, iż zjawisko zanieczyszczenia powietrza ma ponadlokalny charakter i wymaga zintegrowanego podejścia ukierunkowanego na jego niwelowanie.

Głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze MOF są indywidualne instalacje grzewcze opalane paliwami stałymi. Na terenie MOF identyfikuje się również niski poziom efektywności energetycznej budynków, co ma wpływ również na zwiększone zużycie energii, a tym samym wzrastające koszty jej zakupu. Ze względu na postępujące zmiany klimatu, coraz poważniejszym zagrożeniem dla współczesnych ośrodków osiedleńczych są ich skutki w postaci nagłych, katastrofalnych zjawisk pogodowych, w tym nawałnic i huraganów. Występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych skutkuje obniżeniem poziomu bezpieczeństwa mieszkańców obszaru, w tym bezpieczeństwa energetycznego – rośnie bowiem prawdopodobieństwo awarii (tzw. blackouty), przede wszystkim w obrębie napowietrznych sieci elektroenergetycznych.

Zakres i cel przedsięwzięcia

W odpowiedzi na zidentyfikowane problemy, wypracowano przedsięwzięcie zintegrowane skupione na poprawie efektywności energetycznej MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask oraz podniesieniu poziomu bezpieczeństwa energetycznego. Zakres projektu obejmuje realizację inwestycji w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej i wielorodzinnych budynków mieszkalnych, w tym m.in. ocieplenie obiektów, wymianę okien, drzwi zewnętrznych, inwestycje w systemy grzewcze wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła lub podłączeniem do sieci ciepłowniczej lub chłodniczej.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma zintegrowany charakter, co oznacza, że realizacja pełnego zakresu przewidzianych działań będzie miała znaczący wpływ na ograniczenie zidentyfikowanych deficytów rozwojowych, a zasięg ich oddziaływania obejmuje cały MOF.

Przedsięwzięcie zintegrowane stanowi odpowiedź na zidentyfikowane wspólne dla gmin MOF problemy w sferze społecznej (bezpieczeństwo energetyczne), gospodarczej (wymiar ekonomiczny przy rosnących kosztach energii) i przestrzenno-środowiskowej (zmniejszenie efektu cieplarnianego). Realizacja projektu przyniesie pozytywne rezultaty dla MOF w postaci zmniejszenia zużycia energii, co w efekcie przełoży się na oszczędność ekonomiczną oraz pozwoli na osiągnięcie efektu ekologicznego w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i innych substancji szkodliwych do atmosfery.

Problem zanieczyszczenia powietrza nie jest problemem punktowym – nie dotyczy tylko danego miasta czy gminy, ale większego obszaru. Zanieczyszczenia uwalniane w jednej gminie mogą być przenoszone w atmosferze, przyczyniając się lub prowadząc do pogorszenia jakości powietrza w innych gminach. Stąd konieczność podjęcia działań wspólnie - przez kilka sąsiadujących samorządów, aby efekt w postaci redukcji zanieczyszczeń został osiągnięty.

Przedsięwzięcie ma szczególne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask ze względu na fakt, iż rozwój systemu efektywnego zarządzania energią przyczyni się do ograniczenia kosztów związanych z zakupem i zużyciem energii elektrycznej i ciepłej. Co więcej, działania związane z termomodernizacją budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej pozwolą na zwiększenie komfortu ich użytkowania, a tym samym przełożą się na poprawę jakości życia w MOF.

Oczekiwane efekty

Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do osiągnięcia wspólnego efektu wyrażonego przez wskaźniki produktu i wskaźniki rezultatu. Wypracowane rozwiązania przyczynią się przede wszystkim do ograniczenia emisji zanieczyszczeń i poprawy efektywności energetycznej oraz podniesienia poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF. Ponadto, realizacja przedsięwzięcia wpłynie na poprawę stanu zdrowia mieszkańców (poprawa jakości powietrza, zmniejszenie efektu cieplarnianego), poprawę stanu szeroko rozumianego środowiska naturalnego oraz warunków życia mieszkańców gmin MOF korzystających z infrastruktury o ulepszonej charakterystyce energetycznej.

Realizacja celu rozwojowego

Przedsięwzięcie realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*. Poprawa efektywności energetycznej MOF przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń (Cele operacyjne: 1.1. i 1.3.) oraz podniesienia poziomu bezpieczeństwa energetycznego (Cel operacyjny 1.1.), a tym samym adaptacji MOF do zmian klimatu (Cel operacyjny 1.2.).

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

Przedsięwzięcie jest powiązane z PZ 2. *Wsparcie rozwoju energii odnawialnej*. Realizacja obu przedsięwzięć w znacznym stopniu przyczyni się do zaoszczędzenia energii elektrycznej i ciepłej oraz ograniczenia kosztów związanych z ich zakupem i zużyciem. Ponadto, PZ 1. jest spójne z założeniami PZ 3. *Zwiększenie odporności na zmiany klimatu* pod kątem ograniczania emisji zanieczyszczeń, będących jednym z czynników powodujących negatywne zmiany klimatyczne.

Wskazanie partnerów

Gmina Sędziejowice, Gmina Zduńska Wola, Miasto Zduńska Wola, Gmina i Miasto Szadek, Gmina Zapolice, Gmina Miasto Sieradz

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

Podmiot realizujący projekt	Nazwa projektu
Gmina Sędziejowice	Termomodernizacja ZSO w Sędziejowicach

Gmina Zduńska Wola	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Zduńska Wola
Miasto Zduńska Wola	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wielorodzinnych w Zduńskiej Woli
Gmina i Miasto Szadek	Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej Gminy i Miasta Szadek
Gmina Zapolice	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej na terenie gminy Zapolice
Gmina Miasto Sieradz	Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta Sieradza

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 2. Wsparcie rozwoju energii odnawialnej

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

W związku ze zmianami klimatu oraz rosnącymi kosztami energii, istotnym wyzwaniem dla MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask staje się dążenie do zapewnienia samowystarczalności energetycznej obszaru.

Powiaty: łaski, sieradzki i zduńskowski, w granicach których zawiera się MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, znajdują się w korzystnych strefach dla produkcji energii słonecznej i wiatrowej. Szacowany potencjał dla produkcji energii słonecznej wynosi od 1022 do 1095 kWh/rok, natomiast zgodnie z wytyczonymi strefami dla produkcji energii z wiatru, MOF znajduje się w III strefie (korzystnej) energetycznej. Mimo znacznego potencjału, aktualny rozwój OZE na przedmiotowym obszarze jest stosunkowo niewielki. Łącznie w powiatach sieradzkim, zduńskowskim i łaskim w 2021 r. moc zainstalowana instalacji OZE wyniosła 164,451 MW.

Zakres i cel przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie ma na celu wsparcie wykorzystania energii odnawialnej na terenie MOF poprzez montaż instalacji OZE, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i mieszkalnych. Wspierane instalacje będą służyć produkcji oraz magazynowaniu energii, przede wszystkim elektrycznej i ciepłej. Pozwoli to na zwiększenie produkcji energii z OZE, poprawę jakości powietrza, ze względu na zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, jak również oszczędność wynikającą z obniżenia kosztów związanych z zakupem i zużyciem energii.

Realizacja przedsięwzięcia jest istotna ze względu na postępujący kryzys klimatyczny i konieczność sprostania deklaracji Polski osiągnięcia co najmniej 23% udziału OZE w końcowym zużyciu energii brutto w 2030 r. Co więcej, zgodnie z założeniami planu REPowerEU Komisji Europejskiej, kraje UE

są zachęcane do dążenia do celu o wartości 45%.¹⁸ Ponadto, przedsięwzięcie jest zgodne z koncepcją transformacji w kierunku zielonej gospodarki określoną w długoterminowej strategii Europejski Zielony Ład, która zakłada całkowite odejście od spalania paliw kopalnych do 2050 roku.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma charakter zintegrowany i jest ukierunkowane na rozwiązywanie problemów rozwojowych wspólnych dla gmin tworzących MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask.

Przedsięwzięcie stanowi odpowiedź na zidentyfikowane rzeczywiste problemy w sferze społecznej (bezpieczeństwo energetyczne), gospodarczej (wymiar ekonomiczny przy lawinowo rosnących kosztach energii) i przestrzenno-środowiskowej (zmniejszenie efektu cieplarnianego). Realizacja projektu przyniesie efekty w postaci zwiększenia udziału energii z OZE, co w efekcie przełoży się na oszczędność ekonomiczną, ale też pozwoli na osiągnięcie efektu ekologicznego w zakresie zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych i innych substancji szkodliwych do atmosfery.

W związku z rosnącym zapotrzebowaniem na energię elektryczną i ciepłą oraz koniecznością zapewnienia jej stałych dostaw, konieczne jest podejmowanie działań w kierunku transformacji energetycznej. Zgodnie z jej założeniami energia powinna być łatwo osiągalna i tania, a system jej dostarczania – odporny na wszelkie zakłócenia, dlatego niezwykle istotna jest dywersyfikacja jej źródeł w celu zapewnienia elastyczności w zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa i gospodarki.

Przedsięwzięcie ma szczególne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask ze względu na fakt, iż zwiększenie wykorzystania OZE przyczyni się do podniesienia poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF, a także polepszenia stanu powietrza, a tym samym do wzrostu jakości życia lokalnej społeczności. Obniżenie kosztów zakupu i zużycia energii związane z wykorzystaniem efektywnych źródeł ciepła będzie miało wpływ na poprawę sytuacji ekonomicznej wdrażających je gmin oraz ich mieszkańców.

Oczekiwane efekty

Realizacja PZ 2. pozwoli na zwiększenie produkcji energii elektrycznej z OZE, poprawę jakości powietrza, ze względu na zmniejszenie poziomu zanieczyszczeń, jak również oszczędność wynikającą z obniżenia kosztów związanych z zakupem i zużyciem energii.

Realizacja celu rozwojowego

PZ 2. realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*. Wsparcie rozwoju energii odnawialnej w MOF przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń (Cele operacyjne: 1.1. i 1.3.) oraz podniesienia poziomu bezpieczeństwa energetycznego (Cel operacyjny 1.1.), a tym samym adaptacji MOF do zmian klimatu (Cel operacyjny 1.2.).

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

PZ 2. jest powiązane z PZ 1. *Poprawa efektywności energetycznej* ze względu na fakt, iż jego realizacja przyczyni się do zwiększenia wykorzystania energii odnawialnej, co wpłynie na zaoszczędzenie energii elektrycznej i ciepłej oraz ograniczenie kosztów związanych z ich zużyciem. Ponadto, PZ 2.

¹⁸ Za portalem europa.eu: „We wrześniu 2023 r. Parlament przegłosował porozumienie z Radą ustanawiające nowy cel wynoszący 42,5% energii z odnawialnych źródeł energii do 2030 roku. Jednak państwa UE są zachęcane do dążenia do celu w wysokości 45%, co zostało również poparte przez Komisję Europejską w ramach jej planu REPowerEU.” (źródło:

<https://www.europa.eu/news/pl/headlines/economy/20171124STO88813/energia-odnawialna-wyznaczanie-ambitnych-celow-dla-europy> dostęp: 29.09.2023 r.)

jest spójne z założeniami PZ 3. *Zwiększenie odporności na zmiany klimatu* pod kątem ograniczania emisji zanieczyszczeń, będących jednym z czynników powodujących negatywne zmiany klimatyczne.

Wskazanie partnerów

Gmina Zduńska Wola, Gmina Miasto Sieradz, Gmina Wodzierady, Gmina Zapolice, Gmina i Miasto Szadek, Gmina Łask, Gmina Sieradz

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Gmina Zduńska Wola	Montaż instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Zduńska Wola
Gmina Miasto Sieradz	Budowa instalacji OZE na terenie gminy Miasto Sieradz
Gmina Wodzierady	OZE na potrzeby ZSP w Zalesiu
Gmina Wodzierady	Instalacja OZE dla mieszkańców Gminy Wodzierady
Gmina Zapolice	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Zapolice
Gmina i Miasto Szadek	Inwestycje w infrastrukturę służącą do wytwarzania energii elektrycznej, pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE Gminy i Miasta Szadek
Gmina Łask	Odnawialne źródła energii w gm. Łask II
Gmina Sieradz	OZE w Gminie Sieradz
Gmina Sieradz	Instalacja OZE w budynku użyteczności publicznej

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 3. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Teren MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask charakteryzuje się bogactwem zasobów przyrodniczych, wśród których szczególną rolę odgrywają obszary prawnie chronione takie jak m.in. Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Obszar Chronionego Krajobrazu Środkowej Grabi, Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Grabi i Obszar Natura 2000 Grabia. Przebieg rzek, w tym Warty i Grabi, z jednej strony stanowi potencjał

rozwojowy MOF, jednak z drugiej implikuje konieczność zapewnienia szczególnego wsparcia w celu ochrony zasobów przyrodniczych oraz ograniczania zagrożenia w postaci m.in. powodzi i podtopień.

Coraz częstszym zjawiskiem są obecnie również okresowe susze, które mają wpływ na kształtowanie się warunków wodno-glebowych, co ma znaczenie zwłaszcza na terenach wiejskich, których gospodarka w dużej mierze opiera się na rolnictwie. Dla gmin należących do MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask wyznaczono klasę łącznego zagrożenia suszą III – silnie zagrożone. Szczególnie niekorzystna sytuacja występuje w przypadku suszy: atmosferycznej i rolniczej, w odniesieniu do których poziom zagrożenia określa się jako ekstremalny. Inwestycje związane z racjonalnym gospodarowaniem wodami opadowymi i roztopowymi i zapobieganiem powodziom oraz przeciwdziałaniem suszy stanowią zatem jeden z kluczowych elementów interwencji MOF ukierunkowanej na zwiększanie odporności na negatywne skutki zmian klimatu.

Zakres i cel przedsięwzięcia

PZ 3. ma na celu poprawę warunków adaptacji do zmian klimatu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask (MOF) oraz minimalizację ich negatywnych skutków, co będzie możliwe dzięki rozwojowi i poprawie systemu gospodarowania wodą oraz interwencji z zakresu jej retencjonowania.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się odbudowę/przebudowę rowów melioracyjnych służących do odwodnienia powierzchniowego dwóch osiedli mieszkaniowych miasta Zduńska Wola, przylegających bezpośrednio do gminy Zduńska Wola, z którą miasto tworzy zamknięty system odprowadzania wód deszczowych - rowów, jak i kanalizacji deszczowej. Planowana jest również przebudowa istniejących przepustów. Wszelkie rozwiązania projektowe w założeniu minimalizują utratę naturalnej retencji oraz spowalniają odpływ wód i przywracają naturalny, gruntowy charakter ich odpływu. Projekt obejmuje przebudowę systemu odwodnienia miasta (rowy powierzchniowe). Zakłada się, że przebudowa przyczyni się do zwiększenia chłonności systemu odwodnienia, jak i przyległego terenu oraz umożliwi rozwój zrównoważonego systemu gospodarowania wodami opadowymi na terenie MOF.

Uzasadnienie zintegrowania

Projekt spełnia wymogi definicji projektu zintegrowanego, tj. wpisuje się w cele rozwoju obszaru funkcjonalnego objętego instrumentem, tj. Strategii ZIT MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask i jest ukierunkowany na rozwiązywanie wspólnych problemów i wyzwań gmin wchodzących w skład MOF. Stworzona infrastruktura będzie wykorzystywana bowiem w celu niwelowania skutków suszy i powodzi oraz właściwego kształtowania zasobów wodnych. Ekstremalne zjawiska pogodowe związane z postępującym kryzysem klimatycznym mają często ponadlokalny charakter i stanowią zagrożenie dla obszaru obejmującego więcej niż jedną gminę. Zapobieganie występowaniu suszy, powodzi i podtopień będzie miało zatem pozytywne oddziaływanie na cały MOF, nie tylko na gminę objętą wsparciem.

Ponadto, wsparcie racjonalnej gospodarki wodnej przyczyni się do poprawy warunków wodnych w MOF oraz podniesienia jakości środowiska przyrodniczego, co będzie miało pozytywny rezultat dla całego obszaru.

Przedsięwzięcie stanowi zatem odpowiedź na rzeczywiste wyzwania w sferze społecznej (bezpieczeństwo publiczne), gospodarczej (wymiar ekonomiczny postępującego kryzysu klimatycznego) i przestrzennej (ochrona zasobów przyrodniczych). W efekcie realizacji projektu nastąpi poprawa jakości życia i bezpieczeństwa lokalnej społeczności, jak i poprawa odporności MOF na klęski żywiołowe.

Oczekiwane efekty

Zakłada się, że realizacja PZ 3. przyczyni się do rozwoju racjonalnej gospodarki wodnej oraz zapewnienia odporności MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask na klęski żywiołowe. Retencja wód opadowych pozwoli na zmniejszenie zjawiska tzw. wysp ciepła w miastach oraz będzie stanowić zabezpieczenie partnerskich gmin przed zagrożeniami takimi jak podtopienia, powodzie oraz susze.

Realizacja celu rozwojowego

Przedsięwzięcie realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki pozwoli bowiem na zapewnienie wzrostu społeczno-gospodarczego przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska przyrodniczego.

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

Przedsięwzięcie jest powiązane z PZ 4. *Poprawa efektywności reakcji na negatywne skutki zmian klimatu oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w MOF*. Realizacja obu przedsięwzięć w znacznym stopniu przyczyni się do zwiększenia poziomu odporności MOF na zmiany klimatu, a tym samym zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom Obszaru oraz zachowania wysokiej jakości środowiska i wzrostu społeczno-gospodarczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wskazanie partnerów

Miasto Zduńska Wola

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Miasto Zduńska Wola	Odbudowa rowów melioracyjnych odwadniających Miasto Zduńska Wola

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 4. Poprawa efektywności reakcji na negatywne skutki zmian klimatu oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w MOF

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Postępujący kryzys klimatyczny jest problemem globalnym, a negatywne skutki związanych z nim zmian stanowią zagrożenie również dla mieszkańców MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask. Wraz ze zmianami klimatycznymi nasilają się zjawiska suszy, powodzi i podtopień oraz silnych wiatrów, które wymagają nie tylko organizacji sprawnego systemu reagowania na pojawiające się problemy, ale również wdrażania rozwiązań ukierunkowanych na zapobieganie ich występowania w przyszłości.

Poza wdrażaniem rozwiązań z zakresu zielono-niebieskiej infrastruktury, kluczowe dla bezpieczeństwa obszaru funkcjonalnego jest posiadanie przez jednostki pożarniczo-gaśnicze pełnego i sprawnego wyposażenia, ale również wyszkolonych kadr ratowniczych. Niezbędne jest zatem wsparcie służb prowadzących akcje ratownicze poprzez wyposażenie w specjalistyczny sprzęt, co pozwoli na zwiększenie możliwości odpowiedniego reagowania na sytuacje kryzysowe.

Ze względu na postępujące zmiany klimatu, coraz poważniejszym zagrożeniem dla współczesnych ośrodków osiedleńczych są ich skutki w postaci nagłych, katastrofalnych zjawisk pogodowych, w tym nawałnic i huraganów, których występowanie wpływa na obniżenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców obszaru. Pokrycie znacznej części powierzchni MOF lasami (20,6% w 2020 r.) wiąże się z zagrożeniem występowania negatywnych skutków zjawisk naturalnych takich jak pożary czy wichury. Ponadto, obecność rzek: Warty i Grabi może skutkować występowaniem powodzi i lokalnych podtopień.

W MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask rokrocznie odnotowuje się wzrastającą liczbę miejscowych zagrożeń – według danych BDL GUS w 2021 r. jednostki ochrony przeciwpożarowej interweniowały 1360 razy, przy czym najczęstszym powodem były silne wiatry (38%). W latach 2018-2021 liczba zagrożeń w MOF wzrosła ponad dwukrotnie.

Zakres i cel przedsięwzięcia

PZ 4. zostało wypracowane w odniesieniu do identyfikowanych deficytów i potrzeb MOF, wynikających ze zmieniających się uwarunkowań przyrodniczych będących następstwem kryzysu klimatycznego. W celu poprawy warunków adaptacji MOF do zmian klimatu i minimalizacji ich negatywnych skutków, zaplanowano projekt ukierunkowany na wsparcie działalności jednostek ratowniczych funkcjonujących na terenie Obszaru.

W ramach przedsięwzięcia przewiduje się doposażenie jednostek OSP w niezbędny sprzęt i samochody gaśniczo-ratownicze, co przyczyni się do zwiększenia odporności obszaru na zmiany klimatu oraz podniesienia skuteczności działań jednostek straży pożarnej.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma charakter zintegrowany i jest ukierunkowane na rozwiązywanie problemów rozwojowych wspólnych dla gmin tworzących MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask, jakimi jest m.in. wzrastające zagrożenie ekstremalnymi zjawiskami takimi jak silne wiatry, powódzie i pożary. Wyposażenie jednostek ratowniczych w niezbędny sprzęt przyczyni się do zwiększenia odporności obszaru MOF na zmiany klimatu i ich negatywne skutki. Zjawiska takie jak pożary mają bowiem często wymiar ponadlokalny - ich szybkie rozprzestrzenianie się stanowi zagrożenie nie tylko dla miejscowości, w której pożar się rozpoczął, ale również dla sąsiednich gmin. Usprawnienie reakcji odpowiednich jednostek i zwiększenie poziomu skuteczności ich działań przełoży się na zapewnienie bezpieczeństwa ludności MOF, a także ochrony cennych zasobów przyrodniczych, zwłaszcza kompleksów leśnych.

PZ 4. stanowi odpowiedź na zidentyfikowane rzeczywiste problemy w sferze społecznej (bezpieczeństwo publiczne), gospodarczej (wymiar ekonomiczny postępującego kryzysu klimatycznego i przestrzennej (ochrona zasobów przyrodniczych). W efekcie realizacji projektu nastąpi poprawa jakości życia i bezpieczeństwa lokalnej społeczności, jak i poprawa odporności MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask na klęski żywiołowe.

Oczekiwane efekty

Wspólnym efektem realizacji planowanych działań będzie wzmocnienie odporności MOF na zmiany klimatu oraz zapobieganie występowaniu ich negatywnych skutków, a tym samym zwiększenie poziomu bezpieczeństwa w Obszarze. Zakłada się, dzięki inwestycjom związanym z doposażaniem jednostek OSP możliwe będzie skuteczniejsze prowadzenie akcji ratowniczych lub usuwanie

skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych. Przewiduje się, że skutkiem realizacji projektu będzie wzrost poziomu bezpieczeństwa na terenie MOF, m.in. dzięki zmniejszeniu ryzyka zagrożenia pożarowego w lasach, co w konsekwencji przełoży się także na ochronę cennych zasobów przyrody.

Realizacja celu rozwojowego

PZ 4. realizuje założenia Celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki pozwoli bowiem na zapewnienie wzrostu społeczno-gospodarczego przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska przyrodniczego.

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

PZ 4. jest powiązane z PZ 3. *Zwiększanie odporności na zmiany klimatu*. Realizacja obu przedsięwzięć w znacznym stopniu przyczyni się do zwiększenia poziomu odporności MOF na zmiany klimatu, a tym samym zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańcom Obszaru oraz zachowania wysokiej jakości środowiska i wzrostu społeczno-gospodarczego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Wskazanie partnerów

Gmina Wodzierady, Gmina i Miasto Szadek, Gmina Zduńska Wola, Gmina Zapolice, Gmina Sieradz

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Gmina Wodzierady	Zakup średniego samochodu pożarniczego dla OSP Chorzeszów
Gmina i Miasto Szadek	Inwestycje w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych lub usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno – ekologicznych
Gmina i Miasto Szadek	Inwestycje w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych lub usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno – ekologicznych etap II
Gmina Zduńska Wola	Rozwój Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w Gminie Zduńska Wola poprzez doposażenie jednostek OSP w nowe samochody ratowniczo – gaśnicze wraz z wyposażeniem
Gmina Zapolice	Rozwój Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w Gminie Zapolice poprzez doposażenie jednostek OSP w nowe samochody ratowniczo – gaśnicze wraz z wyposażeniem
Gmina Sieradz	Zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych wraz z wyposażeniem na potrzeby Gminy Sieradz

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 5. Wzmocnienie ochrony przyrody i bioróżnorodności

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Teren MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask charakteryzuje się bogactwem zasobów przyrodniczych, wśród których szczególną rolę odgrywają obszary prawnie chronione takie jak m.in. Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki, Obszar Chronionego Krajobrazu Środkowej Grabi, Nadwarciański Obszar Chronionego Krajobrazu oraz Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Grabi, Obszar Natura 2000 Grabia i Zespół Przyrodniczo - Krajobrazowy Kolumna-Las. W sąsiedztwie doliny rzeki Warty zlokalizowany jest m.in. Park Staromiejski w Sieradzu, który odgrywa ważną rolę zarówno dla ochrony przyrody i bioróżnorodności cennych obszarów zieleni, jak i w ofercie wypoczynkowej MOF.

Udział terenów zieleni w całkowitej powierzchni MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask w 2020 r. wyniósł ok. 0,44%, co jest stosunkowo słabym wynikiem w porównaniu do sytuacji w województwie łódzkim (0,52%) oraz w całym kraju (0,58%). Dostępność terenów zieleni warunkuje jakość życia mieszkańców poprzez zaspokajanie potrzeb w zakresie możliwości spędzania czasu wolnego zgodnie z indywidualnymi oczekiwaniami oraz integracji (np. sąsiedzkiej), a także obcowania z przyrodą czy wrażeń estetycznych. Tereny zieleni oraz wysoki udział powierzchni biologicznie czynnej w przestrzeniach publicznych przyczynia się również do zachowania wysokiej jakości środowiska oraz niwelowania negatywnych skutków zmian klimatu. Dostępność zieleni w postaci drzew i krzewów sprzyja utrzymaniu optymalnej temperatury na terenach zurbanizowanych i zapobieganiu powstawania zjawiska tzw. miejskiej wyspy ciepła, a także stanowi bufor przed hałasem, co ma istotne znaczenie dla komfortu i jakości życia mieszkańców. Wysoki udział powierzchni biologicznie czynnej ma również wpływ na zachowanie odpowiedniej przepuszczalności gruntu, co ma istotne znaczenie w przypadku nasilających się ekstremalnych zjawisk pogodowych, np. nawałnych deszczy i długich okresów suszy.

Zakres i cel przedsięwzięcia

Założeniem przedsięwzięcia zintegrowanego jest ochrona przyrody i poprawa jakości środowiska w MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask oraz udostępnienie cennych zasobów przyrodniczych jego mieszkańcom i odwiedzającym go turystom. W ramach projektów zaplanowano m.in. utworzenie dróg rowerowych, dróg dla pieszych i rowerów oraz ich zagospodarowanie w celu skanalizowania ruchu turystycznego, co pozwoli na ochronę cennych zasobów przyrodniczych. Planowane ścieżki, alejki, miejsca edukacji i zabaw mają bowiem zabezpieczyć siedliska oraz strefy bioróżnorodności przed niekontrolowaną ingerencją człowieka (uporządkowanie i ukierunkowanie ruchu pieszych i rowerzystów). Celem projektów jest również przybliżenie turystom cennych przyrodniczo obszarów i edukowanie ich w zakresie wiedzy o danym obszarze i jego ochronie. Projekty mają na celu nie tylko ochronę obszarów cennych przyrodniczo, ale także podniesienia świadomości ekologicznej. Przedsięwzięcie ma duży wpływ na ochronę bioróżnorodności - zaplanowano prace z zakresu przywracania właściwego stanu siedlisk, wzbogacenia różnorodności gatunkowej, poprawy stanu drzewostanów, zwiększenie ich odporności biologicznej oraz czynną ochronę gatunkową roślin i zwierząt, tworzenia parków miejskich i centrów edukacji ekologicznej. Projekty uwzględniają takie zagospodarowanie terenu, ciągów komunikacyjnych, aby były one dostępne dla osób na wózkach, o ograniczonej możliwości ruchowej, starszych, niepełnosprawnych czy rodziców z małymi dziećmi – bez krawężników, zróżnicowania w terenie, z miejscami odpoczynku i postoju.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma charakter zintegrowany i jest ukierunkowane na wzmacnianie jakości terenów zielonych i parkowych oraz ochronę zasobów przyrodniczych, co jest niezwykle ważne w dobie

kryzysu klimatycznego. Coraz bardziej powszechnym zjawiskiem na współczesnych terenach zurbanizowanych jest bowiem tzw. „miejska wyspa ciepła”, która jest wynikiem intensywnej zabudowy i zastępowania terenów biologicznie czynnych betonem i asfaltem (tzw. betonoza). Poprzez realizację projektów MOF będzie dążył do neutralności klimatycznej poprzez zachowanie terenów biologicznie czynnych przyczyniających się do ograniczania zanieczyszczenia powietrza oraz zapobiegania powstawaniu tzw. miejskiej wyspy ciepła, co z kolei wpłynie na zapewnienie komfortu i wysokiej jakości życia mieszkańców obszaru.

Tereny zieleni, obszary cenne przyrodniczo i turystycznie, odgrywają ważną rolę w kształtowaniu atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego – ich rozwijanie będzie miało zatem znaczenie również dla sfery społecznej. Istotnym dla ochrony potencjału licznych urokliwych zakątków MOF jest umożliwienie kontrolowanego dostępu do nich dla ruchu turystycznego bez szkody dla środowiska, stąd idea wyznaczenia, oznakowania i budowy dróg rowerowych, ścieżek rowerowych, ciągów pieszo-rowerowych, łączących te miejsca i tworzących sieć/trasę połączeń pomiędzy najcenniejszymi obszarami chronionymi. Wyznaczone zostaną Miejsca Odpoczynku Turystów zapobiegające ich ekspansji na inne obszary chronione oraz wybudowane/wyznaczone centra edukacji ekologicznych oraz park przyrodniczy z ścieżką dydaktyczno-edukacyjną zwiększające wiedzę i świadomość dotyczącą ekologii i ochrony obszarów chronionych.

Z infrastruktury stworzonej w ramach projektu będą mogli korzystać mieszkańcy wszystkich gmin MOF, a także odwiedzający go turyści.

Oczekiwane efekty

Wspólnym efektem realizacji planowanych działań będzie wzmocnienie ochrony przyrody i zachowania wysokiej jakości środowiska w MOF. Poprzez utrzymanie terenów zieleni oraz ich rozwój możliwe będzie utrzymanie wysokiego poziomu bioróżnorodności i wzmocnienie odporności Obszaru na zmiany klimatu i ich negatywne skutki.

Realizacja celu rozwojowego

PZ 5. realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*, w ramach którego zaplanowano działania ukierunkowane na ochronę zasobów przyrodniczych i poprawę jakości środowiska w MOF.

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

PZ 5. jest komplementarne z PZ 3. *Zwiększanie odporności na zmiany klimatu*, ze względu na fakt, iż realizacja działań ukierunkowanych na ograniczenie degradacji środowiska przez mieszkańców i turystów na obszarze cennym przyrodniczo przyczyni się do ochrony przyrody i bioróżnorodności MOF, a tym samym do podniesienia jakości terenów zielonych niezbędnych do zachowania wysokiego poziomu adaptacji do zmian klimatu. Ponadto, założenia PZ 5. są spójne z zakresem PZ 9. ze względu na fakt, iż rozbudowa infrastruktury turystycznej w MOF pozwoli na odpowiednie skanalizowanie ruchu turystycznego, a tym samym ochronę cennych zasobów przyrodniczych.

Wskazanie partnerów

Gmina Miasto Sieradz, Gmina Łask, Gmina Sędziejowice

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Gmina Miasto Sieradz	Wzmocnienie ochrony przyrody i bioróżnorodności w Parku Staromiejskim w Sieradzu
Gmina Łask	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo na terenie Gminy Łask poprzez budowę Centrum Edukacji Ekologicznej i infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny
Gmina Sędziejowice	Budowa ośrodka edukacji ekologicznej w gminie Sędziejowice

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 6. Wspieranie mobilności miejskiej i rozwój infrastruktury rowerowej

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, iż MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask charakteryzuje dobra dostępność komunikacyjna. Przez jego teren przebiega bowiem droga ekspresowa S8 (Kłódzko – Choroszcz), drogi krajowe DK12 (Łęknica – Dorohusk) i DK83 (Turek – Sieradz) oraz drogi wojewódzkie (nr 473, 479, 480, 481, 482, 710), dostępne są również połączenia kolejowe w ramach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej oraz magistrala kolejowa Śląsk – Porty (linia kolejowa nr 131). Pod względem komunikacji wewnątrzgminnej, zwłaszcza biorąc pod uwagę drogi rowerowe, dostępność ta na obszarze MOF jest jednak na średnim poziomie. W gminach tworzących MOF na 100 km² przypada ok. 10,4 km dróg rowerowych, a więc więcej, niż w województwie (5,2 km na 100 km²) i kraju (5,5 na 100 km²). Głębsza analiza pozwala jednak na stwierdzenie, iż sieć dróg dla rowerów na obszarze gmin wchodzących w skład MOF nie jest niejednorodna i w znacznej części tworzących go gmin dostępność tej infrastruktury jest niewystarczająca – brakuje ich przede wszystkim w gminach: Buczek, Wodzierady, Sieradz (gmina wiejska) i Szadek. W miastach rdzeniach MOF (Sieradz, Zduńska Wola i Łask) infrastruktura rowerowa jest stosunkowo dobrze rozwinięta - funkcjonuje tam system Wojewódzkiego Roweru Publicznego (rowery miejskie). Jednakże, na terenie całego obszaru MOF brakuje zintegrowanej, spójnej i wzajemnie powiązanej sieci dróg rowerowych i dróg dla pieszych i rowerów.

W MOF obserwuje się zjawisko wykluczenia komunikacyjnego, które dotyczy przede wszystkim mieszkańców peryferyjnie położonych miejscowości, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych i nie posiadających własnego samochodu. Niski poziom mobilności ludności związany jest głównie z niedostatecznie rozwiniętym systemem transportu zbiorowego oraz niewystarczającą liczbą dróg rowerowych i pieszo-rowerowych. Wpływa to również na szczególnie wysokie natężenie ruchu samochodowego, który z kolei negatywnie oddziałuje na stan powietrza i generuje nadmierny hałas. W obecnym układzie istniejące drogi rowerowe na terenie MOF nie tworzą bowiem zintegrowanego systemu, stanowiącego alternatywę dla innych środków transportu pozwalającego na swobodne przemieszczanie się.

Jednym z kluczowych problemów zidentyfikowanych na obszarze MOF jest niska jakość powietrza. Głównym źródłem zanieczyszczeń, poza niską emisją, jest emisja liniowa z transportu drogowego. Wysokie natężenie ruchu drogowego, co jest zauważalne przede wszystkim w miastach i na drogach

krajowych i wojewódzkich, sprzyja nie tylko przedostawaniu się do powietrza szkodliwych spalin, a także negatywnie wpływa na komfort podróży. Odcinki dróg wojewódzkich zlokalizowane w granicach MOF, przede wszystkim w Łasku i Sieradzu, należą do najbardziej obciążonych w województwie łódzkim - średni dobowy ruch roczny (SDRR) w punktach pomiarowych przekroczył wartość 10 tys. W przypadku drogi ekspresowej S8, SDRR wynosił nieco ponad 30 tys. (Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021). Tendencje te związane są z rokrocznie wzrastającą liczbą zarejestrowanych samochodów osobowych w powiatach: sieradzkim, łaskim i zduńskowolskim, w granicach których znajdują się gminy należące do MOF. W 2021 r. odnotowano w nich łącznie 246 688 zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników, z czego niemal 71% stanowiły samochody osobowe, a 11% - samochody ciężarowe. Przekłada się to na zwiększone natężenie ruchu drogowego, a tym samym problemy takie jak zatory drogowe, czy deficyt miejsc parkingowych. Problemy te, wraz z niższą jakością powietrza, wynikają m.in. z niedostatecznie rozwiniętego systemu komunikacji publicznej, czy sieci dróg rowerowych, przez co mieszkańcy często zmuszeni są do przemieszczania się własnym środkiem transportu.

Zakres i cel przedsięwzięcia

PZ 6. ma na celu wsparcie niezmotoryzowanego transportu indywidualnego w MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask poprzez rozwój infrastruktury do korzystania z form indywidualnej mobilności aktywnej, w tym ruchu pieszego i rowerowego. Zakres przedsięwzięcia obejmuje rozbudowę i rozwój zintegrowanego systemu dróg rowerowych i pieszo-rowerowych na terenie MOF, co pozwoli na wzmocnienie konkurencyjności oferty transportowej opartej na mobilności miejskiej, z priorytetem dla ruchu pieszego i rowerowego. Dzięki realizacji projektu mieszkańcy MOF oraz odwiedzający go turyści będą mieli możliwość korzystania z alternatywnej do indywidualnego transportu samochodowego opcji, ułatwiającej poruszanie się po terenie Obszaru, zwiedzanie i załatwianie codziennych spraw z wykorzystaniem ekologicznego środka lokomocji, jakim jest rower. Inwestycje związane z budową, rozbudową i modernizacją dróg dla rowerów oraz rozwojem infrastruktury niezbędnej do korzystania z form indywidualnej mobilności aktywnej znacząco wpłyną zatem na ograniczenie emisji zanieczyszczeń i przyczynią się do poprawy stanu środowiska.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma charakter zintegrowany i jest ukierunkowane na rozwiązywanie problemów rozwojowych wspólnych dla gmin tworzących MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask. Rozwój sieci ścieżek i dróg rowerowych przyczyni się do zwiększenia dostępności komunikacyjnej Obszaru i wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych między partnerskimi gminami. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń realnie wpłynie na poprawę jakości środowiska przyrodniczego nie tylko MOF, ale również całego regionu.

PZ 6. ma szczególne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask ze względu na fakt, iż dzięki budowie i rozbudowie dróg rowerowych w miastach: Sieradz i Zduńska Wola oraz gminie Sieradz możliwe będzie rozwijanie sieci infrastruktury rowerowej w MOF, co z kolei przyczyni się do wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych między partnerskimi gminami. Co ważne, zgodnie z założeniami, wraz ze wzrostem mobilności mieszkańców, poprzez promocję transportu niezmotoryzowanego, ograniczana będzie emisja zanieczyszczeń, co przyczyni się do poprawy stanu środowiska.

Oczekiwane efekty

Wspólnym efektem realizacji planowanych działań będzie poprawa poziomu zintegrowania przestrzenno-funkcjonalnego MOF poprzez rozwój zintegrowanej sieci połączeń rowerowych między partnerskimi gminami. Ponadto, w rezultacie budowania atrakcyjnej oferty alternatywnej dla transportu indywidualnego, możliwe będzie ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, a tym samym poprawa jakości środowiska w MOF.

Realizacja celu rozwojowego

PZ 6. realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*, gdyż jego realizacja przyczyni się do wzmocnienia powiązań przestrzenno-funkcjonalnych między gminami MOF oraz poprawy jakości środowiska poprzez ograniczanie zanieczyszczeń powietrza, którego źródłem jest m.in. ruch drogowy.

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

Przedsięwzięcie zintegrowane jest spójne z PZ 1. *Poprawa efektywności energetycznej*, ze względu na fakt, iż realizacja zaplanowanych w ich ramach działań przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza generowanych przez transport oraz nieefektywne indywidualne źródła ciepła, będące jednymi z czynników powodujących negatywne zmiany klimatyczne - tym samym projekt jest również komplementarny z PZ 3. *Zwiększanie odporności na zmiany klimatu*.

Ponadto, PZ 6. jest komplementarne wobec PZ 7. *Rozwój transportu niskoemisyjnego* – inwestycje zaplanowane w ramach obu przedsięwzięć przyczynią się bowiem do rozwoju i wspierania mobilności miejskiej. Działania te są także spójne z PZ 8. *Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2035*.

PZ 6. jest również spójne z zakresem PZ 9. *Rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze MOF* – w ramach obu przedsięwzięć zaplanowano rozbudowę infrastruktury rowerowej o różnych funkcjach, co pozwoli na stworzenie spójnej sieci ścieżek umożliwiającej zarówno sprawną komunikację, jak i aktywny wypoczynek.

Wskazanie partnerów

Gmina Miasto Sieradz, Miasto Zduńska Wola, Gmina Łask

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Gmina Miasto Sieradz	Rowerowy Sieradz
Miasto Zduńska Wola	Budowa dróg pieszo-rowerowych w mieście Zduńska Wola
Gmina Łask	Zielony mobilny Łask

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 7. Rozwój transportu niskoemisyjnego**Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego**

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, iż MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask charakteryzuje dobra dostępność komunikacyjna. Przez jego teren przebiega bowiem droga ekspresowa S8 (Kłodzko – Choroszcz), drogi krajowe DK12 (Łęknica – Dorohusk) i DK83 (Turek – Sieradz) oraz drogi wojewódzkie (nr 473, 479, 480, 481, 482, 710), dostępne są również połączenia kolejowe w ramach Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej oraz magistrala kolejowa Śląsk – Porty (linia kolejowa nr 131). Pod względem komunikacji wewnętrznej, zwłaszcza biorąc pod uwagę drogi rowerowe, dostępność ta na obszarze MOF jest jednak na średnim poziomie.

W MOF obserwuje się zjawisko wykluczenia komunikacyjnego, które dotyka przede wszystkim mieszkańców peryferyjnie położonych miejscowości, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych i nie posiadających własnego samochodu. Niski poziom mobilności ludności związany jest głównie z niedostatecznie rozwiniętym systemem transportu zbiorowego oraz niewystarczającą liczbą dróg rowerowych i pieszo-rowerowych. Wpływa to również na szczególnie wysokie natężenie ruchu samochodowego, który z kolei negatywnie oddziałuje na stan powietrza i generuje nadmierny hałas. W obecnym układzie istniejące drogi rowerowe na terenie MOF nie tworzą bowiem zintegrowanego systemu, stanowiącego alternatywę dla innych środków transportu pozwalającego na swobodne przemieszczanie się.

Jednym z kluczowych problemów MOF jest niska jakość powietrza. Głównym źródłem zanieczyszczeń, poza niską emisją, jest emisja liniowa z transportu drogowego. Wysokie natężenie ruchu drogowego, co jest zauważalne przede wszystkim w miastach i na drogach krajowych i wojewódzkich, sprzyja nie tylko przedostawaniu się do powietrza szkodliwych spalin, a także negatywnie wpływa na komfort podróży. Odcinki dróg wojewódzkich zlokalizowane w granicach MOF, przede wszystkim w Łasku i Sieradzu, należą do najbardziej obciążonych w województwie łódzkim - średni dobowy ruch roczny (SDRR) w punktach pomiarowych przekroczył wartość 10 tys. W przypadku drogi ekspresowej S8, SDRR wynosił nieco ponad 30 tys. (Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021). Tendencje te związane są z rokrocznie wzrastającą liczbą zarejestrowanych samochodów osobowych w powiatach: sieradzkim, łaskim i zduńskowolskim, w granicach których znajdują się gminy należące do MOF. W 2021 r. odnotowano w nich łącznie 246 688 zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników, z czego niemal 71% stanowiły samochody osobowe, a 11% - samochody ciężarowe. Przekłada się to na zwiększone natężenie ruchu drogowego, a tym samym problemy takie jak zatory drogowe czy deficyt miejsc parkingowych. Problemy te, wraz z niższą jakością powietrza, wynikają m.in. z niedostatecznie rozwiniętego systemu komunikacji publicznej, czy sieci dróg rowerowych, przez co mieszkańcy często zmuszeni są do przemieszczania się własnym środkiem transportu.

Zakres i cel przedsięwzięcia

Przedsięwzięcie ma na celu usprawnienie transportu publicznego w Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Sieradz – Zduńska Wola – Łask (MOF) poprzez wzmocnienie systemu zrównoważonego transportu z uwzględnieniem inwestycji dotyczących bezemisyjnego lub niskoemisyjnego taboru.

Zaplanowane do realizacji inwestycje obejmują zakup i udostępnienie pasażerom komunikacji publicznej autobusów nisko- lub bezemisyjnych autobusów, a także budowę niezbędnej infrastruktury towarzyszącej, m.in. w postaci punktów ładowania pojazdów elektrycznych w gminie Łask oraz mieście Zduńska Wola. Ponadto, w Zduńskiej Woli zaplanowano inwestycje z zakresu cyfryzacji w transporcie miejskim (m.in. wdrożenie biletomatów, systemu informacji pasażerskiej oraz systemu organizacji transportu publicznego), a także działania zmierzające do modernizacji/dostosowania istniejącej infrastruktury technicznej (m.in. wiat, budynków biurowych i warsztatowych) do obsługi nowego taboru. Przedsięwzięcia te będą miały wpływ na poprawę jakości środowiska w MOF (m.in. poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń z transportu), a także

wzmocnienie powiązań przestrzenno-funkcjonalnych między partnerskimi gminami dzięki usprawnieniu systemu transportowego w MOF.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma charakter zintegrowany i jest ukierunkowane na rozwiązywanie problemów rozwojowych wspólnych dla gmin tworzących MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask. Usprawnienie transportu publicznego opartego na elektromobilności przyczyni się do zwiększenia dostępności komunikacyjnej Obszaru i wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych między partnerskimi gminami. Ponadto, ograniczenie emisji zanieczyszczeń realnie wpłynie na poprawę jakości środowiska przyrodniczego nie tylko MOF, ale również całego województwa.

Rozwój infrastruktury ładowania pojazdów elektrycznych i upowszechnianie technologii paliw alternatywnych pozwoli na przyspieszenie wdrażania tego typu rozwiązań w innych obszarach transportu. Z wdrażanej w ramach przedsięwzięcia zintegrowanego infrastruktury będą mogli korzystać nie tylko mieszkańcy gmin, na terenie których realizowane będą projekty, ale również mieszkańcy całego MOF, a także odwiedzający go turyści. Ponadto, linie autobusowe Zduńskowolskiego Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Sp. z o.o. obsługują zarówno miasto Zduńska Wola, jak i ościennie gminy, a także miasto Łask. Inwestycje z zakresu cyfryzacji w transporcie miejskim przyczynią się do poprawy jakości świadczonych usług oraz zwiększenia efektywności systemu transportu publicznego w MOF. Sprawnie działający system będzie miał natomiast wpływ na wzrost mobilności mieszkańców i wykorzystanie środków transportu zbiorowego na rzecz transportu indywidualnego, szczególnie widoczny w przypadku dojazdów do i z pracy pomiędzy gminami MOF (*macierz przepływu ludności związanego z zatrudnieniem – dane GUS*).

PZ 7. ma szczególne znaczenie dla rozwoju społeczno-gospodarczego MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask ze względu na fakt, iż wysokiej jakości transport publiczny wzmocni powiązania funkcjonalno-przestrzenne między partnerskimi gminami. Tym samym możliwe będzie ograniczenie zjawiska wykluczenia komunikacyjnego oraz zwiększenie dostępności oferty MOF dla wszystkich mieszkańców, a także turystów. Z infrastruktury stworzonej w ramach projektu będą bowiem mogli korzystać mieszkańcy całego MOF oraz odwiedzające go osoby – realizacja zamierzonych inwestycji stworzy lepsze warunki dojazdu i dostępu, przede wszystkim do pracy i edukacji dla mieszkańców wielu gmin, w tym również spoza MOF. Poprzez realizację założeń projektu wzrośnie nie tylko jakość i komfort życia w MOF, ale również jakość środowiska przyrodniczego dzięki ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do powietrza.

Oczekiwane efekty

Wspólnym efektem realizacji planowanych działań będzie poprawa poziomu zintegrowania przestrzenno-funkcjonalnego MOF poprzez usprawnienie systemu transportu zbiorowego. Ponadto, w rezultacie budowania atrakcyjnej oferty alternatywnej dla transportu indywidualnego, możliwe będzie ograniczenie zanieczyszczenia powietrza, a tym samym poprawa jakości środowiska w MOF.

Realizacja celu rozwojowego

PZ 7. realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*, gdyż jego realizacja przyczyni się do wzmocnienia powiązań przestrzenno-funkcjonalnych między gminami MOF oraz poprawy jakości środowiska poprzez ograniczanie zanieczyszczeń powietrza, którego źródłem jest m.in. ruch drogowy.

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

Przedsięwzięcie zintegrowane jest spójne z PZ 1. *Poprawa efektywności energetycznej*, ze względu na fakt, iż realizacja zaplanowanych w ich ramach działań przyczyni się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza generowanych przez transport oraz nieefektywne indywidualne źródła ciepła, będące jednymi z czynników powodujących negatywne zmiany klimatyczne - tym samym projekt jest również komplementarny z PZ 3. *Zwiększanie odporności na zmiany klimatu*.

Ponadto, PZ 7. jest komplementarne wobec PZ 6. *Wspieranie mobilności miejskiej i rozwój infrastruktury rowerowej* – inwestycje zaplanowane w ramach obu przedsięwzięć przyczynią się bowiem do rozwoju i wspierania mobilności miejskiej. Działania te są także spójne z PZ 8. *Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2035*.

Wskazanie partnerów

Gmina Łask, Miasto Zduńska Wola

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Gmina Łask	Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych
Miasto Zduńska Wola	Wymiana taboru publicznego na niskoemisyjny wraz z niezbędną infrastrukturą oraz cyfryzacją transportu miejskiego w Zduńskiej Woli

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

PZ 8. *Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2035*

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Jednym z kluczowych wyzwań stojących przed współczesnymi ośrodkami osadniczymi jest odpowiednie planowanie mobilności miejskiej i dążenie do osiągnięcia celów europejskich w zakresie zmian klimatycznych i zapewnienia efektywności energetycznej. Ze względu na wzrastające natężenie ruchu drogowego, a tym samym zwiększający się poziom emisji zanieczyszczeń do powietrza i hałasu, konieczne jest wdrażanie rozwiązań ukierunkowanych na ochronę środowiska i poprawę efektywności systemów transportowych. Jest to ważne również biorąc pod uwagę jakość życia mieszkańców terenów zurbanizowanych oraz uczestników ruchu drogowego – intensywny ruch i związane z nim zatory i wypadki wpływają bowiem na obniżenie poziomu komfortu podróży oraz poziomu bezpieczeństwa publicznego.

Z przeprowadzonej diagnozy wynika, iż MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask charakteryzuje dobra dostępność komunikacyjna. Pod względem komunikacji wewnątrzgminnej, zwłaszcza biorąc pod uwagę drogi rowerowe, dostępność ta na obszarze MOF jest jednak na średnim poziomie.

W MOF obserwuje się zjawisko wykluczenia komunikacyjnego, które dotyka przede wszystkim mieszkańców peryferyjnie położonych miejscowości, ze szczególnym uwzględnieniem osób starszych i nieposiadających własnego samochodu. Niski poziom mobilności ludności związany jest głównie z niedostatecznie rozwiniętym systemem transportu zbiorowego oraz niewystarczającą liczbą dróg rowerowych. Wpływa to również na szczególnie wysokie natężenie ruchu samochodowego, który z kolei negatywnie oddziałuje na stan powietrza i generuje nadmierny hałas.

Jednym z kluczowych problemów MOF jest niska jakość powietrza. Głównym źródłem zanieczyszczeń, poza niską emisją, jest emisja liniowa z transportu drogowego. Wysokie natężenie ruchu drogowego, co jest zauważalne przede wszystkim w miastach i na drogach krajowych i wojewódzkich, sprzyja nie tylko przedostawaniu się do powietrza szkodliwych spalin, a także negatywnie wpływa na komfort podróży. Odcinki dróg wojewódzkich zlokalizowane w granicach MOF, przede wszystkim w Łasku i Sieradzu, należą do najbardziej obciążonych w województwie łódzkim - średni dobowy ruch roczny (SDRR) w punktach pomiarowych przekroczył wartość 10 tys. W przypadku drogi ekspresowej S8, SDRR wynosił nieco ponad 30 tys. (Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021). Tendencje te związane są z rokrocznie wzrastającą liczbą zarejestrowanych samochodów osobowych w powiatach: sieradzkim, łaskim i zduńskowolskim, w granicach których znajdują się gminy należące do MOF. W 2021 r. odnotowano w nich łącznie 246 688 zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników, z czego niemal 71% stanowiły samochody osobowe, a 11% - samochody ciężarowe. Przekłada się to na zwiększone natężenie ruchu drogowego, a tym samym problemy takie jak zatory drogowe czy deficyt miejsc parkingowych. Problemy te, wraz z niższą jakością powietrza, wynikają m.in. z niedostatecznie rozwiniętego systemu komunikacji publicznej, czy sieci dróg rowerowych, przez co mieszkańcy często zmuszeni są do przemieszczania się własnym środkiem transportu.

Zgodnie z założeniami pakietu Fit for 55, który odnosi się do okresu przejściowego, prowadzącego docelowo do osiągnięcia neutralności klimatycznej w 2050 roku w całej UE, do 2035 ma zostać wprowadzony zakaz sprzedaży samochodów spalinowych, natomiast do 2025 roku ma powstać minimum jedna stacja ładowania o mocy nie mniejszej niż 300 kW na każde 60 km autostrad w Unii Europejskiej. Mając na uwadze powyższy unijny cel klimatyczny, a także prognozowany dynamiczny wzrost liczby pojazdów elektrycznych w najbliższych latach, gminy MOF podejmują się przygotowania planu działań umożliwiającego podjęcie odpowiednich kroków w kierunku zrównoważonego rozwoju systemu transportowego.

Zakres i cel przedsięwzięcia

Celem przedsięwzięcia jest opracowanie długoterminowej strategii ukierunkowanej na poprawę warunków ruchu pieszego, rowerowego i drogowego oraz zapewnienie efektywnego transportu publicznego w MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask.

Zadanie będzie polegać na opracowaniu Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP) dla wszystkich partnerów objętych MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask. Rolą dokumentu jest wypracowanie spójnej dla partnerów MOF koncepcji systemu transportowego i wyznaczenie kierunków działań i przyszłej współpracy dla zrównoważonego rozwoju w dziedzinie mobilności miejskiej. Ważną kwestią jest ukierunkowanie planowanych działań w taki sposób, aby poprawić efektywność systemu transportowego, ograniczyć koszty zewnętrzne generowane podczas podróży i transportu oraz maksymalizować korzyści społeczne.

Uzasadnienie zintegrowania

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej stanowiący część projektu zintegrowanego będzie obejmował wszystkie gminy MOF Sieradz– Zduńska Wola – Łask, a tym samym będzie stanowił spójną koncepcję strategiczną, wyznaczającą cele i kierunki rozwoju systemu transportowego w MOF.

Przedsięwzięcie jest projektem partnerskim. Zgodnie z podjętymi przez Partnerów MOF uchwałami, Prezydent Miasta Sieradz został upoważniony do zawarcia porozumienia międzygminnego dotyczącego powierzenia Miastu Sieradz zadania publicznego polegającego na przygotowaniu SUMP.

Oczekiwane efekty

Wspólnym efektem realizacji planowanych działań będzie określenie spójnej koncepcji strategicznej dla MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask w zakresie zrównoważonej mobilności miejskiej, ukierunkowanej na zapewnienie efektywnego systemu transportowego w MOF. Dokument będzie zawierał wspólne dla partnerskich samorządów cele i kierunki działań, których realizacja umożliwi m.in. wzmocnienie powiązań funkcjonalno-przestrzennych w MOF, poprawę jakości życia mieszkańców oraz poprawę jakości środowiska.

Realizacja celu rozwojowego

PZ 8. realizuje założenia celu rozwojowego 1. *Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju*, gdyż jego realizacja przyczyni się do wzmocnienia powiązań przestrzenno-funkcjonalnych między gminami MOF oraz poprawy jakości środowiska poprzez ograniczanie zanieczyszczeń powietrza, którego źródłem jest m.in. ruch drogowy.

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

Przedsięwzięcie zintegrowane jest spójne z PZ 6. *Wspieranie mobilności miejskiej i rozwój infrastruktury rowerowej* oraz PZ 7. *Rozwój transportu niskoemisyjnego*. Zaplanowane w ich ramach przedsięwzięcia ukierunkowane są na rozwój i wspieranie mobilności miejskiej, co jest przedmiotem Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej.

Wskazanie partnerów

Gmina Buczek, Gmina Łask, Gmina Sędziejowice, Gmina Wodzierady, Gmina Miasto Sieradz, Gmina Sieradz, Miasto Zduńska Wola, Gmina Zduńska Wola, Gmina i Miasto Szadek, Gmina Zapolice

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

Podmiot realizujący projekt	Nazwa projektu
Gminy MOF	Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2035

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

Wymiar społeczno-gospodarczy

Cel rozwojowy 2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie

PZ 9. Rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze MOF

Charakterystyka przedsięwzięcia zintegrowanego

Analiza potrzeb i potencjałów rozwojowych – uzasadnienie potrzeby realizacji przedsięwzięcia

Obszar MOF charakteryzuje się wysokimi walorami przyrodniczymi i antropogenicznymi, co stanowi o jego atrakcyjności turystycznej. Budującym ją potencjałem jest przede wszystkim przebieg rzek: Warty i Grabi, a także występowanie cennych przyrodniczych, zróżnicowanych terenów prawnie chronionych, m.in. Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, Nadwarciańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Dolina Grabi czy Obszaru Chronionego Krajobrazu Środkowej Grabi oraz Obszaru Natura 2000 Grabia. Miasto Sieradz, Zduńska Wola oraz gmina Zduńska Wola i Zapolice wchodzi w skład Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, w ramach którego zrzeszone samorządy współpracują w celu wzmocnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych obszaru oraz zwiększenia atrakcyjności turystycznej.

Przez obszar MOF prowadzi kilka szlaków turystycznych prezentujących bogactwo przyrodnicze i kulturowe regionu, m.in. Szlak Sieradzkiej Eski, Szlak Bursztynowy, Łódzki Szlak Konny, szlak kajakowy Warty, Widawki i Grabi oraz samochodowy Szlak Romański i liczne szlaki PTTK, a także Szlak Ziemi Sieradzkiej składający się z czterech odcinków – Szlaku św. Maksymiliana Kolbego (prowadzący m.in. przez Łask i Zduńską Wolę), Szlaku Skarbów Ziemi Sieradzkiej (prowadzący m.in. przez gminy: Szadek i Łask), Szlaku Osad Braci Czeskich i Szlaku Węgla Brunatnego. Wyznaczona trasa obejmuje wiele zabytków, m.in. kościoły, zespoły klasztorne i świątynie oraz prowadzi przez malownicze tereny Wysoczyzny Łaskiej czy Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki. Istotne jest dalsze rozwijanie infrastruktury i wykorzystanie potencjału istniejących szlaków, a także włączanie w nie nowych punktów i elementów oferty turystycznej.

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego gmin wchodzących w skład MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest architektura sakralna i mieszczańska. Miasto Sieradz wchodzi w skład sieci ośrodków historycznych o randze krajowej, m.in. z uwagi na historyczny układ przestrzenny i zabytki. Istotnym walorem Zduńskiej Woli są natomiast domy tkaczy oraz miejsca związane z życiem i działalnością św. Maksymiliana Kolbe. Ponadto, wśród cennych obiektów zabytkowych MOF wymienia się architekturę sakralną, m.in. kościół parafialny pw. św. Urszuli w Strońsku (jeden z najstarszych ceglanych kościołów w Polsce), kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP w Zduńskiej Woli czy Kolegiatę Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła w Łasku w stylu gotycko-renesansowym. Na obszarach wiejskich MOF funkcjonują ponadto obiekty agroturystyczne i letniskowe, przyciągające miłośników natury.

Istotnym deficytem ograniczającym rozwój turystyki w MOF jest jednak przede wszystkim niska dostępność dróg rowerowych, w szczególności na obszarach wiejskich. Ponadto, potencjał turystyczny nie jest w pełni wykorzystywany przez fakt, iż brakuje spójnej i zintegrowanej sieci szlaków turystycznych, które prezentowałyby walory gmin należących do MOF. Posiadane zasoby tworzą bazę do stworzenia różnorodnej oferty turystycznej, łączącej turystykę aktywną i kulturową. Rozwój branży turystycznej w MOF wpłynie na dywersyfikację lokalnej gospodarki poprzez udostępnianie nowych obiektów i tworzenie nowych miejsc pracy, a tym samym – poszerzanie możliwości rozwoju zawodowego mieszkańców i zwiększanie wpływów budżetowych poszczególnych jst.

Zakres i cel przedsięwzięcia

Celem realizacji przedsięwzięcia zintegrowanego jest rozwój oferty turystycznej MOF w oparciu o cenne walory przyrodnicze i historyczno-kulturowe partnerskich gmin. W efekcie możliwe będzie budowanie marki turystycznej Obszaru jako miejsca oferującego dogodne warunki do uprawiania aktywnej turystyki, a także atrakcyjnego pod kątem kulturalnym.

W ramach PZ 9. zaplanowano m.in. budowę i modernizację pieszych i rowerowych szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, a także zagospodarowanie przestrzeni publicznych na cele turystyczne i wypoczynkowe. Ponadto, istotnym elementem przedsięwzięcia będzie wykorzystanie istniejącej infrastruktury do budowania marki turystycznej MOF, poprzez włączenie jej w ofertę turystyczną.

Zaplanowane do realizacji projekty uwzględniają przede wszystkim stworzenie sieci pieszo-rowerowych szlaków turystycznych, które będą prezentowały walory historyczno-kulturowe i przyrodnicze MOF oraz stanowiły atrakcyjną ofertę aktywnego wypoczynku. Ponadto, w ramach przedsięwzięcia zaplanowano zagospodarowanie przestrzeni publicznych, przede wszystkim bulwarów rzek: Warty, Grabi, czy Widawki, które są ważnym wyróżnikiem MOF i cechują się wysokimi walorami przyrodniczymi. Stworzenie miejsc, które przybliżą odwiedzającym zagadnienia związane z gospodarowaniem wodą, ekosystemami rzecznyymi, obszarami Natura 2000 jest ważnym elementem działań ukierunkowanych na budowanie atrakcyjnej marki turystycznej MOF. Poza rzekami, istotny potencjał w tym zakresie mają zbiorniki wodne – zagospodarowanie terenu przy zalewach, jeziorach, czy stawach polegać będzie m.in. na urządzeniu kąpielisk oraz plaż piaszczystych i trawiastych, montażu tablic edukacyjno-informacyjnych oraz małej architektury. Przy zbiorniku „Łask” przewidziano natomiast budowę interaktywnego Wodnego Centrum Dydaktycznego o tematyce ściśle związanej z relacją człowieka z dolinami rzecznyymi oraz gospodarowaniem zasobami wodnymi w obliczu zmian klimatycznych. Planowane jest również przeprowadzenie kampanii promującej wspólną dla MOF ofertę turystyczną.

Planowane w ramach ZIT przedsięwzięcia realizowane będą zgodnie z zasadami zrównoważonej turystyki, a więc w taki sposób, aby ograniczyć negatywny wpływ wysokiego natężenia turystycznego na środowisko naturalne, lokalne społeczności oraz uwarunkowania kulturowe. Inwestycje w infrastrukturę oraz przekształcanie przestrzeni publicznych poprzez odpowiednie prowadzenie szlaków turystycznych będą uwzględniały działania związane z ochroną zasobów przyrodniczych oraz elementów dziedzictwa kulturowego MOF, a także kształtowaniem dziedzictwa, m.in. poprzez preferowanie i promocję lokalnych form architektonicznych czy poszanowanie historycznych układów urbanistycznych w miastach i na terenach wiejskich.

Zaplanowane przedsięwzięcia są kontynuacją działań związanych z rozwojem gospodarki turystycznej wdrażanych w ciągu ostatnich kilku lat w MOF. Gminy MOF inwestowały bowiem w rozwój infrastruktury i oferty m.in. przystani kajakowych, basenów i kąpielisk, czy pól namiotowych/campingowych. Ponadto, Powiat Zduńskowolski wraz z gminami: Zapolice i Zduńska Wola realizowały wspólnie założenia projektu Aktywna Dolina Rzeki Warty finansowanego z funduszy Unii Europejskiej, którego celem jest rozwijanie infrastruktury turystycznej i promocja walorów przyrodniczych regionu.

Uzasadnienie zintegrowania

Przedsięwzięcie ma charakter zintegrowany i jest ukierunkowane na wykorzystanie walorów gmin tworzących MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask i wykorzystanie wspólnego potencjału do rozwoju społeczno-gospodarczego MOF. Na bazie cennych zasobów przyrodniczych i historyczno-kulturowych możliwe jest bowiem rozwijanie oferty turystycznej, co przełoży się na poprawę sytuacji w sferze demograficznej (zapobieganie odpływu ludności) oraz na rynku pracy (dywersyfikacja struktury gospodarczej poprzez rozwój branży turystycznej).

Zaplanowane do realizacji działania związane z rozbudową i modernizacją ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej przyczynią się do zrównoważonego rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego MOF. Zakłada się, że tworzona w ramach projektu infrastruktura będzie katalizatorem współpracy różnych podmiotów świadczących usługi w MOF - nie tylko podmiotów z branży turystycznej, ale również przedsiębiorstw z branży gastronomicznej i hotelarskiej, a także instytucji kultury i sportu. Nowopowstałe ciągi piesze, drogi rowerowe i/lub pieszo-rowerowe będą stanowiły podstawę do budowania spójnej sieci szlaków turystycznych, które w połączeniu z odpowiednio zagospodarowaną przestrzenią publiczną stworzą atrakcyjną ofertę aktywnej turystyki.

Stworzona w ramach PZ 9. infrastruktura będzie wykorzystywana nie tylko przez turystów odwiedzających gminy MOF, ale również ich mieszkańców, co korzystnie wpłynie na podniesienie jakości ich życia. Infrastruktura sprzyjająca aktywnemu wypoczynkowi stanowi bowiem istotny element oferty gminnej - aktywność fizyczna i turystyczna ma duży wpływ na dobrostan psychiczny człowieka, przez co jest zaliczana do jednych z najbardziej społecznie pożądanych form spędzania wolnego czasu. Rozwój infrastruktury turystycznej przyczyni się zatem do poprawy jakości życia mieszkańców MOF nie tylko pośrednio poprzez dywersyfikację gospodarczą i poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, ale również bezpośrednio dzięki udostępnieniu różnorodnej oferty spędzania czasu wolnego.

Oczekiwane efekty

Wspólnym efektem realizacji planowanych działań będzie podniesienie atrakcyjności turystycznej MOF oraz zwiększenie dostępności oferty spędzania czasu wolnego skierowanej do mieszkańców i turystów wszystkich grup wiekowych.

Realizacja celu rozwojowy

PZ 9. realizuje założenia celu rozwojowego 2. *Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmocnienie konkurencyjności MOF w regionie*. Dzięki inwestycjom związanym z rozwijaniem oferty turystycznej, możliwa będzie poprawa sytuacji w sferze demograficznej (zapobieganie odpływu ludności) oraz na rynku pracy (dywersyfikacja struktury gospodarczej poprzez rozwój branży turystycznej).

Powiązanie z innymi Przedsięwzięciami Zintegrowanymi

Przedsięwzięcie zintegrowane jest spójne z PZ 6. *Wspieranie mobilności miejskiej i rozwój infrastruktury rowerowej* – w ramach obu przedsięwzięć zaplanowano rozbudowę infrastruktury rowerowej o różnych funkcjach, co pozwoli na stworzenie spójnej sieci ścieżek umożliwiającej zarówno sprawną komunikację, jak i aktywny wypoczynek. Ponadto, założenia PZ 9. są spójne z zakresem PZ 5. *Wzmocnienie ochrony przyrody i bioróżnorodności* ze względu na fakt, iż rozbudowa infrastruktury turystycznej w MOF pozwoli na odpowiednie skanalizowanie ruchu turystycznego, a tym samym ochronę cennych zasobów przyrodniczych.

Wskazanie partnerów

Gmina Zduńska Wola, Gmina Miasto Sieradz, Gmina Sędziejowice, Gmina Łask, Miasto Zduńska Wola, Gmina Zapolice, Gmina Buczek, Gmina Sieradz

Wskazanie projektów strategicznych (lista podstawowa)

<i>Podmiot realizujący projekt</i>	<i>Nazwa projektu</i>
Gmina Zduńska Wola	Inwestycje w rozwój infrastruktury turystycznej
Gmina Miasto Sieradz	Budowa bulwarów nad rzeką Wartą w Sieradzu
Gmina Miasto Sieradz	Rozwój rowerowych tras turystycznych w Sieradzu
Gmina Sędziejowice	Budowa szlaków turystycznych
Gmina Łask	Rozwój infrastruktury turystycznej w obszarze MOF w tym budowa pieszych i rowerowych szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą szlaków turystycznych
Gmina Łask	Rozwój infrastruktury turystycznej w obszarze MOF poprzez zagospodarowanie turystyczne obrzeży zbiorników na terenie gm. Łask
Miasto Zduńska Wola	Budowa i przebudowa infrastruktury turystycznej w Zduńskiej Woli
Miasto Zduńska Wola	Inwestycje w infrastrukturę pieszo - rowerową w Zduńskiej Woli wspólną ofertą turystyczną MOF
Gmina Zapolice	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Aktywnej Doliny Rzeki Warty poprzez inwestycje w infrastrukturę turystyczną i kulturalną
Gmina Buczek	Budowa szlaku rowerowego wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych
Gmina Sieradz	Infrastruktura turystyczna w Gminie Sieradz
Gmina Miasto Sieradz	Budowa amfiteatru w Sieradzu
Miejski Dom Kultury w Zduńskiej Woli	Przebudowa i modernizacja infrastruktury kultury w Zduńskiej Woli

Sposób wyboru projektów

Niekonkurencyjny

II.3 Wykaz wszystkich przedsięwzięć zintegrowanych – lista projektów realizujących cele rozwojowe

LISTA PODSTAWOWA

Cel rozwojowy 1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju						
LP	Symbol projektu	Nazwa projektu	Nazwa instytucji	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita [PLN] wg kursu 1 EUR = 4,3138	Przewidywana wartość dofinansowania[PLN] wg kursu 1 EUR = 4,3138
1	PZ.1.1.	Termomodernizacja ZSO w Sędziejowicach	Gmina Sędziejowice	FEŁ2027-CS2.1.	4.294.483,00	3.650.310,00
2	PZ.1.2.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Gminie Zduńska Wola	Gmina Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.1.	10.000.000,00	8.500.000,00
3	PZ.1.3.	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wielorodzinnych w Zduńskiej Woli	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.1.	17.977.076,00	15.153.014,60
4	PZ.1.4.	Inwestycje w zakresie przedsięwzięć termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej Gminy i Miasta Szadek	Gmina i Miasto Szadek	FEŁ2027-CS2.1.	1.810.866,00	1.539.253,00
5	PZ.1.5.	Termomodernizacja budynku użyteczności publicznej na terenie Gminy Zapolice	Gmina Zapolice	FEŁ2027-CS2.1.	3.037.102,53	2.581.537,15
6	PZ.1.6.	Termomodernizacja budynku Urzędu Miasta Sieradza	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS2.1.	3.269.493,00	2.259.405,00
7	PZ.2.1.	Montaż instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Zduńska Wola	Gmina Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.2.	1.962.310,00	1.667.963,50
8	PZ.2.2.	Budowa instalacji OZE na terenie gminy Miasto Sieradz	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS2.2.	9.634.188,00	8.189.059,00
9	PZ.2.3.	OZE na potrzeby ZSP w Zalesiu	Gmina Wodzierady	FEŁ2027-CS2.2.	1.466.692,00	1.246.688,00
10	PZ.2.4.	Instalacja OZE dla mieszkańców Gminy Wodzierady	Gmina Wodzierady	FEŁ2027-CS2.2.	3.046.362,00	2.589.405,00
11	PZ.2.5.	Budowa instalacji odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Zapolice	Gmina Zapolice	FEŁ2027-CS2.2.	541.519,94	460.291,09
12	PZ.2.6.	OZE w Gminie Sieradz	Gmina Sieradz	FEŁ2027-CS2.2.	7.952.053,85	6.759.245,77

13	PZ.2.7.	Inwestycje w infrastrukturę służącą do wytwarzania energii elektrycznej, pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE Gminy i Miasta Szadek	Gmina i Miasto Szadek	FEŁ2027-CS2.2.	5.580.058,00	4.743.049,00
14	PZ.2.8.	Odnawialne źródła energii w gm. Łask II	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.2.	1.261.152,37	1.071.979,30
15	PZ.2.9.	Instalacja OZE w budynku użyteczności publicznej	Gmina Sieradz	FEŁ2027-CS2.2.	794.409,11	675.247,74
16	PZ.3.1.	Odbudowa rowów melioracyjnych odwadniających Miasto Zduńska Wola	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.4.	4.800.621,00	4.080.527,60
17	PZ.4.1.	Zakup średniego samochodu pożarniczego wraz z wyposażeniem dla OSP Chorzyszów	Gmina Wodzierady	FEŁ2027-CS2.4.	1.344.891,00	1.143.157,00
18	PZ.4.2.	Inwestycje w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych lub usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno – ekologicznych	Gmina i Miasto Szadek	FEŁ2027-CS2.4.	2.408.248,00	2.047.010,00
19	PZ.4.3.	Inwestycje w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych lub usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno – ekologicznych etap II	Gmina i Miasto Szadek	FEŁ2027-CS2.4.	2.132.315,00	1.812.467,75
20	PZ.4.4.	Rozwój Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w Gminie Zduńska Wola poprzez doposażenie jednostek OSP w nowe samochody ratowniczo – gaśnicze wraz z wyposażeniem	Gmina Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.4.	2.700.000,00	2.295.000,00
21	PZ.4.5.	Rozwój Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego w Gminie Zapolice poprzez doposażenie jednostek OSP w nowe samochody ratowniczo – gaśnicze wraz z wyposażeniem	Gmina Zapolice	FEŁ2027-CS2.4.	1.476.000,00	1.200.000,00
22	PZ.4.6.	Zakup samochodów ratowniczo-gaśniczych wraz z wyposażeniem na potrzeby Gminy Sieradz	Gmina Sieradz	FEŁ2027-CS2.4.	4.588.235,29	3.900.000,00
23	PZ.5.1.	Wzmocnienie ochrony przyrody i bioróżnorodności w Parku Staromiejskim w Sieradzu	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS2.7.	11.225.241,00	9.541.454,00
24	PZ.5.2.	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo na terenie Gminy Łask poprzez budowę Centrum Edukacji Ekologicznej i infrastruktury ukierunkowującej ruch turystyczny	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.7.	24.500.211,92	20.825.180,09
25	PZ.5.3.	Budowa ośrodka edukacji ekologicznej w gminie Sędziejowice	Gmina Sędziejowice	FEŁ2027-CS2.7.	4.838.802,40	4.112.982,04

26	PZ.6.1.	Rowerowy Sieradz	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS2.8.	11.898.767,00	10.113.951,00
27	PZ.6.2.	Budowa dróg pieszo-rowerowych w mieście Zduńska Wola	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.8.	3.727.548,00	3.168.415,00
28	PZ.6.3.	Zielony mobilny Łask	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.8.	6.604.757,00	3.808.989,01
29	PZ.7.1.	Budowa punktów ładowania pojazdów elektrycznych	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.8.	694.950,00	480.250,00
30	PZ.7.2.	Wymiana taboru publicznego na niskoemisyjny wraz z niezbędną infrastrukturą oraz cyfryzacją transportu miejskiego w Zduńskiej Woli	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Sp. z o.o.	FEŁ2027-CS2.8.	19.262.843,00	14.654.095,00
31	PZ.8.1.	Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2035	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS2.8.	294.129,00	250.009,00

Cel rozwojowy 2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie

LP	Symbol projektu	Nazwa projektu	Gmina	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita [PLN] wg kursu 1 EUR = 4,3138	Przewidywana wartość dofinansowania[PLN] wg kursu 1 EUR = 4,3138
1	PZ.9.1.	Budowa szlaku rowerowego wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych	Gmina Buczek	FEŁ2027-CS5.1.	8.412.462,00	7.150.592,00
2	PZ.9.2.	Rozwój infrastruktury turystycznej w obszarze MOF w tym budowa pieszych i rowerowych szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą szlaków turystycznych	Gmina Łask	FEŁ2027-CS5.1.	7.938.984,31	6.748.136,65
3	PZ.9.3.	Rozwój infrastruktury turystycznej w obszarze MOF poprzez zagospodarowanie turystyczne obrzeży zbiorników na terenie gm. Łask	Gmina Łask	FEŁ2027-CS5.1.	6.311.755,49	5.364.992,16
4	PZ.9.4.	Budowa szlaków turystycznych	Gmina Sędziejowice	FEŁ2027-CS5.1.	1.247.733,00	1.060.573,00
5	PZ.9.5.	Inwestycje w rozwój infrastruktury turystycznej	Gmina Zduńska Wola	FEŁ2027-CS5.1.	5.548.280,00	4.716.038,00
6	PZ.9.6.	Budowa bulwarów nad rzeką Wartą w Sieradzu	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS5.1.	16.259.773,00	11.236.428,00

7	PZ.9.7.	Rozwój rowerowych tras turystycznych w Sieradzu	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS5.1.	2.722.119,00	2.313.801,00
8	PZ.9.8.	Budowa i przebudowa infrastruktury turystycznej w Zduńskiej Woli	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS5.1.	14.498.134,00	12.323.313,85
9	PZ.9.9.	Inwestycje w infrastrukturę pieszo - rowerową w Zduńskiej Woli wspólną ofertą turystyczną MOF	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS5.1.	4.310.025,00	3.663.521,25
10	PZ.9.10.	Infrastruktura turystyczna w Gminie Sieradz	Gmina Sieradz	FEŁ2027-CS5.1.	4.388.452,63	3.730.184,73
11	PZ.9.11.	Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Aktywnej Doliny Rzeki Warty poprzez inwestycje w infrastrukturę turystyczną i kulturalną	Gmina Zapolice	FEŁ2027-CS5.1.	3.749.631,91	3.187.187,12
12	PZ.9.12.	Budowa amfiteatru w Sieradzu	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS5.1.	19.560.392,00	13.517.344,00
13	PZ.9.13	Przebudowa i modernizacja infrastruktury kultury w Zduńskiej Woli	Miejski Dom Kultury w Zduńskiej Woli	FEŁ2027-CS5.1.	5.650.000,00	3.900.000,00

LISTA REZERWOWA

Cel rozwojowy 1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju						
LP	Symbol projektu	Nazwa projektu	Nazwa instytucji	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita [PLN] wg kursu 1 EUR = 4,3138	Przewidywana wartość dofinansowania[PLN] wg kursu 1 EUR = 4,3138
1	PZ.1.7.	Poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków mieszkalnych w Gminie Łask	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.1.	10.796.237,21	8.921.801,62
2	PZ.1.8.	Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie Gminy Łask	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.1.	11.986.237,21	10.188.301,62
3	PZ.1.9.	Kompleksowa termomodernizacja budynku Urzędu Miejskiego w Łasku	Gmina Łask	FEŁ2027-CS2.1.	6.462.794,56	4.513.936,35
4	PZ.1.10.	Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wielorodzinnych w Zduńskiej Woli – etap II	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.1.	1.476.000,00	1.254.600,00
5	PZ.2.10.	Budowa instalacji fotowoltaicznych na budynkach oświatowych w Zduńskiej Woli – etap II	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.2.	1.537.500,00	1.062.500,00
6	PZ.3.2.	Zabezpieczenie terenu Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Sieradzu przed zalaniem wodami powodziowymi	Gmina Miasto Sieradz	FEŁ2027-CS2.4.	10.000.000,00	8.143.000,00
7	PZ.4.7.	Zakup samochodu ratowniczo – gaśniczego na potrzeby OSP w Zduńskiej Woli	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.4.	1.200.000,00	1.020.000,00
8	PZ.6.4.	Budowa dróg pieszo-rowerowych w mieście Zduńska Wola – etap II	Miasto Zduńska Wola	FEŁ2027-CS2.8.	4.000.000,00	3.400.000,00
9	PZ.7.3.	Zakup pojazdów niskoemisyjnych na potrzeby taboru komunikacji miejskiej	Zakład Komunikacji Miejskiej w Łasku / Spółka z o.o.	FEŁ2027-CS2.8.	6.460.052,00	3.708.989,00
10	PZ.7.4.	Zakup i wymiana autobusów w MPK Sieradz Sp. z o.o. w celu osiągnięcia niskoemisyjnej i zrównoważonej mobilności miejskiej - etap IV	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Sieradzu Sp. z o.o.	FEŁ2027-CS2.8.	9.434.100,00	6.519.500,00
11	PZ.7.5.	Zakup autobusów niskoemisyjnych na potrzeby MPK sp. z o.o. w Zduńskiej Woli	Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji sp. z o.o.	FEŁ2027-CS2.8.	7.380.000,00	5.100.000,00
Cel rozwojowy 2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie						
LP	Symbol projektu	Nazwa projektu	Gmina	Źródło finansowania	Szacowana wartość całkowita [PLN]	Przewidywana wartość dofinansowania[PLN]

					wg kursu 1 EUR = 4,3138	wg kursu 1 EUR = 4,3138
1	PZ.9.14.	Utworzenie Mediateki Łaskiej	Gmina Łask	FEŁ2027- CS5.1.	12.250.739,00	10.413.128,15
2	PZ.9.15.	Inwestycje w infrastrukturę turystyczną i kulturalną w Gminie Zapolice	Gmina Zapolice	FEŁ2027- CS5.1.	2.400.000,00	2.040.000,00

II.4 Plan finansowy – źródła finansowania przedsięwzięć z listy podstawowej

Cel rozwojowy	Cel operacyjny	Przedsięwzięcie zintegrowane	Priorytet FEŁ2027	Cel Szczegółowy FEŁ2027	Alokacja na MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask [EUR]	Źródła finansowania
Cel rozwojowy 1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju	1.1. Efektywne zarządzanie energią i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF	1. Poprawa efektywności energetycznej	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego łódzkiego	Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	7 808 325	FEŁ2027-CS2.1.
		2. Wsparcie rozwoju energii odnawialnej		Cel szczegółowy(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	6 352 388	FEŁ2027-CS2.2.
	1.1. Efektywne zarządzanie energią i podnoszenie poziomu bezpieczeństwa energetycznego MOF Suma				14 160 713	
	1.2. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki	3. Zwiększanie odporności na zmiany klimatu	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego łódzkiego	Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	945 925	FEŁ2027-CS2.4.
		4. Poprawa efektywności reakcji na negatywne skutki zmian klimatu oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa publicznego w MOF			2 874 690	FEŁ2027-CS2.4.
	1.2. Zwiększanie odporności MOF na zmiany klimatu i reagowanie na ich negatywne skutki Suma				3 820 615	
	1.3. Ochrona zasobów przyrodniczych i poprawa jakości środowiska	5. Wzmocnienie ochrony przyrody i bioróżnorodności	Priorytet 2. Fundusze europejskie dla zielonego łódzkiego	Cel szczegółowy (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń	7 992 865	FEŁ2027-CS2.7.

1.3. Ochrona zasobów przyrodniczych i poprawa jakości środowiska Suma					7 992 865	
1.4. Rozwój mobilności miejskiej i poprawa dostępności komunikacyjnej MOF	6. Wsparcie mobilności miejskiej i rozwój infrastruktury rowerowej	Priorytet 3. Fundusze europejskie dla mobilnego łódzkiego	Cel szczegółowy (viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	3 962 018	FEŁ2027-CS2.8.	
	7. Rozwój transportu niskoemisyjnego			3 508 356	FEŁ2027-CS2.8.	
	8. Opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla jednostek samorządu terytorialnego MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask 2030+			57 956	FEŁ2027-CS2.8.	
1.4. Rozwój mobilności miejskiej i poprawa dostępności komunikacyjnej MOF Suma				7 528 330		
Cel rozwojowy 1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju Suma				33 502 523		
Cel rozwojowy 2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie	2.1. Budowa konkurencyjności i stymulowanie rozwoju gospodarczego w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne	9. Rozwój infrastruktury turystycznej w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze MOF	Priorytet 5. Fundusze europejskie dla rozwoju lokalnego w łódzkiem	Cel szczegółowy(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	18 292 973	FEŁ2027-CS5.1.
	2.1. Budowa konkurencyjności i stymulowanie rozwoju gospodarczego w oparciu o posiadane zasoby endogeniczne Suma				18 292 973	
Cel rozwojowy 2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie Suma				18 292 973		
Podsumowanie				51 795 496		

III Założenia wdrożeniowe i włączenie partnerów społeczno-gospodarczych

Rozdział stanowi odpowiedź na przepisy zawarte w ustawie o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027, w szczególności art. 34. ust. 15 Strategia ZIT określa w szczególności:

*5) warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii ZIT,
6) opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych oraz właściwych podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz podmiotów odpowiedzialnych za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych, równości płci i niedyskryminacji w pracach nad przygotowaniem i wdrażaniem strategii ZIT oraz sprawozdanie z jej konsultacji społecznych.*

III.1 Warunki i procedury obowiązujące w realizacji Strategii ZIT

III.1.1 System wdrażania

System wdrażania Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030 skupia się na poziomie operacyjnym, uwzględniającym katalog przedsięwzięć zintegrowanych wskazanych do realizacji w formule ZIT. Interesariuszami zaplanowanych działań będą w szczególności mieszkańcy MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask, podmioty gospodarcze prowadzące działalność na terenie MOF, a także turyści i goście odwiedzający MOF.

W kontekście wdrażania, aktualizacji, monitoringu oraz ewaluacji dokumentu, planuje się wprowadzenie formalnych struktur, które umożliwią efektywne zarządzanie i nadzór samorządów MOF nad dokumentem strategii. Za realizację procesu ewaluacji i monitoringu realizacji założeń Strategii odpowiedzialni będą koordynatorzy gminni wyznaczeni w gminach w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask.

W celu opracowania dokumentu, gminy wchodzące w skład MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask zawarły porozumienie międzygminne, powołujące Związek ZIT¹⁹. Porozumienie zostaje zawarte na okres programowania, negocjowania i przygotowania dokumentów strategicznych oraz wszelkich innych dokumentów niezbędnych do realizacji ZIT, zgodnie z dokumentami programowymi na lata 2021 – 2027 właściwego ministerstwa ds. rozwoju regionalnego oraz na czas realizacji zobowiązań wynikających z tych dokumentów.

Zadaniem Związku ZIT jest przede wszystkim kreowanie polityki rozwoju, przygotowanie Strategii ZIT MOF, która spójna będzie z dokumentami strategicznymi i planistycznymi wyższego rzędu, przedłożenie do zaopiniowania odpowiednim instytucjom, identyfikacja i wybór przedsięwzięć do realizacji w formule ZIT, a także koordynowanie stanu relacji zaplanowany przedsięwzięć. Realizacja

¹⁹ Porozumienie międzygminne z dnia 8 października 2021 r. w sprawie powołania Związku ZIT mającego na celu współpracę jednostek samorządu terytorialnego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask, służącą realizacji zadań w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (DUWŁ 2.12.2021 Poz. 5966 z późn. zm.)

celów przedmiotowego dokumentu będzie wymagała aktywności i współpracy pomiędzy samorządami i partnerami społeczno-gospodarczymi. Rolę Lidera pełni Gmina Miasto Sieradz, której powierzono przygotowanie Strategii ZIT. W ramach Porozumienia zostanie powołana również Grupa Robocza, która składać się będzie z przedstawicieli wszystkich stron, a za organizację i prowadzenie spotkań Grupy, odpowiedzialny będzie Lider. Członkowie porozumienia wyznaczają koordynatorów gminnych, czyli osoby, które będą bezpośrednio współpracować z Liderem, po to by zapewnić sprawną realizację zaplanowanych przedsięwzięć. Strony porozumienia zobowiązane są do aktywnej współpracy i udziału w procesie tworzenia dokumentu, jak również udostępniania materiałów oraz danych potrzebnych do jego opracowania. Ponadto, zobowiązują się realizacji samodzielnie lub w partnerstwie, projektów wynikających ze Strategii ZIT, a także projektów komplementarnych do Strategii.

III.1.2. Monitoring i ewaluacja

Efektywność i skuteczność realizacji zaplanowanych kierunków działań, jest możliwa do osiągnięcia poprzez monitorowanie postępów i zmian w zakresie wdrażania poszczególnych przedsięwzięć. Kluczowe jest wczesne reagowanie na pojawiające się różnice między założeniami a uzyskiwanymi efektami, jak również modyfikacja oraz aktualizacja zapisów w dokumencie, zgodnie ze zmieniającymi się uwarunkowaniami. W przedmiotowym dokumencie system oceny skuteczności realizacji obejmuje monitoring oraz ewaluację. Monitoring umożliwia skuteczne zarządzanie procesem wdrażania Strategii oraz jest podstawą do prowadzenia zewnętrznej ewaluacji i oceny stopnia aktualności dokumentu, której celem jest ocena efektów i jakości prowadzonych działań poprzez zwiększenie ich skuteczności, efektywności, trwałości, trafności i użyteczności. Wyniki monitoringu są również istotnym źródłem informacji co do konieczności aktualizacji zapisów niniejszego dokumentu.

Monitoring dokonywany będzie w oparciu o analizę wskaźników przyporządkowanych do każdego z wyznaczonych celów rozwojowych. Jego przeprowadzenie ma na celu zapewnienie ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji zapisów dokumentu. Za monitoring Strategii ZIT odpowiedzialni będą koordynatorzy gminni wyznaczeni w gminach w ramach MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask. W ramach monitoringu przygotowywane będą coroczne raporty ze stanu realizacji przyjętych założeń, bazujące na danych pozyskanych od Partnerów Porozumienia, jak również ogólnodostępnych danych publikowanych przez BDL GUS. Raport przekazywany będzie do akceptacji Liderowi Porozumienia, a następnie podawany do publicznego wglądu poprzez publikację na stronach internetowych.

Ewaluacja jest mechanizmem zapewniającym osiągnięcie celów zaplanowanych w Strategii. Rekomendowanym terminem przeprowadzenia ewaluacji są lata: 2024-2025 (ewaluacja mid-term) i 2027 (ewaluacja ex-post).

Wskaźniki produktu

Cel rozwojowy	Cel szczegółowy FEŁ2027	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Planowany rezultat
1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju	Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	RCO18 - Lokale mieszkalne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	lokale mieszkalne	72
		RCO19 - Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej	m ²	18.555,30
		PLRO023 - Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	17
		PLRO025 - Liczba zmodernizowanych źródeł ciepła (innych niż indywidualne)	szt.	5
		PLRO034 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	7
		PLRO036 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	3
		RCO22 - Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	0,305
		RCO74 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	55.757
		RCO75 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	wkłady na rzecz strategii	1
	Cel szczegółowy(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	RCO22 - Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej (w tym: energii elektrycznej, energii cieplnej)	MW	3,8766
		PLRO034 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	316
		PLRO036 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	szt.	115
		FELDO016 - Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z biomasy	szt.	1
		PLRO238 - Liczba powstałych magazynów energii elektrycznej	szt.	211
		PLRO208 - Pojemność magazynów energii elektrycznej	MWh	52,165
		RCO74 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	27.611
		RCO75 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	wkłady na rzecz strategii	1
	Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do			

	zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego			
		PLRO167 - Liczba wybudowanych, przebudowanych i wyremontowanych urządzeń wodnych (w tym obiektów kompleksowych)	szt.	42
		RCO74 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	227.308
		RCO28 - Powierzchnia objęta środkami ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	ha	26.134,97
		RCO75 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	wkłady na rzecz strategii	1
	Cel szczegółowy (vii) wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń	PLRO71 - Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	6
		RCO74 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	70.250
		RCO75 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	wkłady na rzecz strategii	1
	Cel szczegółowy (viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	RCO74 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	146.835
		PLRO084 - Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej i metropolitalnej	szt.	7
		RCO057 - Pojemność ekologicznego taboru do zbiorowego transportu publicznego	os.	300
		RCO059 - Infrastruktura paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania)	szt.	6
		RCO060 - Miasta z nowymi lub zmodernizowanymi cyfrowymi systemami transportu miejskiego	szt.	1
		RCO058 - Wspierana infrastruktura rowerowa	km	5,2
		PLRO280 – Liczba przygotowanych i przyjętych planów zrównoważonej mobilności miejskiej (SUMP)	szt.	1
		RCO75 - Wspierane strategię zintegrowanego rozwoju terytorialnego	wkłady na rzecz strategii	1
2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i	Cel szczegółowy(i) wspieranie zintegrowanego i	RCO76 - Zintegrowane projekty rozwoju terytorialnego	projekty	1
		RCO74 - Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	osoby	114.850

wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie	sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	RCO75 - Wspierane strategie zintegrowanego rozwoju terytorialnego	wkłady na rzecz strategii	1
		RCO112 - Podmioty zaangażowane w przygotowanie i realizację strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	szt.	10
		PLRO137 - Długość utworzonych szlaków turystycznych	km	110,6
		PLRO136 - Długość odnowionych szlaków turystycznych	km	3
		RCO77 - Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem	obiekty kulturalne i turystyczne	16

Wskaźniki rezultatu

Cel rozwojowy	Cel szczegółowy FEŁ2027	Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Planowany rezultat
1. Integracja przestrzenno-funkcjonalna MOF w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju	Cel szczegółowy (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	RCR26 - Roczne zużycie energii pierwotnej (w tym: w lokalach mieszkalnych, budynkach publicznych, przedsiębiorstwach, innych)	MWh/rok	1.384,04
		RCR29 - Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2/rok	402,35
		PLRR009 – Liczba dodatkowych użytkowników podłączonych do sieci ciepłowniczej	użytkownicy	140
		PLRR010 - Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej i ciepłej	MWh/rok	2.124,84
	Cel szczegółowy(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	RCR31 - Wytworzona energia odnawialna ogółem (w tym: energii elektrycznej, energii ciepłej)	MWh/rok	3.435,77
		RCR032 Dodatkowa moc zainstalowana odnawialnych źródeł energii	MW	3,6156
	Cel szczegółowy (iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	RCR37 - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed klęskami żywiołowymi związanymi z klimatem (oprócz powodzi lub niekontrolowanych pożarów)	osoby	38.000
		RCR36 - Ludność odnosząca korzyści ze środków ochrony przed niekontrolowanymi pożarami	osoby	48.999

	Cel szczegółowy (viii) wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	RCR062 - Roczna liczba użytkowników nowego lub zmodernizowanego transportu publicznego	użytkownicy	131.000
		PLRR101 - Liczba pojazdów korzystających z infrastruktury paliw alternatywnych (punkty tankowania/ładowania)	szt.	2.000
		PLRR091 - Ilość energii pobranej ze wspartej infrastruktury paliw alternatywnych	kWh	26.000
		RCR064 - Roczna liczba użytkowników infrastruktury rowerowej	użytkownicy	15.000
		RCR029 – Szacowana emisja gazów cieplarnianych	tony ekwiwalentu CO2/rok	325
2. Budowa wzrostu społeczno-gospodarczego i wzmacnianie konkurencyjności MOF w regionie	Cel szczegółowy(i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	RCR77 - Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem	osoby odwiedzające/rok	35.150
		PLRR082 - Roczna liczba turystów korzystających ze wspartych szlaków turystycznych	os.	25.500

III.1.3. Ewaluacja ex-ante

Głównym celem niniejszej ewaluacji ex-ante jest kompleksowa ocena zasadności Strategii ZIT MOF Sieradz-Zduńska Wola-Łask i trafności zaplanowanych w jej ramach działań z punktu widzenia potrzeb i oczekiwań Partnerów. Analizie podlega także zakres zdefiniowanych celów i sposobów ich realizacji oraz ich spójność. Na podstawie badania i analizy zapisów Strategii możliwe było sformułowanie uwag i rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej oraz formalnej dokumentu.

Na potrzeby niniejszej Strategii wybrano wariant, jakim jest ewaluacja partycypacyjna. Działania w jej ramach prowadzone były równolegle z procesem tworzenia dokumentu, a ewaluator uczestniczył w tym procesie od najwcześniejszego etapu. Dzięki uczestnictwu w procesie powstawania strategii, ewaluator był w stanie lepiej poznać specyfikę dokumentu, co znacząco wpłynęło na możliwość udzielenia przez niego wsparcia w trakcie prac nad jego opracowaniem.

Analizy dokonano pod kątem trafności i kompletności poszczególnych zapisów, ich spójności wewnętrznej i zewnętrznej, a także skuteczności i potencjalnej efektywności celów i kierunków interwencji. Poniżej zestawiono wnioski z przeprowadzonej ewaluacji.

TRAFNOŚĆ

Główny cel oraz poszczególne cele strategiczne wraz z odpowiadającymi im kierunkami działań zostały opracowane w oparciu o kluczowe szanse i wyzwania MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask zidentyfikowane na drodze diagnozy strategicznej. Dzięki uwzględnieniu mocnych i słabych stron przedmiotowego obszaru oraz potencjalnych zagrożeń wpływających na jego rozwój, zaplanowane w ramach Strategii zadania stanowią reakcję na rzeczywiste problemy w sferze społecznej, gospodarczej i przestrzennej oraz trafnie odpowiadają na zidentyfikowane potrzeby. Głównym celem Strategii jest bowiem ograniczenie dysproporcji i nierówności rozwojowych w ramach MOF oraz budowa wzrostu w oparciu o policentryczny układ osadniczy ze szczególnym uwzględnieniem jakości życia mieszkańców obszaru, co zostało zawarte w misji. Realizacji zakładanego celu sprzyjać będą prace związane z integracją przestrzenno-funkcjonalną MOF, adaptacją obszaru do zmian klimatu (1 cel rozwojowy) oraz budową konkurencyjności i stymulowaniem rozwoju społeczno-gospodarczego (2 cel rozwojowy).

Każdy z celów rozwojowych został zdefiniowany jako odpowiedź na problemy rozwojowe MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask zidentyfikowane na drodze diagnozy strategicznej, dzięki czemu ich realizacja trafnie odpowiada na potrzeby i oczekiwania partnerskich gmin.

Cel 1 zakłada integrację przestrzenno-funkcjonalną w oparciu o zasadę zrównoważonego rozwoju. Wśród zaplanowanych do realizacji zadań znalazły się m.in. zadania związane z rozwojem

zrównoważonego transportu publicznego i OZE, a także nowoczesnej i przyjaznej środowisku zielono-niebieskiej infrastruktury. Wśród istotnych zagrożeń mających wpływ na dalszy rozwój MOF wymienia się bowiem postępujące zmiany klimatu, a także zjawisko wykluczenia komunikacyjnego. Cele operacyjne zaplanowane w ramach 1 celu rozwojowego trafnie odpowiadają na problemy związane z dostępnością infrastruktury technicznej, jakością przestrzeni oraz środowiska naturalnego.

2 cel rozwojowy stanowi natomiast plan na wykorzystanie potencjałów przyrodniczych i kulturowych MOF do wzmocnienia lokalnej gospodarki poprzez jej dywersyfikację. W diagnozie strategicznej, w ramach sfery gospodarczej zidentyfikowano liczne potencjały wynikające z atrakcyjności turystycznej MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask. Sformułowano wniosek, że kluczowy charakter rozwoju gospodarczego ma wzmacnianie świadomej turystyki w oparciu o posiadane zasoby oraz w istocie rzeczy tworzenie nowych produktów turystycznych, które mogą i powinny definiować MOF w przyszłości. W związku z powyższym zaplanowano działania skupione na rozwoju infrastruktury turystycznej i odpowiednim zagospodarowaniu terenów, co stanowi odpowiedź na zidentyfikowane deficyty takie jak niedostateczna liczba dróg rowerowych czy infrastruktury turystycznej.

SKUTECZNOŚĆ I EFEKTYWNOŚĆ

Poszczególne cele rozwojowe i operacyjne zostały sformułowane jako odpowiedź na zidentyfikowane rzeczywiste problemy i wyzwania stojące przed gminami tworzącymi MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask. Dzięki temu ich realizacja pozwoli na osiągnięcie nadrzędnego celu, jakim jest ograniczenie dysproporcji i nierówności rozwojowych przedmiotowego obszaru oraz budowa jego wzrostu. Z uwagi na fakt, iż cele rozwojowe uwzględniają działania w ramach trzech obszarów tematycznych: społeczeństwa, gospodarki i środowiska, ich realizacja przyczyni się do wielokierunkowego rozwoju MOF, przy czym największą rolę odegra podniesienie jakości życia jego mieszkańców.

W części wdrożeniowej Strategii zawarto katalog wskaźników, których monitoring i ocena pozwolą na weryfikację stopnia osiągnięcia zakładanych rezultatów w odniesieniu do określonych kierunków.

Zakłada się, że szczególne znaczenie dla rozwoju MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask ma podniesienie jakości życia mieszkańców. Zaplanowane działania stanowią reakcję na odpływ ludności i postępującą suburbanizację rdzenia przedmiotowego obszaru. Celem zahamowania negatywnych procesów demograficznych wyznaczono działania uwzględniające poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej Obszaru i jego zrównoważony rozwój przestrzenny. Zakłada się, że wyznaczone cele rozwojowe przyczynią się do efektywnej i skutecznej realizacji założeń strategii.

SPÓJNOŚĆ

W formułowaniu założeń niniejszego dokumentu uwzględniono zapisy nadrzędnych dokumentów strategicznych, dzięki czemu cechuje go wysoka spójność na różnych poziomach, w szczególności z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030) i Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (SRWŁ 2030). W KSRR 2030 miasta stanowiące rdzeń MOF (Sieradz, Łask, Zduńska Wola) zostały zaklasyfikowane jako miasta tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W dokumencie przedstawiono interwencję wsparcia podobnych ośrodków, zgodnie z którą zostały opracowane również zapisy niniejszej Strategii. „Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask na lata 2022-2030” wpisuje się również w koncepcje tzw. „miast odzyskanych szans” zawartej w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, skupiające się przede wszystkim na zatrzymaniu dalszej utraty funkcji, a w następnej fazie do ich przywracania w przypadku miast rdzeniowych.

Ponadto, w dokumencie przedstawiono uwarunkowania rozwoju oraz kluczowe szanse i wyzwania, na których oparto sformułowanie każdego z celów strategicznych. Ich uszczegółowienie pokazuje, że zarówno cele, jak i kierunki działań wzajemnie się uzupełniają i nie wykazują sprzeczności.

III.2. Opis procesu partycypacji i sprawozdanie z przebiegu konsultacji społecznych

Zgodnie z Umową Partnerstwa dla realizacji Polityki Spójności 2021-2027 w Polsce, Zintegrowane Inwestycje Terytorialne są instrumentem przewidzianym do realizacji partnerskich projektów przyczyniających się do rozwiązywania problemów i wspólnego bądź skoordynowanego zaspakajania potrzeb obszaru objętego mechanizmem ZIT. Instrument ten będzie wykorzystywany do wspierania miejskich obszarów funkcjonalnych, wskazanych przez władze samorządowe w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, a tym samym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask.

Jednym z warunków realizacji ZIT jest przygotowanie „Strategii ZIT”, której obligatoryjnym elementem według ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027 jest opis procesu zaangażowania partnerów. Tym samym przygotowywany przez MOF dokument wymaga włączenia w ten proces partnerów działających m. in. w obszarach:

- Społeczeństwa obywatelskiego
- Organizacji działających na rzecz ochrony środowiska
- Promowania włączenia społecznego
- Praw podstawowych
- Praw osób niepełnosprawnych
- Równości i niedyskryminacji

W ramach przedmiotowej strategii, na przełomie marca i kwietnia 2022 r. prowadzono nabór partnerów chcących zgłosić swój akces do procesu opracowania dokumentu Strategii ZIT. Nabór uzupełniony został przez członków MOF na przełomie września i października 2023 roku. W rezultacie, do prac nad dokumentem na mocy Zarządzenia nr 300/2023 Prezydenta Miasta Sieradza z dnia 2 listopada 2023 roku włączono następujące podmioty, stanowiące Ciało Doradcze Związku ZIT:

- Oddział Miejsko-Gminny ZOSP RP w Szadku (Szadek),
- Sieradzkie Stowarzyszenie Sportowe "Wspólnota" (Sieradz),
- Sieradzki Alarm Smogowy (Sieradz),
- Stowarzyszenie Sędziejowice na Plus (Sędziejowice),
- Stowarzyszenie Kreatywny Sieradz (Sieradz),
- Stowarzyszenie „Zielona Wola” (Zduńska Wola),
- Gminne Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich (Szadek),
- Fundacja Rozwoju Tak Czy Owak (Sieradz),
- LGD "Dolina rzeki Grabi" (Łask),
- Ochotnicza Straż Pożarna w Janiszewicach,
- Instytut Spraw Obywatelskich w Łodzi.

Na potrzeby włączenia podmiotów i instytucji w proces opracowania niniejszej strategii, przeprowadzano także spotkania konsultacyjne z mieszkańcami, przedstawicielami jst, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami zaangażowanymi w proces tworzenia dokumentu. Spotkania w partnerskich gminach odbyły się w dniach 13.05.2022 r. i 26.10.2022 r. Ich przedmiotem była prezentacja wyników diagnozy oraz założeń strategicznych, a następnie przedstawienie treści projektu dokumentu wraz z planowanym zakresem interwencji zintegrowanej. Spotkanie konsultacyjne z partnerami społeczno-gospodarczymi odbyło się również na końcowym etapie opracowywania dokumentu – na spotkaniu 02.10.2023 r. uczestnicy zostali zapoznani z interwencją ZIT wypracowaną na drodze konsultacji z IZ. Finalnie, podczas spotkania w ramach konsultacji, które odbyło się 24.11.2023 r., przedstawiciel Sieradzkiego Stowarzyszenia Sportowego „Wspólnota” ustnie wydał pozytywną opinię dotyczącą zakresu przygotowanego dokumentu i listy zaproponowanych do realizacji przedsięwzięć zintegrowanych.

Przebieg konsultacji społecznych

Projekt dokumentu Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola - Łask na lata 2022-2030 poddano konsultacjom społecznym. Konsultacje prowadzono w terminie od 10 do 24 listopada 2023 r. i skierowane były do wszystkich zainteresowanych, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców gmin wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask, partnerskich i sąsiadujących samorządów oraz partnerów społeczno-gospodarczych istotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego MOF.

Ogłoszenie o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola - Łask na lata 2022-2030 opublikowano na stronach partnerskich samorządów wchodzących w skład MOF, tj. Miasta Sieradz, Miasta Zduńska Wola, Gminy i Miasta Szadek, Gminy Łask, Gminy Sieradz, Gminy Zduńska Wola, Gminy Zapolice, Gminy Wodzierady, Gminy Buczek i Gminy Sędziejowice:

- <https://www.ugsieradz.pl/asp/konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-sier,82,artykul,1,1521>
- <https://bip.umsieradz.pl/bipkod/31270427?komunikat=33631851>
<https://zdunskawola.pl/konsultacje-spoeczne-projektu/>
- <https://gminazdunskawola.pl/konsultacje-projektu-strategii-zit/>
- <https://www.szadek.net/asp/konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-sier,1,artykul,1,2494>

- <https://lask.pl/3359/konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-sieradz-zdunska-wola-lask-na-lata-2022-2030.html?searchKey=konsultacje>
- https://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=13&menu=1&dzialy=1&artykul=1271&akcja=artykul
- https://wodzierady.pl/wiadomosci/1/wiadomosc/225173/konsultacje_spoeczne_projektu_strategii_zintegrowanych_inwestycji
- <https://www.buczek.pl/konsultacje-spoeczne-projektu-strategii-zintegrowanych-inwestycji-terytorialnych-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-sieradz-zdunska-wola-lask-na-lata-2022-2030/>
- <https://gminasedziejowice.eu/index.php/dla-mieszkancow/udzial-w-zyciu-publicznym/konsultacje-spoeczne/1329-konsultacje-spoeczne-zit>.

Do treści ogłoszenia dołączono projekt Strategii wraz z formularzem konsultacyjnym. Konsultacje prowadzone były bowiem w formie składania opinii i uwag za pomocą środków komunikacji elektronicznej i w formie papierowej – uwagi można było składać:

- pisemnie za pomocą formularza opublikowanego na stronach internetowych samorządów MOF oraz dostępnego w ich siedzibach w następujący sposób:
 - dostarczając do Urzędu Miasta Sieradza, Plac Wojewódzki 1, 98-200 Sieradz;
 - przesyłając pocztą tradycyjną na adres Urzędu Miasta Sieradza, Plac Wojewódzki 1, 98-200 Sieradz (dla zachowania terminu istotna jest data wpływu do Urzędu);
- elektronicznie w następujący sposób:
 - poprzez elektroniczny formularz konsultacji społecznych: https://ankieta.deltapartner.org.pl/zit_sieradz_konsultacje
 - poprzez przesłanie podpisanego skanu formularza na adres e-mail: strategia@umsieradz.pl.

W trakcie trwania konsultacji wpłynęła jedna uwaga za pośrednictwem formularza elektronicznego. Jej treść wraz z odniesieniem przedstawiono w poniższej tabeli.

Podmiot składający uwagę: OSP Janiszewice	
Treść uwagi	Odniesienie
1. Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (rozdział/ punkt/ strona): 80 - 83 2. Proponowany zmieniony zapis: Proponuję się dodanie w części tabeli "wskazanie partnerów" dodanie Gmina wiejska Zduńska Wola. W części "wskazanie projektów strategicznych" dodanie Gminy wiejskiej Zduńska Wola i projektu pn. "Zakup średniego auta ratowniczo - gaśniczego dla OSP Janiszewice"	Nie uwzględniono uwagi. Lista projektów ZIT została wypracowana w odniesieniu do alokacji dla MOF Sieradz – Zduńska Wola – Łask oraz potrzeb MOF zidentyfikowanych na drodze diagnozy strategicznej oraz spotkań warsztatowych. O wyborze sposobu podejścia do zintegrowanych wiązek projektów decyduje Związek ZIT – w wyborze listy projektów, które mają na celu przeciwdziałanie zdiagnozowanym problemom i sprzyjać będą realizacji zidentyfikowanych potrzeb, pierwszeństwo miały

3. Uzasadnienie uwagi: Uwaga jest spójna ze stanowiskiem i wnioskiem Gminy Zduńska Wola złożonym pisemnie w sprawie przedmiotowego projektu. Proponowany projekt jest w pełni koleratywny z zapisami przedmiotowe strategii MOF. Mimo nie ujęcia w niej części dotyczących ilości pożarów na obszarze MOF są one coraz częstszym składnikiem ilości wyjazdów jednostek ochrony przeciwpożarowej z uwagi na narastające skutki suszy w szczególności przekładające się na pożary lasów i łąk. Obserwując dynamikę wzrostu ilości wyjazdów do miejscowych zagrożeń związanych z silnym wiatrem można się spodziewać że w kolejnych latach będzie to dalej dominujący czynnik obrazujący zmiany klimatu. Istotną kwestią w zakresie działań jednostek ochrony przeciwpożarowej jest również rozwój technologiczny tj. pojazdy elektryczne i panele fotowoltaiczne. Determinuje to jednostki ochrony przeciwpożarowej do szkoleń i zakupu sprzętu specjalistycznego. Zakup pojazdów ratowniczo - gaśniczych do jednostek OSP będących w Krajowym Systemie Ratowniczo Gaśniczym gwarantuje, że będzie to projekt spełniających kryteria ZIT z uwagi na zakres działania systemowego.	jednostki tworzące MOF. W pierwszej kolejności do wsparcia zostały wskazane zatem projekty kluczowe dla partnerskich gmin. Ponadto, lista projektów w kształcie przedstawionym w opracowaniu została uzgodniona z Instytucją Zarządzającą Funduszami Europejskimi dla Łódzkiego 2021-2027.
---	--

W terminie 21 listopada 2023 r. do 12 grudnia 2023 r. w tej samej formie prowadzono natomiast konsultacje społeczne projektu Strategii ZIT MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask na lata 2022-2030 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

III.3 Przebieg procedury środowiskowej

Projekt strategii ZIT podlegał strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko (sooś). W celu określenia potencjalnego stopnia oddziaływania realizacji założeń strategii na środowisko, złożono wnioski do dwóch podmiotów: Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi oraz Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi pismem WOOS.411.381.2022.AJa z dnia 9 listopada 2022 r. oraz Łódzki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem ŁPWIS.NSOZNS.9022.533.2022.SK z dnia 7 listopada 2022 r. uzgodnili zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie oddziaływania na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko została opracowana zgodnie z art. 51 oraz art. 52 ww. ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.).

Następnie dokument „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask 2022-2030” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko został przekazany do zaopiniowania do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi i Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego.

Pismem o sygnaturze WOOŚ.410.410.2023.AJa z dnia 12 grudnia 2023 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi zaopiniował bez uwag projekt „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask 2022-2030” wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko.

Łódzki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny pismem o sygnaturze ŁPWIS.NSOZNS.9022.559.2023.DWŁ z dnia 19.12.2023 r. zaopiniował bez uwag projekt „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask 2022-2030” wraz z Prognozą.

W terminie 21 listopada 2023 r. do 12 grudnia 2023 r. przeprowadzono konsultacje społeczne projektu „Strategii ZIT MOF Sieradz - Zduńska Wola - Łask na lata 2022-2030” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. W trakcie trwania konsultacji wpłynęła 1 uwaga dotycząca projektu gminy Łask, która nie została uwzględniona ze względu na fakt, iż nie dotyczyła zapisów konsultowanej Prognozy, tylko listy projektów ZIT. Lista ta była już konsultowana i uzgadniana z IZ, zatem zmiany w zakresie projektu nie są uwzględniane na tym etapie prac.

Przebieg procedury środowiskowej przedstawiano szczegółowo w odrębnym opracowaniu pn. Podsumowanie sporządzone zgodnie z art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 z późn. zm.) do „Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz - Zduńska Wola - Łask 2022-2030” wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

III.4 Komplementarność opracowania

Strategia ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Sieradz – Zduńska Wola – Łask jest zgodna z dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym, regionalnym i lokalnym, które przedstawiono poniżej.

Ujęcie wspólnotowe

- Europejski Zielony Ład. Umowa partnerstwa 2021-2027

Ujęcie krajowe

- Europejski Zielony Ład. Umowa partnerstwa 2021-2027
- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
- Krajowa Polityka Miejska 2030
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030

Ujęcie regionalne

- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Ujęcie lokalne

Strategie powiatowe

- Strategia Rozwoju Powiatu Sieradzkiego na lata 2016-2023
- Strategia Rozwoju Powiatu Łaskiego 2022
- Strategia Rozwoju Powiatu Zduńskowolskiego na lata 2022-2030

Plany rozwoju obszarów funkcjonalnych

- Plan Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty
- Plan Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zduńska Wola - Karsznice

Strategie gminne

- Strategia Rozwoju Miasta Sieradza na lata 2020-2030
- Strategia rozwoju Gminy Łask na lata 2021-2027
- Strategia Rozwoju Gminy Zduńska Wola na lata 2021-2028
- Strategia Rozwoju Gminy Zapolice na lata 2021-2030
- Strategia Rozwoju Gminy Sędziejowice na lata 2021-2026

Lokalne programy rewitalizacji

- Program Rewitalizacji Gminy Zduńska Wola na lata 2017-2023
- Program Rewitalizacji Gminy Zapolice na lata 2016-2023
- Program Rewitalizacji Gminy Sędziejowice na lata 2016-2022
- Program Rewitalizacji Dla Gminy Wodzierady na lata 2016-2023
- Lokalny Program Rewitalizacji dla miasta Sieradza na lata 2018-2023
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Zduńska Wola 2020 +

Plany Gospodarki Emisyjnej

- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Wodzierady na lata 2021-2030
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zapolice
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy i Miasta Szadek
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej z elementami Planu Mobilności Miejskiej dla gminy Łask na lata 2019-2023 z perspektywą na lata 2024-2028
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Zduńska Wola
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Sieradza na lata 2021-2027
- Strategia Rozwoju Elektromobilności dla Miasta Zduńska Wola do roku 2035